

RAPPORT

Struktur- och trendanalys av Skellefteås näringsliv och sysselsättning

Stockholm 2012-11-15

Sweco Eurofutures AB

Sammanfattning

I denna rapport görs en övergripande men omfattande analys av näringslivsstrukturen och utvecklingsförutsättningarna i Skellefteå kommun. Underlaget baseras på statistik, diverse skriftliga underlag samt intervjuer med ett tjugotal branschföreträdare. Även om fokus ligger på arbetsmarknaden tar rapporten inledningsvis ett bredare grepp om kommunens utmaningar, däribland den negativa befolkningsutvecklingen, kompetensförsörjningen och generationsväxlingen samt regionförstoringen.

Ur ett näringslivsperspektiv har Skellefteå en starkt kapital-/teknikintensiv basindustri med en näringsmässig specialisering inom mineraler och metaller, skogliga näringar, gummi- och plastvaruindustri, maskinindustri samt energi. Även företagstjänsterna har i stor utsträckning en teknisk prägel med t.ex. teknisk konsultverksamhet samt en stor IT-sektor. Branschbredden i näringslivet är vad som kan förväntas utifrån befolkningsunderlaget. Arbetsmarknaden för akademiker är dock ganska liten, vilket är ett attraktivitetsproblem.

Under 1990-talet var utvecklingen på arbetsmarknaden svagare i Skellefteå än i riket och jämförbara kommuner. Antalet förvärvsarbetande minskade med 18 procent. Under 2000-talet ökade dock sysselsättningen i Skellefteå med 5 procent, vilket är svagare jämfört med riket men bättre än i jämförbara kommuner ("Mindre regioncentra"). Skellefteå har således haft en förväntad sysselsättningsutveckling givet de strukturella förutsättningarna. Utvecklingen under 2000-talet har varierat mellan olika branscher. Industriella verksamheter minskade med 11 procent, vilket relativt sett är en mindre tillbakagång än i riket. Däremot har sysselsättningsutvecklingen i Skellefteå inte varit lika god i flertalet av de tjänstenäringar som expanderar i riket – t.ex. företagstjänster, detaljhandel och personliga tjänster. Inom den offentliga sektorn handlar det om utbildning samt hälso- och sjukvården. Sysselsättningsstrukturen och -utvecklingen analyseras närmare i separata branschavsnitt.

Tre scenarier för befolknings- och sysselsättningsutvecklingen fram till år 2020 utarbetas med utgångspunkt i genomgången av de olika branscherna. I BAS-scenariot blir utvecklingen under 2010-talet likvärdig med det föregående årtiondet. I LÅG-scenariot blir utvecklingen ännu sämre, på grund av en försämrad internationell konjunktur, vilket får negativa spridningseffekter i ekonomin. Eftersom befolkningsutvecklingen i Skellefteå är konjunkturkänslig blir den mer negativ än under 2000-talet. I HÖG-scenariot är den internationella konjunkturen överlag mycket god, vilket leder till en stark efterfrågan på industrins produkter. Det får positiva spridningseffekter i ekonomin. Företagen är lyckosamma med att förädla sina varor och tjänster samt att växa på nya marknader. Kommunens befolkning ökar något under perioden, vilket beror på en lägre utflyttning bland 20-30 åringar och fler inflyttare/hemvändare i åldern 30-40 år. Investeringsviljan är hög och bostadsbyggandet likaså. Rapporten avslutas med ett antal rekommendationer kring vad kommunen kan göra för att påverka utvecklingen i önskvärd riktning. På en övergripande nivå handlar det om att stödja arenor för tillväxt, säkra den framtida kompetensförsörjningen, utveckla Skellefteås urbana kvaliteter, ta det övergripande ansvaret för att marknadsföra Skellefteå, samt öka samverkan över länsgränserna för regionförstoring.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Inledning	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Metod	4
1.3	Disposition	5
2	Skellefteå i ett nationellt och regionalt perspektiv	6
2.1	Folkmängd och befolkningsutveckling	6
2.2	Arbetsmarknad och näringsstruktur	11
2.3	Kärna och omland	22
2.4	Sammanfattning	23
3	Näringslivet i Skellefteå kommun	25
3.1	Inledning	25
3.2	Den samlade utvecklingen i Skellefteå kommun	26
3.3	Primärnäringsarna	33
3.4	Industriella verksamheter	35
3.5	Partihandel	41
3.6	Byggverksamhet	44
3.7	Transport och magasinering	47
3.8	Företagstjänster	52
3.9	Detaljhandel	56
3.10	Hotell- och restaurangverksamhet	59
3.11	Rekreation, kultur och sportverksamhet	62
3.12	Personliga tjänster	65
3.13	Hälso- och sjukvård	67
3.14	Vård och omsorg	70
3.15	Utbildning	73
3.16	Forskning och utveckling (FoU)	78
3.17	Offentlig förvaltning	81
3.18	Sammanfattning: Vad säger trenderna?	83
4	Scenarier för Skellefteås näringsliv år 2020	90
4.1	Förändringsförlopp	90
4.2	Tre scenarier för näringslivets framtida utveckling	91
4.3	Prognosticerad befolknings- och sysselsättningsutveckling till år 2020	99
5	Avslutande rekommendationer	102
6	Bilaga	105

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Skellefteå kommun arbetar kontinuerligt med tillväxt- och attraktivitetsfrågor. Just nu pågår en process med att ta fram och förankra en utvecklingsstrategi för hur kommunen ska utvecklas till år 2020 samt uppnå målsättningen om 80 000 kommuninvånare till år 2030. Inom ramen för detta arbete har en omvärldsanalys gjorts som fokuserar på vad i omvärlden som påverkar möjligheterna för Skellefteå att vara en attraktiv kommun fram till år 2020. Kommunen har även genomfört en närvärldsanalys där fokus ligger på förutsättningar som befolkning och boende, arbetsmarknad och näringsliv, kultur och fritid, miljö och energi samt resande och infrastruktur.

I de underlag som har tagits fram inom ramen för strategiarbetet finns indikationer på att det råder en stagnation i näringslivet. Kommunen har därför uppdragit åt Sweco Eurofutures att göra en analys av näringslivets strukturer, förutsättningar och utveckling i Skellefteå. Rapporten berör även Skellefteås framtida utmaningar och möjligheter.

Uppdraget har genomförts av Stefan Wing (uppdragsledare), Maria Gårdlund (biträdande uppdragsledare och kvalitetsansvarig) samt Erik Bergfors (projektmedarbetare). Styrgruppen för Tillväxt Skellefteå har bidragit med inspel under hela processen. Vi vill särskilt tacka dem för värdefulla synpunkter, som bidragit till framtagandet av denna rapport. Ett tjugotal branschföreträdare i Skellefteå har också intervjuats.

1.2 Metod

Denna studie baseras på olika typer av datainsamlings- och analysmetoder. För det första har en statistisk analys genomförts med följande huvudmoment;

- En analys av näringslivets specialisering och branschdynamik i Skellefteå, samt förändringar under de senaste 20 åren.
- En beskrivning och framskrivning av sysselsättningen inom olika branschgrupper i Skellefteå kommun.

Rikets trend inkluderas då den är av relevans för bedömning av hur Skellefteå utvecklas. Analysen baseras på enkla regressionsmodeller där tidsfaktorn är den dominerande, förklarande variabeln och grund för framskrivning, men där även korrelationen med befolkningsutvecklingen i kommunen beaktas. Det sistnämnda inte minst pga. kopplingen till de lokalmarknadsorienterade näringarnas utveckling.

För det andra har kvalitativa analyser genomförts av Skellefteås näringsliv och dess omvärld;

- Intervjuer med ett tjugotal branschföreträdare/nyckelpersoner kring identifierade trender, eventuella förstärknings-/försvagningstendenser samt möjliga trendbrott som kan komma att uppstå och därigenom påverka tänkbara scenarier för olika branschens framtida utveckling.

Analyserna gör inte anspråk på att kunna förutsäga kommande decenniers utveckling, med vetskap om att sådana förutsägelser mer än något annat styrs av vilka antaganden som görs medan verkligheten är till för att formas. Vad kommunen väljer att göra spelar stor roll för det faktiska utfallet.

Resultaten från de kvantitativa och kvalitativa analyserna har därefter sammanfogats med befintliga underlag om Skellefteås näringsliv och utveckling för att beskriva ett sannolikt huvudspår gällande näringslivets framtida struktur och därmed kraven på strategiska vägval. Med utgångspunkt från detta huvudspår har, där så ansetts relevant, alternativa scenarier utarbetats för de sidospår som vid påtagliga trendbrott kan komma att färga utvecklingen i så hög grad att kraven på kommunens planering förändras väsentligt. Endast scenarier som finner tydligt stöd i den genomförda analysen presenteras i denna rapport. Scenarier som bygger på ren spekulation, globala katastrofer eller önsketänkande har inte behandlats.

1.3 Disposition

Rapporten disponeras enligt följande:

I **kapitel 2** analyseras Skellefteå i ett nationellt och regionalt perspektiv med avseende på folkmängd och befolkningsutveckling samt arbetsmarknad och näringsstruktur.

I **kapitel 3** görs en mer grundlig analys av sysselsättningsutvecklingen och trenden inom 15 branschaggregat. Underlaget baseras på tillgänglig statistik och intervjuer med branschföreträdare. Kapitlet avslutas med en summering.

I **kapitel 4** tecknas några paradigm och strukturella förändringar av ekonomisk, social, politisk, teknologisk och miljömässig karaktär som kan påverka Skellefteås framtida utveckling. Kapitlet avslutas med en beskrivning av tre möjliga scenarier för näringslivets framtida utveckling i Skellefteå kommun och en prognosticerad befolknings- och sysselsättningsutveckling till år 2020.

I **kapitel 5** diskuteras möjliga utvecklingsområden inom kommunen för att påverka de faktorer som till stor del styr utvecklingsbanorna i de olika scenarierna.

2 Skellefteå i ett nationellt och regionalt perspektiv

I detta kapitel analyseras Skellefteå i ett nationellt och regionalt perspektiv med avseende på befolkningen och arbetsmarknaden.

2.1 Folkmängd och befolkningsutveckling

Under 1990-talet och 2000-talets första årtionde har befolkningsutvecklingen i Sverige sammantaget inneburit en ökad koncentration till storstadsområdena. I storstadskommunerna ökade befolkningen med 23 procent (Stockholm), 17 procent (Göteborg) och 26 procent (Malmö). Tillväxten var också fortsatt god i storstadskommunernas förorter, även om utvecklingen avtagit något sedan 1970- och 80-talen. Etablerade universitetsstäder har också haft en god befolkningsutveckling de senaste 20 åren.

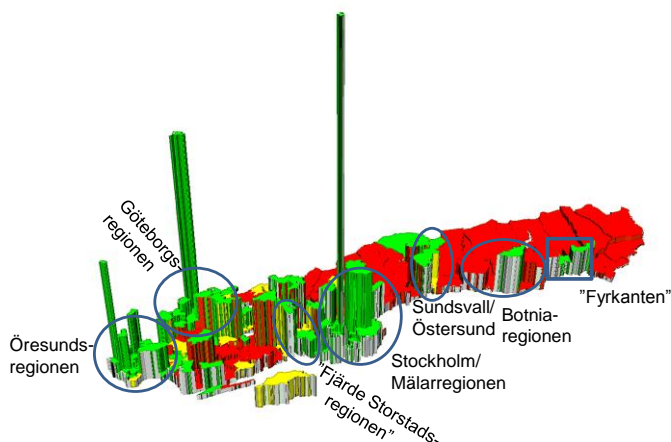
Den kanske viktigaste drivkraften bakom befolkningsutvecklingen de senaste 20-25 åren har varit strukturomvandlingen i ekonomin. Strukturomvandlingen har under de senaste decennierna präglats av en snabb produktivitetsutveckling inom industrin, vilket medfört betydande sysselsättningsminskning i många delar av landet¹. Produktivitetstillväxten har varit nödvändig för att möta den ökade internationella konkurrensen samt frigöra resurser. Krisen på 1990-talet, som även drabbade offentlig sektor, skyndade på strukturomvandlingen och resultatet blev en permanent högre arbetslöshet i stora delar av landet. Samtidigt som industrin har minskat antalet anställda har en allt starkare tjänstebaserad ekonomi växt fram. Till stora delar är dessa tjänster av kontaktintensiv karaktär, vilket har gynnat befolkningstäta stadsmiljöer. Det gäller tjänster med ett högt såväl som lågt kunskapsinnehåll.

En annan viktig drifkraft för befolkningsutvecklingen var högskoleexpansionen och regionaliseringen av högskolan under 1990-talet, vilket särskilt har gynnat större städer (regionala centra). Unga vuxnas flytt till studier och arbete dominerar flyttningen i högre utsträckning än tidigare.

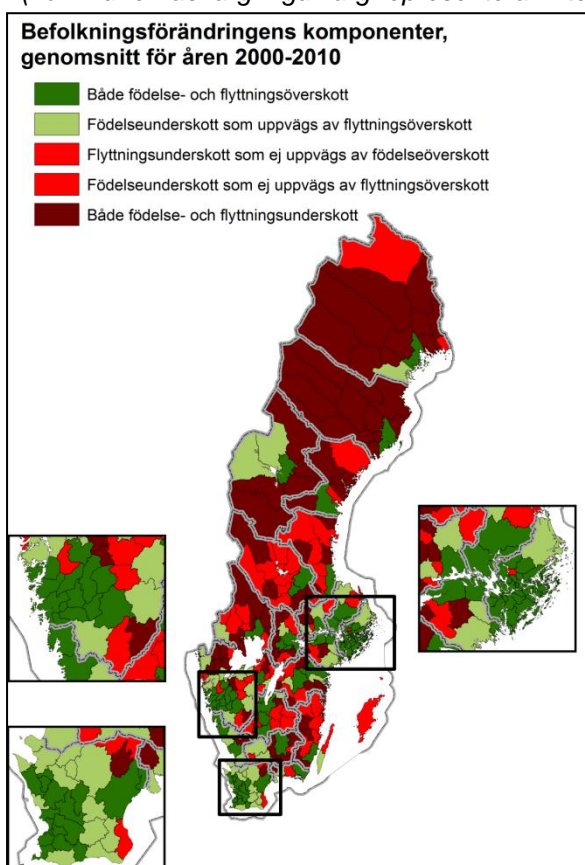
Sammantaget har denna utveckling påverkat befolkningsstrukturerna i landet, där framför allt varuproducerande kommuner, glesbygdskommuner och små kommuner har haft ett vikande befolkningsunderlag.

---

¹ Under rationaliseringsperioder har industrin även knoppat av stödverksamheter. Dessa stödverksamheter klassificeras många gånger som tjänstenäringsar i statistiken. Det totala bortfallet av arbetstillfällen inom industrin över tid kan därför bli missvisande.

Karta 2.1. Folkmängd år 2010 (kommunernas höjd) och befolkningsutveckling 2000-2010 (kommunernas färg – gul färg representerar intervallet -1 till +1 procent)

På lokal och regional nivå består befolkningsutvecklingen av tre komponenter: födelsenetto, inrikes flyttnetto och migrationsnetto. I kartan är kommunerna kategoriserade enligt vilka faktorer som driver på befolkningsutvecklingen (ett årligt genomsnitt för perioden 2000-2010). För att underlätta läsbarheten görs ingen skillnad mellan inrikes och utrikes flyttningar. De geografiska skillnaderna är tydliga. Den positiva befolkningsutvecklingen i storstads-områden och i regioncentra (framförallt kommuner med universitet) beror både på ett positivt födelse- och flyttnetto. I glesbygdskommuner och traditionella varuproducerande kommuner beror den negativa befolkningsutvecklingen både på ett negativt födelse- och flyttnetto. Däremellan finns det många kommuner som har ett negativt födelsenetto men som delvis eller helt kompenseras av ett positivt flyttnetto.

Karta 2.2. Befolkningsutvecklingens komponenter, genomsnitt för åren 2000-2010

Utvecklingen är i viss utsträckning självförstärkande. Om personer i åldern 20 års ålder flyttar ut och inte kommer tillbaka har det en negativ påverkan på födelsenettet på sikt. För storstadsregionerna innebär den kraftiga inflyttningen av unga vuxna att födelseöverskottet ökar.

Befolkningsutvecklingen i Skellefteå

År 2011 uppgick folkmängden i Skellefteå kommun till 71 580 personer.² En jämförelse av befolkningsutvecklingen mellan de stora kustkommunerna i övre och mellersta Norrland visar att kommunerna med etablerade universitet har haft en mer gynnsam befolkningsutveckling sedan slutet av 1980-talet. Befolkningen i Umeå har växt med 30 procent och Luleå växer i samma takt som riket med en tillväxt på ca 10 procent. Piteå och Sundsvall har vuxit med 3-4 procent medan befolkningen i Skellefteå, Örnsköldsvik och Härnösand har minskat något. I Skellefteå har befolkningen minskat med fyra procent (minskningen ägde rum främst under andra halvan av 1990-talet). Motsvarande minskning i Örnsköldsvik och Härnösand var sju respektive tio procent.

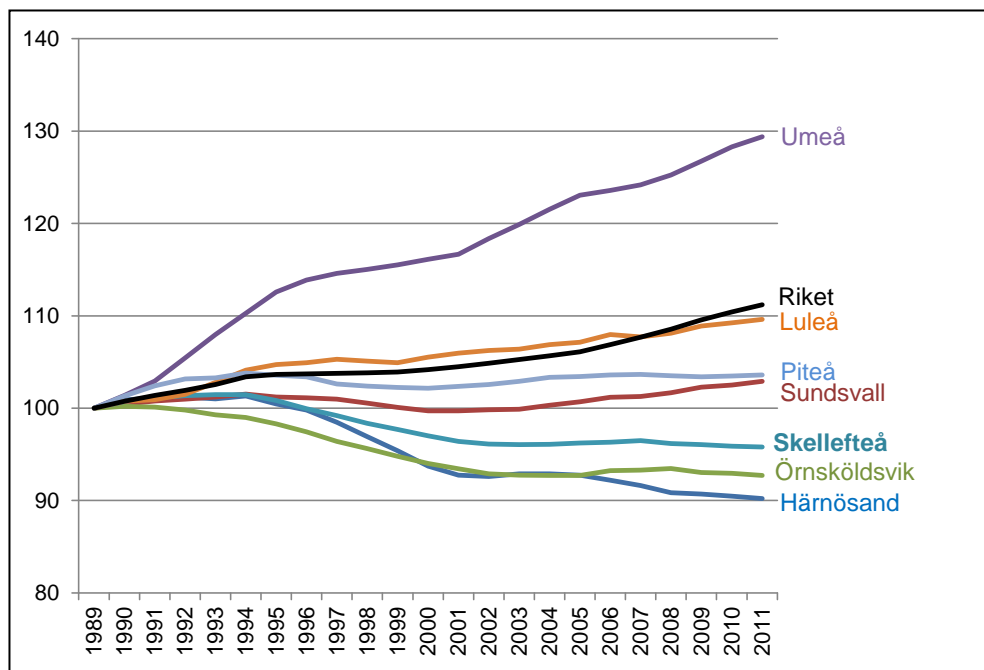

Diagram 2.1. Indexerad befolkningsutveckling 1989-2011 (Index: 1989=100)

² Ca åtta av tio invånare bor i någon av kommunens 20 tätorter. År 2010 bodde 32 775 personer eller 46 % av kommunens invånare i Skellefteå tätort. Därefter följer Ursviken och Skelleftehamn i ortshierarkin med 3 977 (6 %) respektive 3 184 (4 %) invånare. Skellefteå tätort och Skelleftehamn är i princip de enda tätorterna som har vuxit under 2000-talet – tre respektive fyra procent.

I diagram 2.2 framgår att om befolkningsutvecklingen sedan slutet av 1980-talet hade varit i paritet med Umeå skulle Skellefteå ha drygt 25 000 fler invånare idag. Om utvecklingen istället hade varit som i riket eller i Luleå hade Skellefteå kommun haft drygt 10 000 fler invånare. En mer modest befolkningsutveckling, liknande den i Piteå och Sundsvall, hade inneburit drygt 5 000 fler invånare.

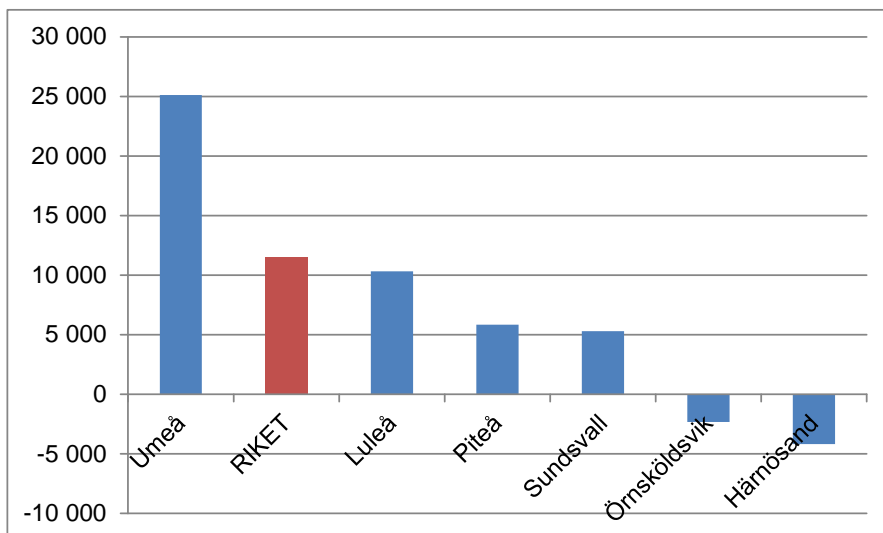

Diagram 2.2. Antalet fler eller färre invånare som Skellefteå hade haft ifall befolkningsutvecklingen under perioden 1989-2011 hade varit i paritet med utvecklingen i dessa kommuner.

Befolkningsutvecklingens komponenter

Befolkningen i Skellefteå kommun har minskat något under 2000-talet men inte i samma omfattning som under 1990-talet. En förbättrad konjunktur torde vara en viktig förklaring till detta. Av diagram 2.3 framgår att Skellefteå har haft ett negativt födelsenetto (antalet döda överstiger antalet födda) och inrikes flyttnetto (det flyttar ut fler personer än som flyttar in) under 2000-talet. Under hela perioden har dock Skellefteå haft ett positivt invandringsnetto som har dämpat befolkningsminskningen.

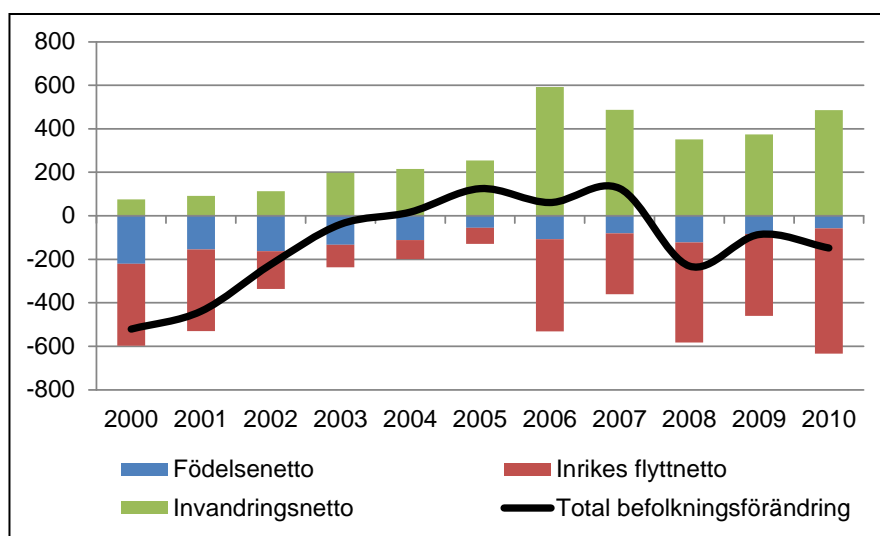

Diagram 2.3. Befolkningsutvecklingens komponenter i Skellefteå kommun, antal personer 2000-2010

Inrikes flyttning

Personer i åldern 20-30 år står för merparten av alla flyttar i Sverige och så även till och från Skellefteå. Personer i 20-35 års ålder både flyttar till och ut från Skellefteå i högre utsträckning än andra. Skellefteå har ett nettoutflöde av personer i åldern 19-25 år som *inte* kompenseras av ett nettoinflöde av personer äldre än 25 år, vilket har en negativ påverkan på kommunens födelsenetto.

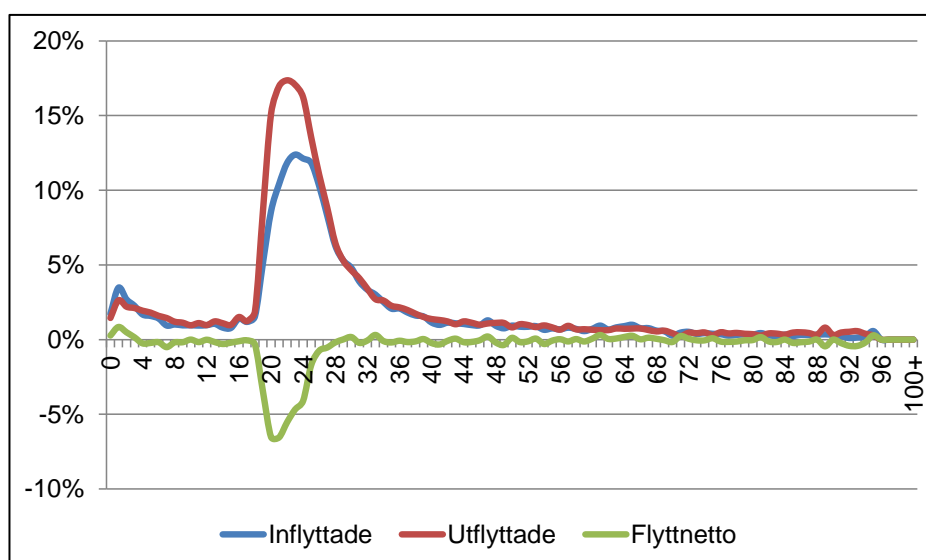

Diagram 2.4. Inrikes flyttningar till/från Skellefteå efter ålder, genomsnitt åren 2000-2011

Merparten av in- och utflyttningen sker från och till kommuner i Skellefteås närområde, storstadsregioner och kommuner med etablerade universitet. Skellefteå har en positiv attraktionskraft på framför allt boende i Norsjö, men även Malå, Lycksele, Robertsfors m.fl. Umeå är den kommun till vilken Skellefteå har störst negativt flyttnetto (räknat som årligt genomsnitt för perioden 2000-2011). Skellefteå förlorar nästan 100 personer netto varje år till Umeå och drygt 50 personer till Stockholm. Därefter följer Uppsala, Linköping och Göteborg (ca 20-24 personer). Andra populära kommuner är Luleå, Gävle, Västerås, Örebro och Eskilstuna (9-11 personer).

2.2 Arbetsmarknad och näringsstruktur

En viktig förutsättning för att åstadkomma en god befolkningsutveckling är att det finns en attraktiv arbetsmarknad. Arbetsmarknaden blir också mer attraktiv om befolkningen växer långsiktigt, eftersom ett större befolkningsunderlag skapar förutsättningar för en mer diversifierad arbetsmarknad. Orsakssambandet går således i båda riktningar. I detta avsnitt analyseras Skellefteås arbetsmarknad och näringsstruktur med utgångspunkt i *generationsväxling, branschdiversifiering, specialisering och pendling*.

Generationsväxling

Enligt prognoser från Arbetsförmedlingen beräknas omkring 1,6 miljoner personer i riket lämna arbetslivet av åldersskäl fram till och med 2025, vilket är drygt 250 000 fler åldersavgångar än under de gångna 15 åren. Det innebär att för första gången i modern tid blir antalet nyutträdande ungdomar på arbetsmarknaden lägre än åldersavgångarna.

Endast 10 procent av landets kommuner kommer enligt prognosen att ha balans på sin arbetsmarknad. Samtliga dessa tillhör storstadsregioner eller större regioncentra och universitetsorter. Problemet i norra Sverige är att i stort sett alla kommuner befinner sig i samma situation. Av Västerbotten och Norrbottens 29 kommuner kommer 28 att drabbas av obalans/underskott på arbetsmarknaden. I botten ligger Pajala och Övertorneå där endast 30 procent av den avgående arbetskraften bedöms kunna ersättas med ungdomar från den egna kommunen under perioden fram till 2025.

Diagrammet nedan visar ett balanstal, där förväntat tillträde av ungdomar på arbetsmarknaden delas med antalet sysselsatta som förväntas lämna av åldersskäl. Ett balanstal över 1 visar att fler förväntas inträda på arbetsmarknaden än de som lämnar, och tvärtom. I detta tas även hänsyn till ungdomars flyttmönster. Genom detta är det möjligt att ge en bild av hur kommunerna förväntas klara kommande generationsväxling, och vilka som kommer få stora brister på arbetskraft.³

³ Diagrammet speglar främst den framtida försörjningssituationen ur ett lokalt perspektiv, snarare än den lokala arbetsmarknadens funktion. Detta gör att kommuner med svagt eget balanstal, men som ligger i en funktionell arbetsmarknadsregion med positivt balanstal, har betydligt bättre förut-

I diagram 2.5 framgår att Skellefteå enligt prognosen beräknas att ha ett balanstal på 0,69. Det innebär att när 100 personer lämnar arbetsmarknaden av åldersskäl finns endast 69 ungdomar att träda in i deras ställe. Sundsvall och Luleå har något mindre förväntat underskott av nyutbildade än Skellefteå. Det finns en uppenbar risk att det låga tillskottet av yrkesaktiv befolkning får negativa konsekvenser för arbetsmarknadens funktion och för kommunernas ekonomi.

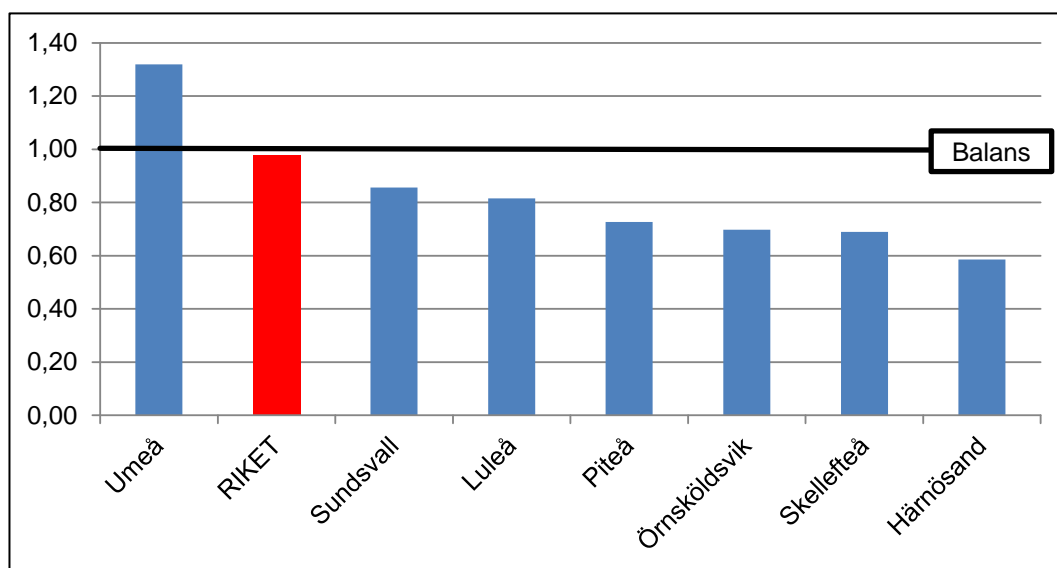

Diagram 2.5. Inträde i förhållande till avgångar på arbetsmarknaden 2010-2025, <1 indikerar ett underskott av nyutbildade (Källa: Arbetsförmedlingen)

En strategi för att motverka framtida kompetens- och arbetskraftbrist, som det också förs diskussioner om på nationell nivå, är *ökad pensionsålder* eller andra incitament för att få fler att arbeta längre än till 65 år. En annan strategi är att *kompetensutveckla befintlig personal* i företagen så att deras kompetens matchar företagens behov bättre. De tre andra strategierna är *ökad inpendling*, *ökad inflyttning* och *ökad arbetskraftinvandring*.

En av de viktigaste åtgärderna för att underlätta den pågående generationsväxlingen, och motverka dess negativa effekter, kommer att handla om hur vi tar tillvara kompetens hos den växande gruppen utrikes födda och ungdomar som idag hamnar utanför arbetsmarknaden.

sättningar att klara sin framtida kompetensförsörjning, än motsvarande kommun som inte tillhör en stark arbetsmarknadsregion.

Branschdiversifiering

I diagram 2.6 visas hur folkmängden i kommunerna samvarierar med andelen förekommande branscher. Olika varor och tjänster fordrar olika stora marknadsområden. Lokalmarknadsorienterade varor och tjänster som behöver större marknadsområden (sällanköpsvaror) erbjuds oftast bara på större orter medan de som kräver ett mindre marknadsområde (dagligvaror) kan erbjudas på fler orter. Branschdiversifieringen blir således större i stora städer och i kommuner och regioner med flera större tätorter.⁴ Bredden på Skellefteås näringsliv är vad som kan förväntas utifrån regionens folkmängd (ca 40 % av branscherna). Givet folkmängden skulle branschbredden endast kunna vara något högre.

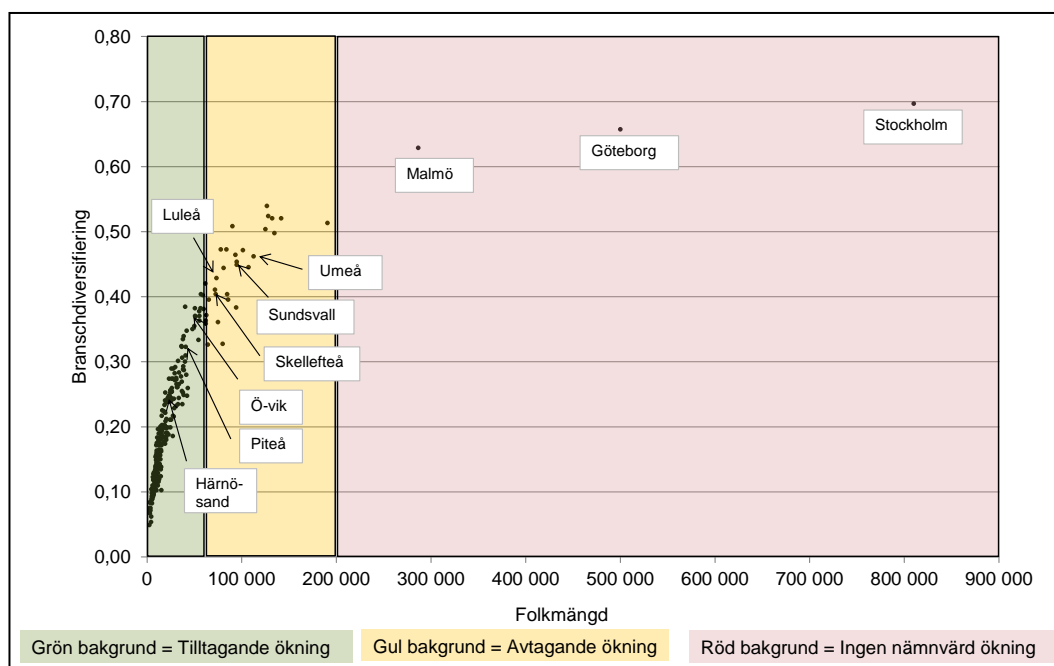

Diagram 2.6. Sambandet mellan kommuners folkmängd och antalet branscher, år 2010

I vissa kommuner och regioner är det svårt att diversifiera näringslivet på grund av en negativ befolkningsutveckling. Dessutom saknas många gånger de förutsättningar (tätthet och specialiserat humankapital) som krävs för exempelvis produktion av högteknologiska varor och tjänster, vilket delvis är ett problem för Skellefteå.

⁴ Statistiken underskattar den "verkliga" bredden i näringslivet. I mer folkrika regioner och städer finns ett större utbud inom branscherna och en kritisk massa för efterfrågan på specialiserade och nischade varor och tjänster.

Sysselsättning i marknadsförsörjda och skattefinansierade verksamheter

Sex av tio förvärvsarbetande i Skellefteå är sysselsatta i den privata sektorn och fyra av tio i offentlig sektor. Ett mer intressant jämförelsemått är att jämföra marknadsförsörjda verksamheter med skattefinansierade verksamheter. Skillnaden är att kommunala och statliga bolag hamnar i samma kategori som de privata verksamheterna. Kommunala och statliga bolag svarar tillsammans för fem procent av sysselsättningen i Skellefteå.

År 2010 arbetade 65 procent av arbetskraften i Skellefteå i marknadsförsörjda verksamheter. Det är en något lägre andel jämfört med Örnsköldsvik, Sundsvall och Piteå och en högre andel än i Luleå, Umeå och Härnösand. Det är Härnösand som sticker ut i sammanhanget med en andel strax över 50 procent. Merparten av sysselsättningen i marknadsförsörjda verksamheter i Skellefteå och övriga kommuner återfinns i privatägda aktiebolag.

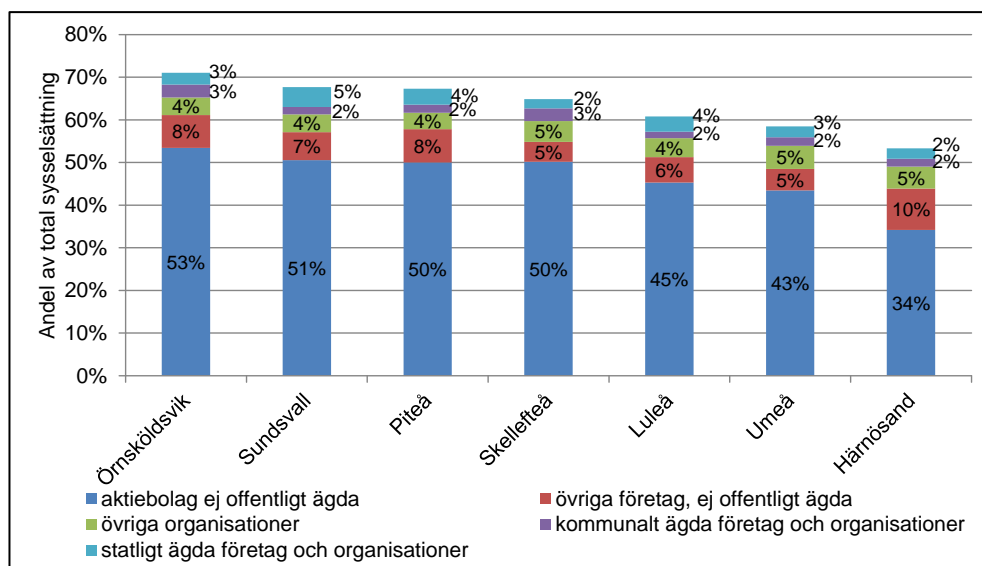

Diagram 2.7. Sysselsättningsstrukturen i marknadsförsörjda verksamheter, år 2010

De tydligaste skillnaderna mellan kommunerna är inom de skattefinansierade verksamheterna. Den kommunala förvaltningen dominerar i samtliga kommuner. I Umeå, Luleå, Sundsvall och Härnösand är en större andel sysselsatta inom landsting och statlig förvaltning. Det beror på att tre av dessa kommuner är länsresidens samt förekomsten av stora universitet och sjukhus. Den andra gruppen kommuner – Skellefteå, Piteå och Örnsköldsvik – har en något högre andel sysselsatta i primärkommunal förvaltning. Det är framför all ett uttryck för en brist på statliga arbetstillfällen inom högre utbildning och andra myndighetsfunktioner.

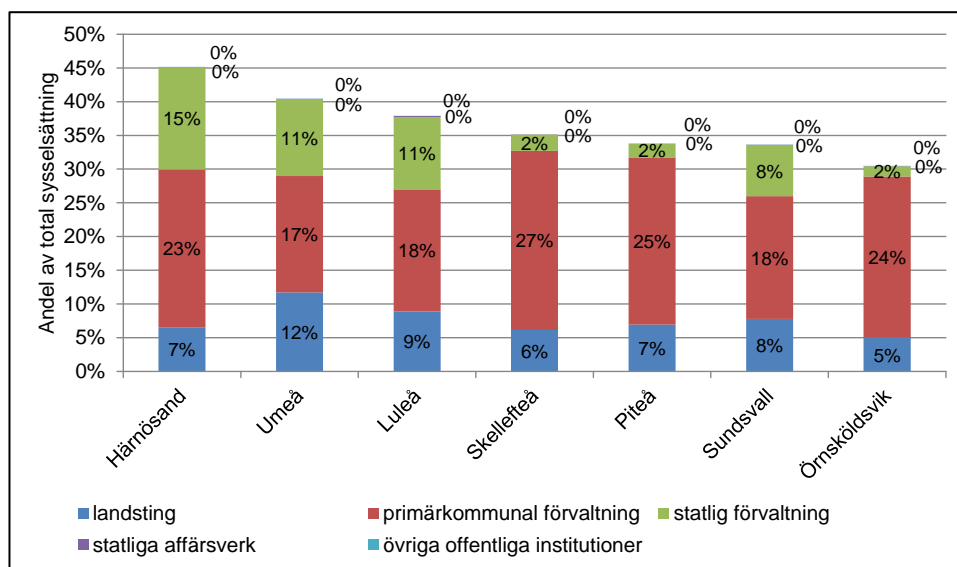

Diagram 2.8. Sysselsättningsstrukturen i skattefinansierade verksamheter, år 2010

Skellefteås näringsmässiga specialisering – i ett nationellt perspektiv

Den tillväxt som har legat till grund för den ekonomiska utvecklingen sedan den agrara omvandlingen och industrialiseringen beror på produktivetsökningar, som många gånger uppstår genom en ökad arbetsdelning och specialisering. Specialiseringen har ökat då företagen i högre utsträckning fokuserar på kärnverksamheten. En del av expansionen i företagstjänstesektorn beror på outsourcing; att tjänster som industriföretagen tidigare bedrev själva (löneadministration, städ etc.) istället har utkontrakterats. I statistiken överdrivs därmed industrins tillbakagång i sysselsättningstermer.

Ett brett och diversifierat näringsliv innebär bättre förutsättningar för en specialiserad arbetskraft. Specialisering kan innebära att regionen har företag som är världsledande inom ett eller flera branschområden. För regionen kan förekomsten av företagskluster (inom växande branscher) medföra en högre regional inkomst.

En kommun med ett specialiserat näringsliv och en hög koncentration av arbetstillfällen till några arbetsplatser kan å andra sidan vara mer sårbara. Speciellt om konjunkturläget försämras för vissa branscher eller något ledande företag utlokaliseras till annan ort. Sårbarhet och produktiv specialisering kan således gå hand i hand.

En analys av vilka branscher som Skellefteå är specialiserad inom görs lämpligen genom s.k. specialiseringskvoter.⁵ En specialiseringskvot som är större än 1 betyder att en högre

⁵ En specialiseringskvot för en viss bransch i en kommun beräknas genom att dela antalet förvärvsarbetande (dagbefolkning) i branschen med det totala antalet förvärvsarbetande i kommunen. Denna kvot divideras med motsvarande kvot för den region som jämförelsen ska grunda sig på, exempelvis riket. Ett värde över 1 indikerar att regionen har en näringsmässig specialisering inom branschen med logiken att ju högre siffra, desto större specialisering.

andel är sysselsatta inom branschen i Skellefteå jämfört med i riket (eller vad som används som grund för jämförelsen). I detta avsnitt analyseras först Skellefteås näringsmässiga specialisering i förhållande till riket och därefter i förhållande till de stora kommunerna längst den övre Norrlandskusten (Luleå, Piteå, Umeå, Örnsköldsvik, Härnösand och Sundsvall).

I ett nationellt perspektiv har Skellefteå en tydlig näringsmässig specialisering i följande fem branschområden: *mineraler och metaller*, *skogliga näringar*, *gummi- och plastvaruindustri*, *maskinindustri* och *energi*. Skellefteås näringsliv har en tydlig industriell prägel.

Mineraler och metaller (utvinning av mineral samt stål- och metallverk): Den bransch som Skellefteå har den största näringsmässiga specialiseringen inom är utvinning av mineral (specialiseringskvot på 8,6). Boliden Mineral AB, Metso Mineral AB och Bergteamet AB är viktiga aktörer i branschen. Stål- och metallverk har också räknats till denna kategori (3,9) där specialiseringen beror på Bolidens verksamhet vid Rönnskärsverken. Rönnskärsverken är ett smältverk för framställning av basmetaller och återvinning av elektronikskrot. I Rönnskär produceras metaller ur råmaterial som kommer från Bolidens gruvor. De senaste 20 åren har Skellefteås specialisering inom utvinning av mineral minskat (från 12,4 till 8,6 under perioden 1990-2010).

I ett regionalt perspektiv är Skellefteås specialisering inom utvinning av mineral än högre (15,9). Specialiseringen gäller mot samtliga kommuner längs den övre Norrlandskusten. När det gäller stål- och metallverk är Skellefteås specialisering lägre i ett regionalt perspektiv (2,6). SSAB i Luleå är en bidragande orsak till detta.

Skogliga näringar (skogsbruk – sågverk – träindustri): Skellefteå har också en tydlig specialisering inom de skogliga näringarna. Det gäller stora delar av förädlingskedjan – från skogsbruk och serviceföretag till skogsbruk (1,9), sågverk och hyvlerier, träimpregneringsverk (5,2) samt annan träindustri o varor av trä (1,7). Norra Skogsägarna ekonomisk förening är en viktig aktör i den tidiga delen av förädlingskedjan. Den dominerande aktören är Martinsons Såg AB i Bygdsiljum.

Det Skellefteå saknar är massaindustri samt pappers- och pappersvaruindustri (något som Sundsvall har en tydlig specialisering inom genom SCA och Metso Papers). De senaste 20 åren har Skellefteås specialisering inom näringen ökat inom sågverken (från 3,7 till 5,2) och varit någorlunda oförändrad inom skogsbruket och annan trävaruindustri.

I ett regionalt perspektiv har Skellefteå en specialisering inom sågverk och hyvlerier (3,1) samt annan träindustri och varor av trä (2,8). Piteå har en likvärdig specialisering.

Gummi- och plastvaruindustri: Skellefteå har en tydlig näringsmässig specialisering inom gummi- och plastvaruindustri (3,9). I denna bransch finns många företag med varierande storlek, bl.a. Metso Minerals (Wear protection) AB, Trelleborg Sealing Solutions Skellefteå, Purab i Skellefteå AB, Industriplast i Skellefteå AB, Procraft M Anderbrant AB, GLM Rubline AB, PTC Plastic Technology Composites AB, Plastex i Skellefteå AB, Plastteknik i Ostvik AB, Strike Produktion AB och Strava Group AB. De senaste 20 åren har Skellefteås specialisering inom branschen ökat något (från 2,8 till 3,9).

I ett regionalt perspektiv är Skellefteås specialisering marginellt högre (4,4). Specialiseringen är lägst i förhållande till Piteå.

Maskinindustri: Skellefteå har också en specialisering inom maskinindustri (1,7). Det rör sig om företag med olika typ av inriktning. Tre av dessa är:

- Alimak Hek AB tillverkar bygg-, industri-, och materialhissar samt arbets- och transportplattformar.
- Lövånger Elektronik AB (uppköpt av LEAB AB) tillverkar och utvecklar elektronik för båt- och tågsäkerhet, larm och passersystem, mätutrustningar, kraftaggregat, audioprodukter, mobila datorer och annan känslig utrustning.
- Wipro Infrastructure Engineering levererar precisionstillverkade hydrauliska cylindrar, komponenter och lösningar till hydrauliken i lastbilar etc.

De senaste 20 åren har Skellefteås specialisering inom branschen varit någorlunda oförändrad.

I ett regionalt perspektiv är Skellefteås specialisering nästan lika stor som i ett nationellt perspektiv. Skellefteå har dock ingen specialisering i förhållande till Örnsköldsvik, vilket troligtvis beror på Hägglunds.

Energi: Skellefteå har en näringsmässig specialisering inom branschen el-, gas- och värmeverk (2,1). Den huvudsakliga anledningen till detta är Skellefteåkraft AB och Skellefteåkraft elnät AB. De senaste 20 åren har Skellefteås specialisering inom branschen ökat något (från 1,5 till 2,1). I ett regionalt perspektiv är Skellefteås specialisering något lägre (1,4).

Branscher utan nationell specialisering: Ovanstående analys visar att Skellefteå har relativt sett fler sysselsatta inom skogsbruk och industriella verksamheter än riket i helhet.

När det gäller IT-branschen (datakonsulter och dataservicebyråer) har Skellefteå endast en marginell specialisering i ett riksperspektiv. Specialiseringskvoten uppgår endast till 1,03. Exkluderas Stockholm stad ur rikets sysselsättningsstatistik ökar dock Skellefteås specialiseringskvot i nämnda bransch till 1,35 (2,5 procent av arbetskraften i Skellefteå jämfört med 1,8 procent i riket exklusive Stockholm stad)!

Inom företrädesvis offentliga verksamheter är andelen sysselsatta i Skellefteå likvärdig inom sjukvård och omsorg samt utbildningssektorn. Andelen sysselsatta inom offentlig förvaltning är dock klart lägre. Inom företrädesvis privata tjänster har Skellefteå – relativt riket – mindre sysselsättning inom finans och försäkring, transport och kommunikationer, handel samt hotell och restaurangverksamhet.

Skellefteås näringsmässiga specialisering – i ett regionalt perspektiv

I ett regionalt perspektiv (Luleå, Piteå, Umeå, Örnsköldsvik, Härnösand och Sundsvall) har Skellefteå en näringsmässig specialisering inom ytterligare ett antal branscher. Utöver branscher som Skellefteå är specialiserade inom ur ett riksperspektiv tillkommer textil-, beklädnads- och lädervaruindustri (4,6), annan elektro- och teleproduktindustri (3,7), övrig tillverkningsindustri (2,4), industri för metallvaror utom maskiner och apparater (1,7), jordbruk och serviceföretag till jordbruk (1,7) samt datakonsulter och dataservicebyråer (1,4).

I tabell 2.1 framgår de 15 branscher som Skellefteå, ur ett regionalt perspektiv, sammantaget har en störst specialisering inom. I vissa av dessa branscher har någon eller några av kommunerna dock en större specialisering än Skellefteå. Luleå har en större andel sysselsatta inom "stål- och metallverk" (SSAB). Örnsköldsvik har en större andel sysselsatta inom "maskinvaruindustri som ingår i annan underavdelning" (Hägglunds) och Sundsvall har en något högre andel sysselsatta inom "datakonsulter och dataservicebyråer".

Branscher med stor specialisering		Samtliga	Luleå	Piteå	Umeå	Örn- sköldsvik	Härnö- sand	Sund- svall
1	Utvinning av mineral	15,9	4,9	18,0	81,8	28,0	22,3	33,6
2	Textil-, beklädnads- och lädervaruindustri	4,6	5,7	2,6	7,6	3,0	27,7	3,6
3	Gummi- och plastvaruindustri	4,4	47,2	1,5	5,0	3,6	6,0	3,7
4	Annan elektro- och teleproduktindustri	3,7	4,0	11,9	11,7	0,8	14,0	7,6
5	Sågverk och hylierier, träimpregneringsverk	3,1	6,0	1,2	3,7	3,2	1,5	4,0
6	Annan träindustri o varor av trä m.m., ej möbler	2,8	9,7	0,6	6,0	1,4	4,6	7,1
7	Stål- och metallverk	2,6	0,8	31,4	200,9	2,6	***	3,1
8	Övrig tillverkningsindustri	2,4	1,9	3,5	1,4	4,3	6,6	5,8
9	Barnomsorg	2,4	2,7	7,6	1,3	2,4	7,0	7,3
10	Maskinindustri som ingår i annan underavdelning	1,9	5,3	10,3	2,8	0,6	4,1	1,7
11	Industri för metallvaror utom maskiner och apparater	1,7	2,4	0,7	3,4	0,8	2,7	1,9
12	Jordbruk och serviceföretag till jordbruk	1,7	2,4	0,9	2,5	1,2	1,0	1,7
13	Servicehus, ålderdomshem, hemstänst, dagcentraler	1,5	1,5	1,2	1,9	1,2	1,1	1,7
14	El-, gas- och värmeverk	1,4	1,2	1,5	1,3	1,9	2,4	1,3
15	Datakonsulter o dataservicebyråer	1,4	1,2	5,0	1,4	2,2	3,7	0,9

Tabell 2.1. Sysselsättningsstrukturen i den offentliga sektorn, år 2010

Slutsats om Skellefteås näringsmässiga specialisering

I ett nationellt perspektiv har Skellefteå en tydlig näringsmässig specialisering i följande fem branschområden: *mineraler och metaller, skogliga näringar, gummi- och plastvaruindustri, maskinindustri* och *energi*. Skellefteås näringsliv har en tydlig industriell prägel. Industrisektorn är dock mer *kapital-/teknikintensiv*⁶ än i riket. Andelen av de sysselsatta i industrisektorn som arbetar inom kapital-/teknikintensiv industri uppgår till 30 procent i Skellefteå jämfört med 21 procent i riket. Som framgår i kapitel 3 är också företagstjänsterna i Skellefteå tydligt inriktade mot teknisk konsultverksamhet samt IT-relaterade branscher. I ett storregionalt perspektiv har Skellefteå en näringsmässig specialisering i ett par ytterligare branscher, däribland datakonsulter och dataservicebyråer.

Pendling

Pendlingsstatistiken ger en indikation på arbetsmarknadens regionala attraktionskraft. Ju högre inpendling en kommun har i förhållande till utpendlingen, desto attraktivare är arbetsmarknaden (förutsatt att antalet pendlare är någorlunda stort).

Förutsättningarna för pendling och regionförstoring är dock sämre i norra Sverige än i övriga delar av landet på grund av långa avstånd, den låga befolkningstätheten och en sämre utbyggd transportinfrastruktur. Det bör dock påpekas att en del av skillnaden i pendlingsbenägenheten också beror på gränseffekter. Jämfört med kommunerna i Svealand och Götaland är kommunerna i Norrland större till ytan. Det medför att ett givet avstånd mellan bostad och arbetsplats inte lika ofta innebär en pendling över en kommungräns i Norrland. Därför är det mer relevant att jämföra Skellefteå med de större kustkommunerna i norra Norrland.

Under 2010 pendlade 1 843 personer till Skellefteå kommun för att arbeta, vilket motsvarade 5,6 procent av den förvärvsarbetande dagbefolkningen. Utpendlingen från Skellefteå till andra kommuner var något högre. Totalt pendlade 2 157 Skellefteåbor till andra kommuner, vilket motsvarade 6,5 procent av den förvärvsarbetande nattbefolkningen.

Skellefteås s.k. "pendlingskvot" (antalet inpendlare/antalet utpendlare) uppgår till 0,85 (1 innebär att in- och utpendlingen är lika stor). En större andel av männen än av kvinnorna pendlar till och från Skellefteå. Sju procent av männen och fyra procent av kvinnorna som arbetar i Skellefteå pendlar från andra kommuner (årligt genomsnitt för perioden 1998-2008). Av den förvärvsarbetande nattbefolkningen arbetar sju procent av männen och tre procent av kvinnorna i andra kommuner. Personer i åldrarna 20-24 år är mest pendlingsbenägna. Tio procent av den förvärvsarbetande dagbefolkningen i den åldern pendlar in till Skellefteå och nio procent av den förvärvsarbetande nattbefolkningen arbetar i andra kommuner.

---

⁶ Som kapital-/teknikintensiva industribranscher räknas utvinning av mineral, sågverk och hyvlerier, träimpregneringsverk, massaindusti, pappers och pappersvaruindustri, industri för stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle, övrig kemisk industri, jord- och stenvaruindustri samt stål- och metallverk.

Den relativa storleken på och förhållandet mellan in- och utpendling varierar beroende på kommunen och centralortens karaktär. Större regionala centra har i regel en större inpendling än utpendling eftersom arbetsmarknaden är stor och diversifierad. Luleå, Sundsvall och Umeå är tydliga exempel på detta i norra Norrland. Av tabell 2.2 framgår att nämnda kommuner har en större inpendling än utpendling. Till skillnad från centralorterna i Örnsköldsvik, Härnösand, Skellefteå och Piteå har Luleå, Sundsvall och Umeå mer karaktären av regionala centra. Piteå har den klart lägsta pendlingskvoten; dubbelt så många pendlar ut från kommunen än de som pendlar in. Skellefteås pendlingskvot har varit stabil under perioden 1998-2008 och endast varierat mellan 0,7 och 0,9. Trenden är svagt ökande. Andelen av den förvärvsarbetande dagbefolkningen som pendlar till Skellefteå ökade med en procent och andelen av den förvärvsarbetande nattbefolkningen som pendlar ut från Skellefteå ökade med en halv procent.

Kommun	Inpendling/ dagbefolkning	Utpendling/ nattbefolkning	Pendlingskvot
Luleå	19%	10%	1,92
Sundsvall	16%	10%	1,54
Umeå	12%	8%	1,44
Örnsköldsvik	5%	5%	0,91
Härnösand	16%	19%	0,85
Skellefteå	5%	6%	0,82
Piteå	8%	16%	0,48

Tabell 2.2. Pendlingsförhållanden i de jämförda kommunerna, genomsnitt åren 1998-2008

Den relativa storleken på och förhållandet mellan in- och utpendling varierar också mellan näringsgrenar. Om en kommun har en tydlig specialisering inom en viss näringsgren är antalet inpendlare till den näringsgrenen i regel klart fler än antalet personer som pendlar till andra kommuner för jobb inom samma näringsgren. Detta gäller framför allt för tillverkning och utvinning, eftersom det ofta rör sig om stora arbetsplatser. I Skellefteå är pendlingskvoten som störst inom tillverkning och utvinning (1,71), vilket framför allt torde bero på Bolidens verksamhet. I verksamheter som Skellefteå inte är specialiserade inom är pendlingskvoten lägre.

Bransch	Inpendling/ dagbefolkning	Utpendling/ nattbefolkning	Pendlingskvot
Tillverkning och utvinning	7%	4%	1,71
Transport och magasinering	13%	10%	1,37
Energiförsörjning; miljöverksamhet	4%	3%	1,33
Information och kommunikation	8%	7%	1,20
Fastighetsverksamhet	2%	2%	1,13
Hotell- och restaurangverksamhet	6%	6%	1,10
Byggverksamhet	7%	7%	1,06
Företagstjänster	9%	9%	1,00
Vård och omsorg; sociala tjänster	3%	4%	0,62
Handel	5%	8%	0,62
Jordbruk, skogsbruk och fiske	5%	8%	0,61
Kulturella och personliga tjänster m.m.	6%	11%	0,49
Finans- och försäkringsverksamhet	9%	17%	0,45
Utbildning	2%	5%	0,39
Offentlig förvaltning och försvar	5%	12%	0,36
Okänt	3%	1%	2,28
TOTALT	6%	6%	0,87

Tabell 2.3. Pendlingsförhållanden i Skellefteå per bransch, genomsnitt åren 1998-2008

Den lokala arbetsmarknadens attraktionskraft kan variera beroende på t ex pendlingsmöjligheter, näringslivets inriktning, arbetsmarknadens storlek, m.m. I tabellerna nedan framgår de 15 största inpendlings- respektive utpendlingskommunerna till/från Skellefteå. Sammantaget svarar dessa kommuner för 77 procent av in- och utpendlingen. På det stora hela är det samma kommuner som återfinns i båda tabeller.

Skellefteå har störst negativ nettopendling till Umeå och Luleå i norr samt till de tre storstadskommunerna. Umeå toppar pendlingsinteraktionen i båda riktningar. Nästan var femte person som pendlar till Skellefteå bor i Umeå och ca en fjärdedel av de Skellefteåbor som förvärvsarbetar och pendlar till andra kommuner arbetar i Umeå kommun. Nettopendlingen i förhållande till Umeå uppgår till -222 personer. Motsvarande siffra i förhållande till Luleå och Stockholm är -59 respektive -143 personer.

Därefter har Skellefteå störst pendlingsinteraktion med de angränsande kommunerna Piteå, Norsjö och Robertsfors. Skellefteås attraktivitet som arbetskommun är förhållandevis låg även i förhållande till dessa kommuner. Något fler pendlar från Skellefteå till Piteå än tvärtom. Med tanke på att Skellefteås arbetsmarknad är dubbelt så stor som Piteås innebär det att arbetsmarknaden i Piteå har ett större attraktionsvärde för Skellefteåbor än tvärtom. Skellefteås positiva nettopendling i förhållande till Norsjö är också lågt (+28 personer). Robertsfors är den kommun med stor pendlingsinteraktion och där Skellefteås attraktivitet är starkast. Nästan dubbelt så många pendlar till Skellefteå från Robertsfors som i andra riktningen. Å andra sidan är Skellefteås arbetsmarknad klart större. Sammantaget indikerar den riktade pendlingsstatistiken på att arbetsmarknaden i Skellefteå

inte bara har ett relativt svagt attraktionsvärde i förhållande till storstäderna samt Luleå och Umeå, utan också till mindre näraliggande kommuner.

Nr.	Kommun	Antal inpendlare	Andel av inpendlingen	Nr.	Kommun	Antal utpendlare	Andel av utpendlingen
1	Umeå	290	18%	1	Umeå	512	26%
2	Robertsfors	206	13%	2	Stockholm	197	10%
3	Norsjö	184	11%	3	Piteå	165	8%
4	Piteå	152	9%	4	Norsjö	156	8%
5	Luleå	94	6%	5	Luleå	153	8%
6	Lycksele	60	4%	6	Robertsfors	109	5%
7	Stockholm	54	3%	7	Göteborg	42	2%
8	Arvidsjaur	51	3%	8	Lycksele	30	2%
9	Malå	48	3%	9	Arvidsjaur	29	1%
10	Örnsköldsvik	24	1%	10	Sundsvall	29	1%
11	Sundsvall	21	1%	11	Solna	27	1%
12	Uppsala	21	1%	12	Örnsköldsvik	22	1%
13	Arjeplog	20	1%	13	Boden	21	1%
14	Boden	20	1%	14	Malmö	20	1%
15	Göteborg	18	1%	15	Uppsala	19	1%
De 15 största		1 263	77%	De 15 största		1 531	77%

Tabell 2.4 - 2.5. Riktad in- och utpendling till/från Skellefteå, genomsnitt åren 2000-2010

2.3 Kärna och omland

En jämförelse av statistik på kommunnivå innebär ibland en allt för grov indelning, eftersom en stor del av interaktionen (flyttningar och arbetsresor) sker mellan orter inom kommunerna. I en kommun med stor landareal "döljs" sannolikt en väsentlig del av interaktionen, vilket blir en nackdel vid jämförelser mellan kommuner. Skellefteå kommuns landareal uppgår till 6 859 kvadratkilometer, vilket betyder att kommunen är något större än Örnsköldsvik, två gånger så stor som Sundsvall och Piteå, och ca tre gånger så stor som Umeå och Luleå. I Skellefteå är sannolikheten därför lägre att en viss flytt- eller arbetspendlingssträcka innebär att individen passerar en kommungräns, jämfört med i övriga kommuner.

Mellan 1990 och 2010 minskade befolkningen i Skellefteå kommun med fem procent. Folkmängden i tätorterna minskade sammantaget med två procent och på landsbygden med 15 procent. Skellefteå tätort expanderade dock med sex procent, vilket motsvarar 1 724 personer (merparten av ökningen inträffade under 2000-talet). Tätortens andel av kommuninvånarna ökade från 54 till 58 procent. Trenden är således att allt fler vill bo i Skellefteå tätort.

Det är mer relevant att jämföra befolkningstätheten mellan städerna (tätorterna) längs Norrlandskusten snarare än kommunerna. År 2010 bodde 1 507 invånare per kvadratkilometer i Skellefteå tätort, vilket är en högre befolkningstäthet än i Piteå (926) och Örnsköldsvik (1 188). Befolkningstätheten i Härnösand (1 611) och Luleå (1 602) är mar-

ginellt högre medan Sundsvall har en högre täthet (1 847). Allra tätast är Umeå med 2 331 invånare per kvadratkilometer. Det finns därför potential för ökad förtätning i Skellefteå.

2.4 Sammanfattning

Folkmängd och befolkningsutveckling

- Sedan början av 1990-talet har Skellefteås befolkning minskat med drygt 3 600 personer (nästan fem procent). Minskningen ägde rum främst under andra halvan av 1990-talet. Om befolkningsutvecklingen istället hade legat i paritet med tillväxten i Piteå och Sundsvall hade kommunen haft drygt 5 000 fler invånare idag.
- Skellefteå har haft ett negativt födelsenetto (antalet döda överstiger antalet födda) under 2000-talet. Detsamma gäller inrikes flyttnetto (det flyttar ut fler personer än som flyttar ut). Under hela perioden har dock Skellefteå haft ett positivt invandringsnetto som har dämpat befolkningsminskningen.
- Skellefteå har ett nettoutflöde av personer i åldern 19-25 år som *inte* kompenseras av ett nettoinflöde av personer äldre än 25 år, vilket har en negativ påverkan på kommunens födelsenetto.
- Skellefteå har en positiv attraktionskraft på framför allt Norsjö, men även Malå, Lycksele och Robertsfors. Umeå är den kommun till vilken Skellefteå har störst negativt flyttnetto (räknat som årligt genomsnitt för perioden 2000-2011). Skellefteå förlorar nästan 100 personer netto varje år till Umeå och drygt 50 personer till Stockholm.

Arbetsmarknad och näringsstruktur

- Enligt en prognos från Arbetsförmedlingen står Skellefteå inför en stor utmaning gällande kompetensförsörjningen. Balanstalet för Skellefteå år 2025 är 0,69, vilket innebär att när 100 personer lämnar arbetsmarknaden av åldersskäl finns endast 69 ungdomar att träda in i deras ställe. Sundsvall och Luleå har något mindre förväntat underskott av nyutbildade än Skellefteå. Det finns en uppenbar risk att det låga tillskottet av yrkesaktiv befolkning får negativa konsekvenser för arbetsmarknadens funktion och för kommunernas ekonomi.
- Bredden på Skellefteås näringsliv är vad som kan förväntas utifrån regionens folkmängd (ca 40 % av alla branscher finns representerade⁷). Givet folkmängden skulle branschbredden endast kunna vara något högre.
- Sex av tio förvärvsarbetande i Skellefteå är sysselsatta i den privata sektorn. Det är en något lägre andel jämfört med Örnsköldsvik, Piteå och Sundsvall och en

⁷ Dvs. av alla branscher som finns i SCB:s branschindelning.

högre andel än i Luleå, Umeå och Härnösand. De tydligaste skillnaderna mellan kommunerna finns i den offentliga sysselsättningsstrukturen. Skellefteå har en högre andel sysselsatta i primärkommunal förvaltning än de andra kommunerna, vilket i huvudsak är ett uttryck för en brist på statliga arbetstillfällen inom högre utbildning och andra myndigheter. Det låga utbudet på avancerade statliga arbetstillfällen är ett attraktivitetsproblem för Skellefteås arbetsmarknad. Fler sådana arbetstillfällen skulle göra arbetsmarknaden i Skellefteå mer attraktiv, inte minst för högutbildade kvinnor.

- I ett nationellt perspektiv har Skellefteå en tydlig näringsmässig specialisering i följande fem branschområden: *mineraler och metaller*, *skogliga näringar*, *gummi- och plastvaruindustri*, *maskinindustri* och *energi*. Skellefteås näringsliv har en tydlig industriell prägel. Industrisektorn är dock mer *kapital-/teknikintensiv* än i riket. Andelen av de sysselsatta i industrisektorn som arbetar inom kapital-/teknikintensiv industri uppgår till 30 procent i Skellefteå jämfört med 21 procent i riket. Som framgår i kapitel 3 är också företagstjänsterna i Skellefteå tydligt inriktade mot teknisk konsultverksamhet samt IT-relaterade branscher. I ett storregionalt perspektiv har Skellefteå en näringsmässig specialisering i ett par ytterligare branscher, däribland datakonsulter och dataservicebyråer.
- Skellefteå har en större utpendling än inpendling (0,8 inpendlare per utpendlare). Nästan hälften av utpendlarna pendlar till Umeå, Stockholm eller Piteå. Det är främst industrijobben som lockar arbetskraft från andra kommuner till Skellefteå. Pendlingsstatistiken på kommunnivå underskattar dock Skellefteås attraktivitet som arbetsort. Jämfört med kommuner som Umeå och Luleå är Skellefteå kommun stor till ytan, vilket medför att en större andel av arbetsresorna som går i riktning mot centralorten (Skellefteå tätort) sker *inom* kommunen och därför inte räknas som pendling i statistiken.

Kärna och omland

- Skellefteå tätort är kärnan till ett omland som i första hand omfattar övriga kommunen, men som även har viss attraktionskraft på andra kommuner. Befolkningen i Skellefteå tätort ökade med sex procent mellan 1990 och 2010, vilket motsvarar 1 724 personer. Tätortens andel av kommuninvånarna ökade från 54 till 58 procent.
- Folkmängden i samtliga tätorter minskade sammantaget med två procent och på landsbygden med 15 procent.
- Det finns potential för ökad förtätning i Skellefteå tätort. År 2010 bodde 1 507 invånare per kvadratkilometer i Skellefteå tätort, vilket är en högre befolkningstäthet än i Piteå (926) och Örnsköldsvik (1 188). Befolkningstätheten i Härnösand (1 611) och Luleå (1 602) är marginellt högre medan Sundsvall har en högre täthet (1 847). Allra tätast är Umeå tätort med 2 331 invånare per kvadratkilometer.

3 Näringslivet i Skellefteå kommun

3.1 Inledning

En förutsättning för industrialiseringen och framväxten av industrisamhället var den produktivitetssökning som ägde rum i den agrara ekonomin genom tillämpningen av ny teknik och nya metoder inom jordbruket. Detta skapade s.k. "överföringsvinster" i ekonomin i och med att fler kunde arbeta i andra sektorer. De senaste decennierna har präglats av en snabb produktivitetstillväxt inom industrin, vilket har medfört en betydande sysselsättningsminskning inom sektorn. Produktivitetstillväxten har varit nödvändig för att möta den ökade internationella konkurrensen samt att frigöra resurser och möjliggöra framväxten av en allt mer tjänstebaserad ekonomi. Även om ekonomin är satt under ständig omvandling förekommer tillfälligt snabbare strukturella förskjutningar mellan sektorerna i ekonomin. 1990-talskrisens konsekvenser blev en period av snabbare strukturella förändringar. Det är för tidigt att fastslå vilken påverkan finanskrisen 2008/2009 kommer ha på ekonomin i strukturella termer.

Syftet med en struktur- och trendanalys är att undersöka strukturella förändringar i näringsstrukturen. Strukturomvandling mäts antingen genom sysselsättningens eller genom produktionsvärdets fördelning mellan branscher. I denna rapport står förändringen i sysselsättning i fokus. Dels eftersom att förändringen i sysselsättningens fördelning mellan branscher är snabbare än förändringen i produktionsvärdets fördelning, men också eftersom sysselsättningen har en mer direkt påverkan på regionens befolkning.

De 15 branschaggregaten analyseras var för sig i separata avsnitt. Branschavsnitten inleds med en definition av branschen och en beskrivning av branschen ur ett riksperspektiv. Därefter beskrivs och jämförs sysselsättningsutvecklingen i branschen med riket, kommuner som i likhet med Skellefteå klassas som "mindre regioncentra"⁸ samt med Skellefteås "omland"⁹. En särskild analys görs av strukturen på och utvecklingen i de största branscherna i Skellefteå som bär upp branschaggregatet. Sysselsättningsfördelningen mellan kvinnor och män synliggörs också.¹⁰ Branschavsnitten avslutas med en

⁸ Tillväxtanalys har delat in Sveriges kommuner i fem *regionfamiljer*; storstadsregioner, större regioncentra, mindre regioncentra, småregioner – privat sysselsättning, samt småregioner – offentlig sysselsättning. Tillsammans med 47 andra kommuner räknas Skellefteå som ett *mindre regioncentra*. Några exempel utöver Skellefteå är Östersund, Örnsköldsvik, Nyköping, Lidköping, Hudiksvall, Vetlanda, Mora, Orsa, Degerfors, Tanum, Hedemora och Åre.

⁹ Till omlandet räknas Piteå, Arvidsjaur, Malå, Norsjö, Robertsfors och Lycksele.

¹⁰ Den teoretiska grunden för den svenska jämställdhetspolitiken grundar sig på professor Yvonne Hirdmans teori om ett "genussystem". Teorin utgår ifrån att det finns ett genussystem som grundar sig på två principer eller bärande logiker: *isärhållning* och *hierarki*. Den svenska arbetsmarknaden är ett exempel på detta. Den isärhållande principen manifesterar sig genom den "horisontella" genusarbetsdelningen som innebär att kvinnor och män i stor utsträckning arbetar i olika branscher (jmf vård och industri). Den hierarkiska principen visar sig genom den "vertikala" genusarbetsdelning som innebär att män innehar de positioner som ger hög status samt störst makt och inflytande. Det gäller även i branscher som antalsmässigt domineras av kvinnor, exempelvis hälso- och sjukvård. I struktur- och trendanalysen illustreras enbart den horisontella genusarbetsdelningen, eftersom en analys av vertikal genusarbetsdelning förutsätter yrkesdata.

analys av sysselsättningspotentialen fram till år 2020 som i stor utsträckning grundar sig i tidigare utveckling och branschföreträdarnas egna bedömningar.

Detta kapitel inleds emellertid med en samlad analys av utvecklingen i Skellefteå kommun med avseende på sysselsättning och arbetsproduktivitet. Efter de mer detaljerade beskrivningarna av sysselsättningens struktur och utveckling inom de olika branscherna avslutas kapitlet med en summering av trenderna.

3.2 Den samlade utvecklingen i Skellefteå kommun

Efter 90-talskrisen har utvecklingen på arbetsmarknaden varit svagare i Skellefteå än i riket. Antalet förvärvsarbetande minskade med 18 procent under perioden 1990-2000 och ökade med 5 procent under perioden 2000-2010. Motsvarande förändring i riket uppgick till -9 procent respektive +8 procent. I diagram 3.1 framgår dock att Skellefteås sysselsättningsutveckling har varit i paritet med dess omland och den regionfamilj till vilken kommunen räknas. Med utgångspunkt i indelningen i regionfamiljer "presterar" således Skellefteå den sysselsättningsutveckling som kan förväntas av kommunen.

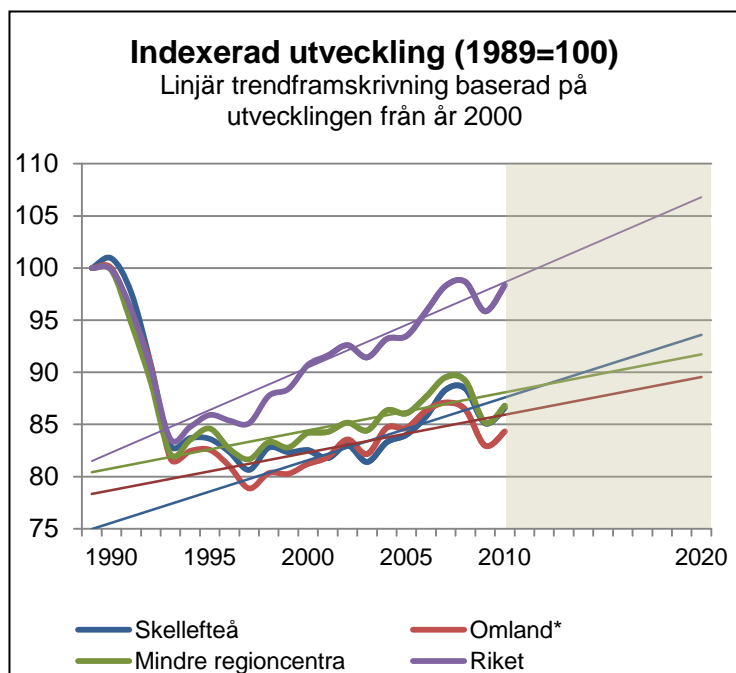

Diagram 3.1. Indexerad sysselsättningsutveckling i Skellefteå kommun, dess "omland", mindre regioncentra och riket, 1989-2010. Källa: SCB/rAps (bearbetning av Sweco)

Sysselsättningsutvecklingen skiljer sig kraftigt åt mellan de olika regionfamiljerna. Antalet förvärvsarbetande minskade sammanlagt minst i storstadsregionerna under 1990-talet och ökade mest under 2000-talet. Större regioncentra är den regionfamilj som har upp-

sat den näst bästa utvecklingen (varav högskoleorterna klarat sig bäst). Små regioner – oavsett om de domineras av privat eller offentlig sysselsättning – har sammantaget haft den sämsta utvecklingen.

Regionfamilj	1990-2000	2000-2010	1990-2010
Storstadsregioner	-3%	13%	9%
Större regioncentra	-13%	5%	-8%
Mindre regioncentra	-16%	3%	-13%
Småregioner - privat sysselsättning	-21%	-2%	-23%
Småregioner - offentlig sysselsättning	-23%	2%	-22%
Riket	-9%	8%	-1%

Tabell 3.1. Sysselsättningsutvecklingen i procent i regionfamiljerna, 1990-2010. Källa: SCB/rAps (bearbetning av Sweco)

Sysselsättningen har således ökat med 5 procent i Skellefteå och med 8 procent i riket under perioden 2000-2010. Industriella verksamheter minskade med 11 procent under perioden (vilket relativt sett är en mindre tillbakagång än i riket). Däremot har sysselsättningsutvecklingen i Skellefteå inte varit lika god i flertalet av de tjänstenäringsområden som expanderar i riket. I den privata sektorn handlar det framför allt om företagstjänster, detaljhandel och personliga tjänster. Inom den offentliga sektorn handlar det om utbildning samt hälso- och sjukvården, där den sistnämnda uppvisar starka centraliseringstendenster till regionsjukhusen.

Bransch	Skellefteå			Riket		
	Sysselsättning 2010	Förändring 2000-2010	Förändring i procent (%)	Sysselsättning 2010	Förändring 2000-2010	Förändring i procent (%)
Industriell verksamhet	6 569	-846	-11%	667 236	-143 481	-18%
Företagstjänster (inkl finansiell verksamhet)	4 067	209	5%	721 436	146 199	25%
Transport och magasinering	1 496	-25	-2%	232 433	-2 538	-1%
Byggverksamhet	2 655	712	37%	298 862	70 266	31%
Partihandel (inkl handel med motorfordon)	1 685	160	10%	283 462	14 679	5%
Detaljhandel	1 644	67	4%	268 341	45 809	21%
Hotell och restaurangverksamhet	783	228	41%	139 040	35 718	35%
Rekreation, kultur och sportverksamhet	682	-35	-5%	100 969	20 138	25%
Personliga tjänster	266	63	31%	45 086	17 401	63%
Vård och omsorg	4 575	1 324	41%	399 609	102 801	35%
Hälso- och sjukvård	2 215	-522	-19%	308 346	-2 892	-1%
Utbildning	3 353	-397	-11%	469 737	41 839	10%
Forskning o Utveckling	139	95	216%	21 075	-7 670	-27%
Offentlig förvaltning och ideella föreningar	1 617	330	26%	304 518	30 535	11%
Primärnäringsområden	812	166	26%	84 979	7 505	10%
Övrigt (okänd näringsgren)	402	13	3%	47 591	-35 459	-43%
Samtliga branscher	32 960	1 542	5%	4 392 720	340 850	8%

Tabell 3.2. Antalet sysselsatta och procentuell sysselsättningsutveckling i Skellefteå och i riket, 2000-2010. Källa: SCB/rAps (bearbetning av Sweco)

Enligt denna branschindelning, som ligger till grund för analysen i detta kapitel, är de industriella verksamheterna störst med 6 569 förvärvsarbetande. Det beror dock på att tjänstebranscherna är uppdelade på flera branscher.¹¹ De företrädesvis privata tjänstebranscherna¹² sysselsätter sammantaget 10 762 personer, vilket motsvarar 33 procent av arbetskraften. Det är en högre andel än vad primärnäringarna, industriella verksamheter (tillverkning, utvinning och energi), byggindustrin och FoU sysselsätter sammantaget (10 036 förvärvsarbetande/30 procent av samtliga sysselsatta). I de företrädesvis offentliga tjänsteverksamheterna¹³ arbetar 11 760 personer, vilket motsvarar 36 procent av den sysselsatta dagbefolkningen.

Arbetsställets storlek

I vissa branscher är de förvärvsarbetande utspridda på många arbetsställen¹⁴, medan de i andra branscher är koncentrerade till ett fåtal stora arbetsställen. Primärnäringarna och personliga tjänster är de branscher som har störst antal arbetsställen i relation till antalet sysselsatta, många gånger utan anställda. Antalet är också högt bland företagstjänster, rekreation, kultur och sportverksamhet samt FoU-verksamhet. De flesta branscherna har en högre andel arbetsställen med upp till nio anställda jämfört med fördelningen bland samtliga branscher, vilket beror på att primärnäringarna sammantaget svarar för en stor del av det totala antalet arbetsställen. Transport och magasinering, utbildning samt vård och omsorg är de branscher som har högst andel "mikroarbetsställen" (arbetsställen med en till nio anställda). De två sistnämnda branscherna samt industriella verksamheter är branscher med en hög andel små arbetsställen (10-49 anställda). Dessa tre branscher är också, bortsett från FoU (som totalt sett enbart har tio arbetsställen), de branscher som har högst andel medelstora (50-249) arbetsställen. Ingen bransch har en hög andel stora arbetsställen (250 eller fler anställda). Det beror emellertid på att branschindelningen är förhållandevis grov. En finare branschindelning skulle visa att vissa branscher har ett fåtal stora arbetsställen.¹⁵

¹¹ Uppdelningen är nödvändig eftersom de faktorer som påverkar sysselsättningsutvecklingen varierar mellan olika tjänstebranscher.

¹² Företagstjänster, transport och magasinering, partihandel, detaljhandel, hotell- och restaurangverksamhet, personliga tjänster, FoU samt rekreation, kultur och sportverksamhet.

¹³ Hälso- och sjukvård, vård och omsorg, utbildning samt offentlig förvaltning (inkl. ideella verksamheter).

¹⁴ Med arbetsställe avses enligt Statistiska Centralbyrån "varje adress (lokal), fastighet eller grupp av närliggande lokaler och fastigheter där företag bedriver verksamhet. Arbetsstället är en förutsättning för att geografiskt kunna redovisa arbetsmarknadsstatistik."

¹⁵ I bilagan finns en tabell på tvåsiffrig SNI-nivå.

Bransch	Antal anställda (klassindelad)						Samtliga arbetsställen
	0 anställda	1 till 4	5 till 9	10 till 49	50 till 249	250 el. fler	
Primärnäringsar	4 337 97%	135 3%	13 0%	3 0%	0 0%	0 0%	4 488 100%
Företagstjänster	938 64%	361 25%	73 5%	73 5%	13 1%	0 0%	1 458 100%
Industriell verksamhet	233 48%	105 22%	49 10%	70 15%	24 5%	1 0%	482 100%
Byggverksamhet	194 41%	167 35%	53 11%	53 11%	5 1%	1 0%	473 100%
Partihandel (inkl handel med motorfordon)	180 45%	122 31%	42 11%	50 13%	3 1%	0 0%	397 100%
Detaljhandel	159 42%	120 31%	63 16%	36 9%	4 1%	0 0%	382 100%
Rekreation, kultur och sportverksamhet	218 61%	104 29%	19 5%	16 4%	0 0%	0 0%	357 100%
Utbildning	43 16%	106 39%	49 18%	53 20%	19 7%	0 0%	270 100%
Personliga tjänster	182 78%	39 17%	9 4%	3 1%	0 0%	0 0%	233 100%
Transport och magasinering	49 25%	80 40%	38 19%	26 13%	6 3%	0 0%	199 100%
Hotell och restaurangverksamhet	59 40%	48 32%	22 15%	20 13%	0 0%	0 0%	149 100%
Offentlig förvaltning och ideella föreningar	39 27%	68 47%	11 8%	20 14%	7 5%	0 0%	145 100%
Vård och omsorg	3 2%	22 16%	52 39%	44 33%	11 8%	2 1%	134 100%
Hälsa- och sjukvård	68 51%	34 25%	12 9%	18 13%	1 1%	1 1%	134 100%
Forskning o Utveckling	6 60%	1 10%	0 0%	1 10%	2 20%	0 0%	10 100%
Okänd näringsgren	199 100%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	199 100%
Samtliga branscher	6 907 73%	1 512 16%	505 5%	486 5%	95 1%	5 0%	9 510 100%

Tabell 3.3. Arbetsställen efter antal anställda (klassindelad), antal och andel per bransch år 2010. Källa SCB/rAps (bearbetning av Sweco)

Arbetsproduktivitet

Även om sysselsättningsutvecklingen är i fokus i denna rapport är det intressant att redogöra för branschernas arbetsproduktivitet. Arbetsproduktivitet mäts genom förändringen i daglönesumma per sysselsatt. Arbetsproduktiviteten under perioden 2005-2010 har sammantaget ökat med 21 procent i Skellefteå och för de flesta branscher uppgår den till mellan 20-25 procent. Förändringen i arbetsproduktivitet har varit således varit tämligen jämn mellan branscherna. Det gäller såväl för branscher som under samma period har haft en negativ sysselsättningstillväxt (industriell verksamhet samt transport och magasi-

nering) och branscher med "stillväxt" (hälso- och sjukvård, detaljhandel, partihandel samt rekreations-, kultur- och sportverksamhet) som för branscher med en positiv sysselsättningsutveckling (företagstjänster samt hotell- och restaurangverksamhet). Arbetsproduktiviteten inom utbildningssektorn samt personliga tjänster har varit något lägre (+12 procent) jämfört med merparten av branscherna. Den sistnämnda branschen består av hår-, hud- och kroppsvård, begravningsverksamhet, industri- och institutionsvätt, samt övrig serviceverksamhet. Det är en volymmässigt liten bransch med låga förädlingsvärden.

Två branscher sticker särskilt ut med avseende på förändringen i arbetsproduktiviteten. Arbetsproduktiviteten ökade inte alls inom primärnäringarna. Inom vård och omsorg ökade den med hela 36 procent. Det är dock svårt att jämföra arbetsproduktiviteten med andra branscher, eftersom det särskilt är vanligt med deltidsarbete inom vård och omsorg. Om alltfler arbetar deltid så minskar arbetsproduktiviteten genom antalet sysselsatta ökar snabbare än lönesummorna, och vice versa. Ett mer jämförbart mått hade varit att dela lönesummorna i antalet arbetade timmar per bransch, men den statistiken finns inte på kommunnivå.

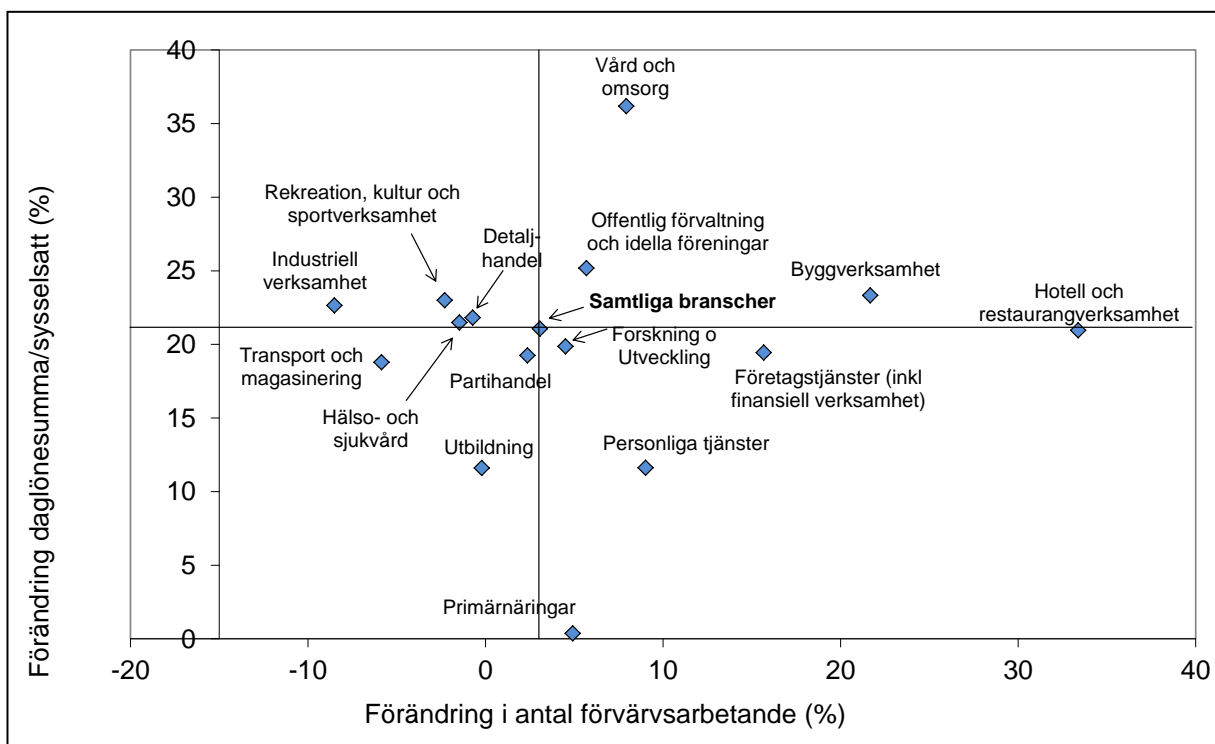

Diagram 3.2. Förändringen 2005-2010 i arbetsproduktivet (daglönesumma per sysselsatt) samt förändring i antal förvärvsarbetande i Skellefteå, i procent.

Turismen och besöksnäringen

En definition på turism är "människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för fritid, affärer eller andra syften för kortare tid än ett år".¹⁶ Besöksnäringen kan sägas bestå av alla de leverantörer som levererar varor och tjänster till turister.

Besöksnäringen är en tvärssektoriell till sin karaktär. Vissa av de branscher som redovisas i detta kapitel har en stark, partiell eller svag/obefintlig koppling till turismen. De bransch-aggregat som har tydligast koppling till turisternas aktiviteter enligt den valda indelningen är:

- Transport och magasinering (t ex taxiverksamhet och flyg)
- Detaljhandel
- Hotell- och restaurangverksamhet
- Rekreation, kultur och sportverksamhet

Turismen svarar inte för samtliga sysselsättningstillfällen i någon bransch¹⁷. Det är *turisternas konsumtion som genererar sysselsättning* i diverse branscher och i vilken utsträckning varierar från bransch till bransch. Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken kan inte urskilja hur stor andel av sysselsättningen i en bransch som är relaterade till eller genererade av turismen.

År 2010 uppgick turismkonsumtionen i Sverige till drygt 254 miljarder kronor, vilket var en ökning med 3,2 procent jämfört med föregående år. Svenska fritids- och affärsresenärer stod för knappt två tredjedelar av konsumtionen, medan utländska besökare stod för drygt en tredjedel. Av den totala konsumtionen svarade varuhandeln för ca 40 procent, boende för ca 30 procent, transporter för ca 21 procent, samt kultur och tjänster för ca 9 procent. Den totala turistrelaterade konsumtionen i Sverige har ökat med nästan 70 procent i löpande priser sedan år 2000 (45 procent i fasta priser). Utländska besökares andel av den totala konsumtionen har ökat från cirka 27 till drygt 34 procent. Under perioden har dock turismens andel av Sveriges totala BNP varierat mellan 2,7 och 3,0 procent, vilket innebär att turismens andel av den totala ekonomin varit konstant.¹⁸

I Sverige som helhet är turismens betydelse olika stor för de branscher som är direkt berörda av den. Turismens andel av förädlingsvärdet är till exempel 100 procent för resebyråer och arrangörer. Motsvarande andel för exempelvis luftfarten är 88 procent, för varuhandeln sex procent och för kultur samt för rekreation och serviceföretag 11 procent. Turismens andel av förädlingsvärdet för hotell och restaurangverksamhet är 49 procent.

Besöksnäringen i Skellefteå omsätter över 900 miljoner kronor och *genererar* drygt 700 arbetstillfällen i olika branscher. Diagrammet nedan illustrerar turismens fördelning mellan branscherna i Skellefteå med avseende på omsättning och sysselsättning. Shoppingen står för en tredjedel av den turistrelaterade omsättningen men genererar knappt en fem-

¹⁶ Turismens begreppsnyckel/UNWTO/FN

¹⁷ Det enda undantaget är resebyråer.

¹⁸ Tillväxtverket (2010) "Fakta om svensk turism".

tedel av antalet turismrelaterade arbetstillfällen. Ett liknande förhållande råder gällande livsmedel och transport. Det omvända förhållandet råder för restaurangbranschen. Restaurangbesöken genererar 23 procent av den turismrelaterade omsättningen och 41 procent av sysselsättningen.

Destination Skellefteå AB, som till största delen ägs av näringslivet, har som ambition att ta ett helhetsgrepp kring besöksnäringen för att öka Skellefteåregionens attraktionskraft, både lokalt, nationellt och internationellt. Organisationen anser att turismen har en god potential att även fortsatt bidra till de lokala företagens utveckling och tillväxt.

Det finns flera pågående processer och investeringsobjekt som kommer att stödja utvecklingen, till exempel en planerad SPA-anläggning på Vitberget med tillhörande boendedel. Satsningarna väntas även leda till nya småföretag i anslutning till de större etableringarna. Det pågår också ett mer geografiskt utbrett samarbete – ”från kust till fjäll” – som ska stärka regionens position.

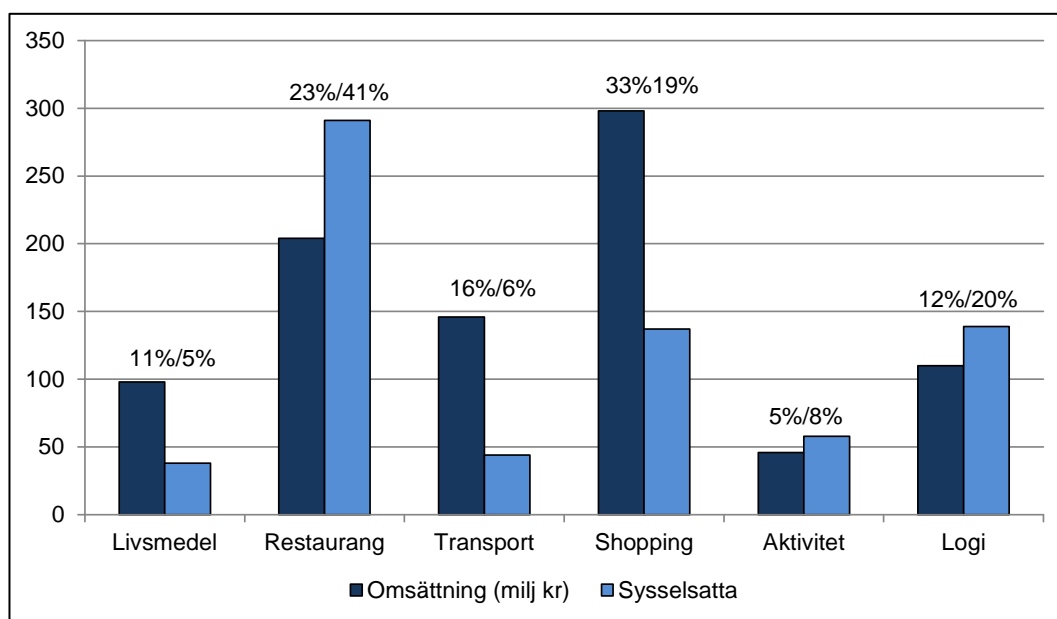

Diagram 3.3. Omsättning (miljoner kronor) och sysselsättning (antal) inom turismnäringen i Skellefteå, år 2009.

3.3 Primärnäringarna

Primärnäringarna består av jordbruk, skogsbruk, fiske och vattenbruk¹⁹ (inklusive serviceföretag till dessa branscher).

Primärnäringarna i riket

Sysselsättningen inom primärnäringarna i Sverige har minskat stadigt sedan åtminstone mitten av 1800-talet då tre fjärdedelar av arbetskraften beräknas ha arbetat inom jordbruket med binärningar. Hundra år senare var andelen nere i drygt en femtedel. Idag är knappt två procent av arbetskraften sysselsatta inom primärnäringarna. Sysselsättningsminskningen har varit möjlig på grund av kraftiga produktivitetssökningar till följd av tillämpningen av ny teknik och nya metoder inom jordbruket. I likhet med många branscher minskade sysselsättningen som en följd av 1990-talskrisen. Den ökade konkurrensen och importen av livsmedel som följde av Sveriges inträde i Europeiska Unionen var också en bidragande orsak.

Primärnäringarna är av förklarliga skäl lokaliserade på landsbygden och utanför tätorterna där stora åkerarealer och skogsmarker finns. Odling i städerna är fortfarande en outvecklad företeelse.

Primärnäringarna i Skellefteå

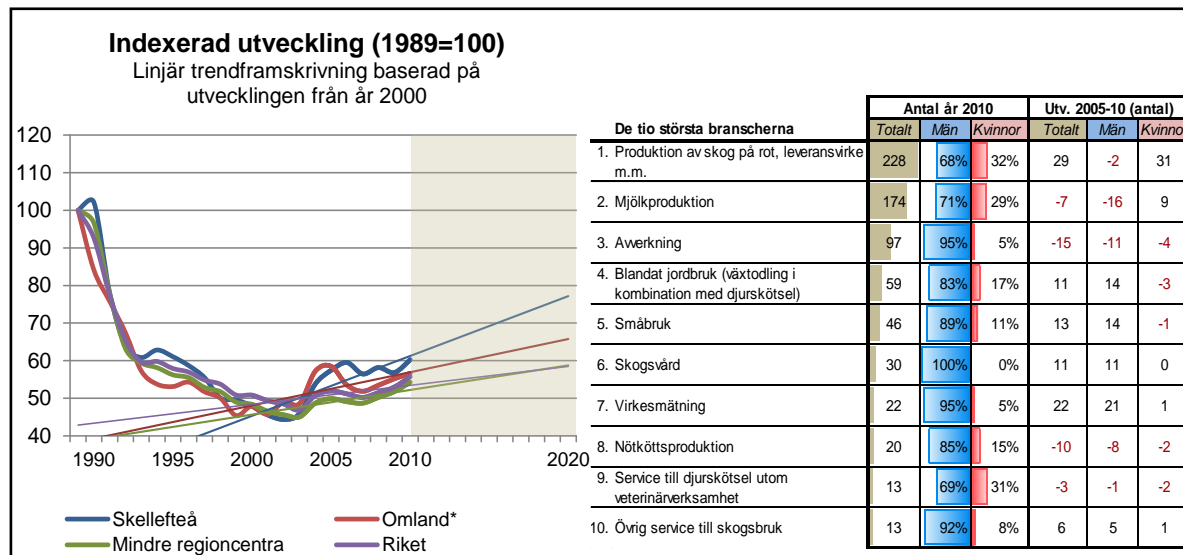
Andelen sysselsatta inom primärnäringarna i Skellefteå är relativt sett något högre än i riket men något lägre jämfört med mindre regioncentra. År 2010 arbetade drygt 800 personer i primärnäringarna i kommunen, vilket motsvarar 2,5 procent av samtliga sysselsatta. De tio största branscherna utgör sammantaget 87 procent av sysselsättningen. Det är i stort sett samma branscher som är störst bland primärnäringarna i riket. Sysselsättningen inom primärnäringarna är klart mansdominerad.

Sysselsättningsminskningen var relativt sett lika stor som i riket under 1990-talskrisen. Den kraftiga sysselsättningsökningen mellan 2003 och 2005 beror på produktion av skog på rot, leveransvirke m.m. Under perioden 2005-2010 har den (modesta) sysselsättningsökningen inom primärnäringarna varit något högre än i riket och mindre regioncentra. I Skellefteå är det produktionen av skog på rot, leveransvirke m.m. samt virkesmätning som står för merparten av ökningen. Sysselsättningen inom mjölkproduktion och nötköttproduktion har minskat något. Finansskrisen 2008-2009 fick ingen tydligt genomslag i sysselsättningen inom primärnäringarna.

---

¹⁹ Enligt SCB omfattar vattenbruk "odling av alla slags djur och växter i vatten. [...] I dagens svenska vattenbruk bedrivs intensiv odling av matfisk och skaldjur för konsumtionsändamål, samt sättfiskodling för utsättning i syfte att förstärka naturliga eller introducerade bestånd. En del av sättfiskodlingen avser även produktion för leverans till matfiskodlarna."

Skogsbruket har en större betydelse för Skellefteå än vad sysselsättningsstatistiken visar. Skogen är avgörande i förädlingskedjan som insatsvara till träindustri, pappers- och mas-saindusti samt bioenergi.

Figur 3.1. Trender och dominerande branscher inom primärnäringarna

Sedan mitten av 00-talet har den europeiska efterfrågan på trävaror minskat. Den minskade efterfrågan har dock hittills kompenseras av en ökad efterfrågan från arabländer som Egypten och Saudiarabien. I dagsläget är skogsbruket under hård press på grund av det låga världsmarknadspriset på virke. De svenska sågverken har dessutom en konkurrensnackdel i och med den starka svenska valutan. I september 2012 varslade Norra Skogsägarna 26 tjänstemän om uppsägning på grund av prisnivåerna på världsmarknaden, varav de flesta varslen avser anläggningar i Västerbotten. Den svaga skogskonjunkturen förväntas hålla i sig i flera år framöver.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har primärnäringarna i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 då tillväxten uppgick till 26 procent? Det skulle innebära ytterligare drygt 200 arbetstillfällen och totalt drygt 1 000 förvärvsarbetande i branscherna.

Potentialen för sysselsättningsutveckling inom jordbruket är klart begränsad. Lönsamheten inom jordbruket är inte särskilt hög och den internationella konkurrensen blir allt hårdare. Situationen för skogsbruket är delvis en annan. Jämfört med jordbruket har Sverige en stark konkurrenskraft på de internationella marknaderna. Skogsbruket levererar råvara till en av landets viktigaste basindustrier. Även om den internationella efterfrågan på

skogliga produkter skulle öka fram till år 2020 är potentialen för en sysselsättningsexpansion inte särskilt hög. Även småskaliga familjeskogsbruk är beroende av storskogsbrukets teknik och infrastruktur. Dessutom ser den närmaste tiden ut att bli tuff för skogsbranschen i helhet.

3.4 Industriella verksamheter

De industriella verksamheterna omfattar många typer av branscher. I ett historiskt perspektiv har Sverige varit världsledande inom flera tillverkningsindustrier, med flera storföretag inom exempelvis varvsindustrin (Götaverken och Kockums), bil- och lastbilsindustrin (Volvo och SAAB), läkemedelsindustrin (Astra och Pharmacia), pappers- och masaindustrin (SCA), förpackningsindustri (Tetra Pak) m.fl.

Industriella verksamheter i riket

Drygt 15 procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom industriella verksamheter. De industriella verksamheterna är i hög utsträckning externmarknadsorienterade med ett internationellt/globalt marknadsområde. Den internationella konkurrensen är ofta hård.

Sysselsättningsutvecklingen inom industriella verksamheter har varit negativ sedan slutet av 1960-talet, vilket är en allmän trend i industrialiserade länder och 1990-talskrisen förstärkte denna strukturomvandling. Efter en begränsad men tillfällig ökning av antalet sysselsatta under 90-talets andra hälft, fortsatte antalet sysselsatta att minska under 00-talet. Den internationella finanskris som bröt ut hösten 2008 försatte ekonomin i en kraftig lågkonjunktur som framför allt drabbade industrin. År 2008 minskade sysselsättningen i riket med fyra procent och år 2009 med nästan tio procent (av de större industribranscherna i Sverige drabbades fordonsindustrin särskilt hårt). År 2010 var sysselsättningsnivån stabil. Kriser av detta slag innebär ofta att verksamheterna rationaliseras och att redan pågående strukturomvandlingstendenser påskyndas, vilket särskilt blev fallet efter 1990-talskrisen. Hur stora de strukturella effekterna av finanskrisen 2008/2009 blir för industris vidkommande i Sverige återstår att se.

Det är i huvudsak tre faktorer som förklarar den långsiktiga sysselsättningsminskningen i industriella verksamheter.

- Den internationella konkurrensen har blivit hårdare och en finare internationell arbetsdelning har uppstått. En del produktion har flyttats till länder med ett lägre löneläge, såsom Kina och Indien, men även mer näraliggande länder som Polen och de baltiska länderna.
- Informations- och kommunikationsteknologins (IKT) framväxt och tillämpning inom industrin har skapat bättre förutsättningar för rationaliseringar av verksamheterna. Industriella verksamheter har generellt sett större rationaliseringspotential än tjänsteverksamheter.

- Teknikutvecklingen har också gjort att många funktioner har flyttats från verkstadsgolvet till kontoret. En del uppgifter som tidigare genomfördes av industriföretagen själva har avknoppats till mindre företag. En stor och växande del av tjänsteverksamheterna består därför av industrirelaterad tjänsteproduktion. "Avindustrialiseringstendenserna" bör därför inte överdrivas och industrins betydelse för välståndet inte underskattas.

Industriverksamheter är ofta ytkrävande och lokaliseras därför vanligtvis utanför städer eller i industriområden i utkanten av städerna där lokalkostnaderna är lägre. Branschens lokalisering samvarierar således positivt med sysselsättningstätheten men negativt med befolkningstätheten, då branschen ofta är förlagd till utpräglade industriområden med många arbetsplatser men åtskilt från bostadsområden för att begränsa störning. Större företag har dock som regel också kontor i mer centrala lägen. Branschen samvarierar i viss mån med byggverksamhet, transportsektorn samt partihandel – branscher som också många gånger har behov av större markområden till överkomliga priser.

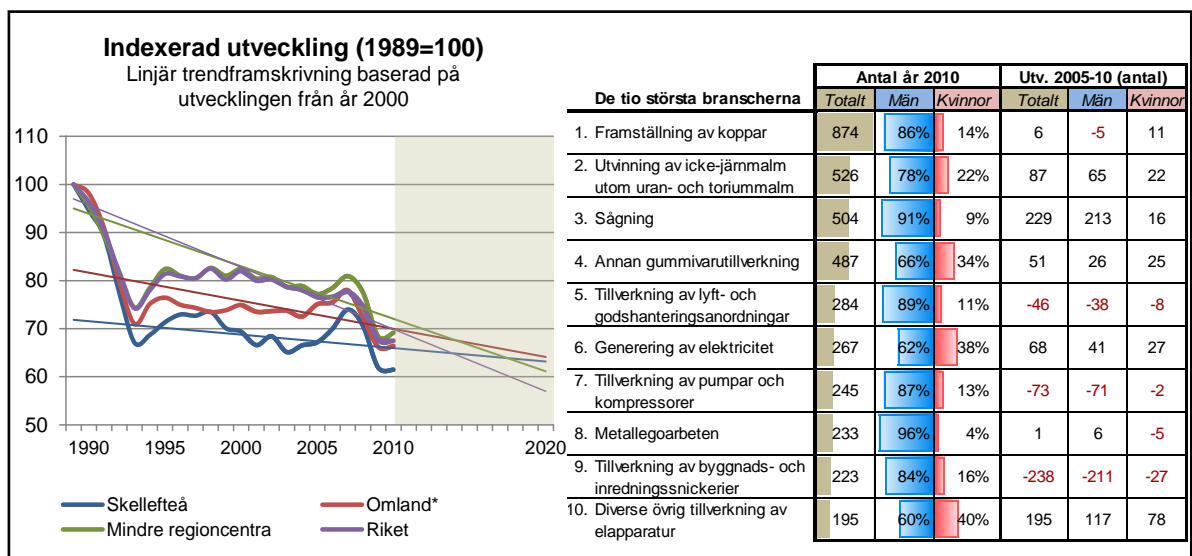
Industriella verksamheter i Skellefteå

Andelen sysselsatta inom industriella verksamheter är relativt sett högre i Skellefteå än i riket, men något lägre jämfört med mindre regioncentra. År 2010 arbetade drygt 6 500 personer i industriella verksamheter i kommunen, vilket motsvarar 20 procent av samtliga sysselsatta. Jämfört med riket är industrisektorn i Skellefteå mer kapitalintensiv, något mer arbetsintensiv och mindre kunskapsintensiv. De tio största branscherna svarar sammanlagt för 58 procent av sysselsättningen inom industriella verksamheter.

Det finns vissa skillnader mellan vilka industriella verksamheter som är störst i riket och vilka som är störst i Skellefteå. Två av rikets största industrier, fordonsindustri och läkemedelsindustri, finns inte representerade i Skellefteå. Den näringsmässiga specialiseringen i Skellefteå, som avspeglar sig i topp 10-listan, är istället mineraler och metaller, skogsindustri, gummi- och plastvaruindustri, maskinindustri samt energi.

Den relativa sysselsättningsförändringen i industriella verksamheter var mer negativ i Skellefteå under 1990-talskrisen jämfört med omlandet, mindre regioncentra och riket. Under 2000-talet var utvecklingen ungefär likvärdig. Mellan 2005 och 2010 minskade sysselsättningen i de industriella verksamheterna med nio procent. Det är skogsindustri (sågning) och mineraler och metaller (utvinning av icke-järnmalm utom uran- och toriummalm) som svarar för merparten av sysselsättningsminskningen.

Under 2009 minskade sysselsättningen i de industriella branscherna med 12,3 procent (-9,5 i riket). Under 2010 minskade sysselsättningen med ytterligare 0,7 procent. Om några år vet vi mer om vilka effekter krisen haft för industrin. Antingen ökar sysselsättningen (om än inte till nivån före krisen) eller så passar företagen på att rationalisera verksamheterna ännu hårdare. En ökad användning av bemanningsföretag kan vara en delförklaring bakom den fram till 2010 uteblivna återhämtningen.

Figur 3.2. *Trender och dominerande branscher inom industriella verksamheter*

Träindustrin

Martinson-koncernen är den dominerande aktören inom träindustrin i Skellefteå. Martinsons har flera ben att stå på, vilket i vissa avseenden gör företaget mindre känsligt för konjunktursvängar. Bland annat producerar företaget sågade och vidareförädlade varor, samt limträprodukter och Comwoodpelare. De tillverkar och utvecklar också ett system med monteringsfärdiga träbroar. Martinsons utvecklar, marknadsför och uppför även byggnader med stomsystem av trä.

Det finns även flera andra företag inom trätillverkning, varav flertalet (bl a Snidex och Klingan) ingår i Skellefteå snickericentral (SSC). I SSC:s produktsortiment ingår fönster, glaspartier, innerdörrar, trappor, specialinredning, skåpinredningar, entrépartier, elcentralfronter, montage samt vindstrappor och väggluckor. Lokalk marknaden är mycket liten för SSC. Ungefär en tredjedel av omsättningen går på export, framför allt till Norden och norra Europa (Tyskland). SSC har ganska lite med Martinsons att göra. En stor del av materialleveranserna till SSC kommer utifrån, eftersom de använder mycket ädelträ (ek, bok och asp) i sina produkter som inte finns i regionen.

Utrustningsleverantörerna är också oerhört viktiga för träindustrin. Bland dessa kan exempelvis Renholmen AB i Byske nämnas (ca 35 egna anställda), som är en viktig leverantör av virkeshanteringsutrustning till såg- och vidareförädlingsindustrin. Företaget levererar inte bara till industrin i Skellefteå utan även till Europa.

Träindustrin står inför en del utmaningar på både kort och lång sikt. Den starka svenska valutan och råvarupriserna är åtminstone på kort sikt ett problem. Den starka kronan gör t.ex. att trävaruexportföretagen som levererar högkvalitativt virke har svårt att konkurrera med Finland, Kanada och många andra länder. En mer långsiktig utmaning för Martin-

sons är att bulkleveranser är en övermogen produkt och att marknaden blir allt tuffare. Kvaliteten på den norrländska skogen är dock allmänt känd bland kunderna.

Träindustrins framtida konkurrenskraft kommer till stor del bero på hur väl företagen anammar ny teknik samt förmår att standardisera, automatisera och förädla nya produkter. Träcentrum Norr är en viktig aktör i detta. Det är också i de trämekaniska verksamheterna som sysselsättningspotentialen finns. Sågverkssidan har en hög omsättning men liten sysselsättningspotential.

Förmågan att orientera sig mot byggsektorn blir viktigare. Utvecklingen lär gå mot fasta produktprogram för flerbostadshus (precis som för småhus) i takt med att träanvändningen i bostads- och fastighetsbyggandet fortsätter öka. Företagens förmåga att nå nya marknader är också en nyckelfaktor, precis som den långsiktiga kompetensförsörjningen. Det finns ett stort kunnande i regionen, men det finns en brist på ingenjörer, snickare och i viss utsträckning tjänstemän.

Mineraler och metaller

Boliden är den dominerande aktören i gruvnäringen i Skellefteå med ca 600 anställda i Bolidenområdet och knappt 800 vid Rönnskärsverken. Bolidens kärnkompetens ligger inom *prospektering, gruvor* samt *smältverk* och *metallåtervinning*. Prospektering innebär att identifiera, prioritera, och undersöka områden för att hitta mineralfyndigheter. Boliden har på senare år prioriterat prospektering i anslutning till befintliga gruvor. Det är vanligtvis geologer som genomför prospektering. Det är dock gruvbrytning, smältning och återvinning som genererar sysselsättning i stor skala. I Bolidenområdet är underjordgruvorna Renström och Kristineberg aktiva samt dagbrotten Maurliden och Maurliden Östra. Malmen som bryts innehåller zink, koppar, bly, guld och silver. Kopparsmältverket Rönnskärsverken, som är Bolidens största produktionsenhet, är ett av Bolidens fem smältverk. Där smälts och raffinerar koppar- och blykoncentrat från egna och externa gruvor. Rönnskärsverken en av världens största återvinnare av elektronikskrot. I år har Boliden investerat både i gruvbrytning och i återvinning i Skellefteå. År 2012 öppnas gruvan Kankberg för utvinning av guld och tellur. En investering på 475 miljoner kronor och en förväntad livslängd fram till år 2020. Vid Rönnskärsverken invigdes också en ny anläggning för återvinning av elektronikskrot. Boliden menar dock att investeringarna inte genererar någon markant sysselsättningstillväxt.

Bergteamet AB med ca 500 anställda i kommunen är också en tongivande aktör med verksamhet i Boliden och Skelleftehamn. Företagets huvudsakliga specialisering är att borra horisontella tunnlar under jord.

Gruvnäringen i stort har de senaste åren haft hög lönsamhet. I jämförelse med exempelvis sågverken och trävaruindustrin har gruvnäringen inte heller drabbats lika hårt av det försämrade ekonomiska läget. Den dämpade kinesiska tillväxten påverkar dock lönsamheten i branschen och bidrar till lägre lönsamhetsnivåer de närmaste åren. I jämförelse med andra branscher är dock lönsamheten fortfarande god. Hittills har råvarupriserna framför allt sjunkit på järn och inte zink (som är viktigt för Boliden).

Maskinindustri

I Skellefteå finns en stark verkstads-/maskinindustri med företag av olika storlek och inriktning. Vissa företag är inriktade mot en eller ett par näraliggande branscher medan andra företag har kunder inom många industribranscher. Outotec är främst inriktat mot mineral- och metallindustri genom att utveckla och tillhandahålla tekniska lösningar. Alimak Hek är exempelvis specialiserade mot bygghissar, industrihissar, transportplattformar, materialhissar och arbetsplattformar. De arbetar bl.a. mot gruvdrift, metall- och stålindustri, kraftindustri, bro- och tunnelbyggen, kemisk industri, byggindustri samt massa och pappersindustri. Brokk är ett annat specialiserat företag som tillverkar fjärrstyrda rivningsmaskiner. Två viktiga företag med inriktning mot hydraulik är Wipro Infrastructure Engineering och Specma Hydraulic.

I ett näringslivsperspektiv är sårbarheten större när det gäller företagen inom maskinindustrin än inom de skogsbaserade och mineralbaserade näringarna. För det första är kopplingen till en lokal råvara generellt sett svagare. För det andra är det utländska ägandet stort och det finns ofta andra anläggningar inom koncernen. För det tredje är produkterna ofta högt specialiserade och exporteras till olika delar av världen. Avståndet till världsmarknaderna är en nackdel för Skellefteå. För att bibehålla denna näringsmässiga specialisering i framtiden är det viktigt att infrastrukturen håller hög standard och att rätt kompetens finns att tillgå för företagen.

Gummi- och plastvaruindustri

Skellefteås specialisering inom gummi- och plastvaruindustrin beror på företagen Plastex AB, Industriplast AB, Metso Minerals AB, Trelleborg Sealing Solutions Skellefteå AB (Skega), Procraft, GLM Rubline AB, Plastic Technology Composites AB och Plastteknik i Ostvik AB. Plast är ett material som är tillämpbart på många områden. Plastex AB har till exempel produkter i flera produktområden: byggindustri, båt/marinindustri, fordonsindustri, vitvaror och ett antal övriga industrier (elektronik, möbler etc.). Om efterfrågan från mekaniska företag går ner kan den eventuellt balanseras upp av en starkare efterfrågan från handeln. En sådan diversifiering innebär till viss del att verksamheten inte blir så konjunkturkänslig.

En fördel med plastvaruindustrin är att lönsamheten är hög (ca 10 %), vilket gör det möjligt att konkurrera med aktörer i Asien. Fraktkostnadens andel är också låg.

Plastex har exempelvis den nationella marknaden som bas. Endast 5-8 procent går på export. Den starka kronan drabbar därför inte företagen direkt. Det innebär en viss fördel då de köper insatsvaror i euro. Å andra sidan är den starka valutan ett problem för många av plastföretagens kunder i Sverige, vilket kan vara ett problem de närmaste åren.

Skellefteå har också en näringsmässig specialisering inom gummivarutillverkning. I Metso Minerals anläggning i Ersmark produceras bland annat slitskydd till i första hand gruvin-

dustrin. Trelleborg Sealing Solutions anläggning (också i Ersmark) är specialiserad på O-ringar, tätningbrickor och kundanpassade tätningar.

Energi

Skellefteås specialisering inom energi beror på kommunägda Skellefteå kraft som är Sveriges femte största kraftproducent. Vattenkraften står för 70 procent av elproduktionen. Förutom elproduktion arbetar Skellefteå kraft med distribution av el, produktion och distribution av fjärrvärme, produktion av biopellets (från skogs- och träindustrin), infrastruktur för bredband samt uthyrning av lokaler i egna fastigheter. Energin är viktigt för industrin i Skellefteå och kommunen ligger i det nordligaste elprisområdet där elen är billigast.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Finns det en risk att sysselsättningen inom de industriella verksamheterna i Skellefteå minskar i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (-11 procent)? Det skulle innebära nästan 750 färre arbetstillfällen och totalt drygt 5 800 förvärvsarbetande.

Sysselsättningsstatistiken ska *inte* tolkas som att industrins betydelse för Skellefteås näringsliv blir mindre. Skellefteå har en stark industriell bas som delvis ligger bakom sysselsättningsutvecklingen inom företagstjänster och andra branscher i och med de tjänster som industriföretagen köper in.

Industrisektorn i Skellefteå har flera *fördelar* som minskar dess sårbarhet;

- Det finns flera starka industriella verksamheter som trävaruindustri, mineraler/metaller, plast samt energi, vilket minskar sårbarheten.
- De mindre företagen är inte entydigt beroende av de stora företagen (Boliden och Martinson), utan har egna kunder och marknader nationellt och/eller internationellt.
- Gruv- och metallnärings- och träindustrin är, till skillnad från exempelvis fordonsindustri, råvarubaserade och är därför av "naturliga" skäl lokaliserade i Skellefteå. Det innebär en lägre risk för att verksamheter lämnar regionen, vilket dock inte förhindrar att verksamheten blir utkonkurrerad. Återvinningsverksamheten vid Rönnskärsverken skulle kunna vara lokaliserad någon annanstans, men den finns i Skellefteå på grund av kunskapen och effektiviteten. Investeringarna tyder på en framtidstro på återvinning. Förmågan att tillämpa ny teknik och förädla sina produkter kommer att vara avgörande för trävaruföretagens konkurrenskraft.

- En ökad global tillväxt kräver naturresurser. Det finns en stark internationell efterfrågan på trä och metaller. Det blir allt vanligare att bygga med trä av miljöskäl och utvecklingen i bl a Kina innebär att efterfrågan på metaller är hög.
- Många industriföretag i Skellefteå har en låg personalomsättning och en lojal arbetsstyrka. Det innebär också att företagen vågar kompetensutveckla sin personal. En risk med låg personalomsättning är dock att man inte får in tillräckligt med "nytt blod" i företagen.

Samtidigt finns det flera faktorer som på kort och medellång sikt kan försämra tillväxtförutsättningarna för de industriella verksamheterna i Skellefteå;

- Den försämrade internationella konjunkturen, sjunkande råvarupriser och den starka svenska valutan kommer åtminstone på kort sikt att hämma utvecklingen.
- Om lågkonjunkturen blir djup och långvarig kan det innebära ökade rationaliseringar, vilket försämrar förutsättningarna ur ett sysselsättningsperspektiv.
- Ett mer långsiktigt problem är kompetensförsörjningen. Flera industriella branscher upplever idag svårigheter att attrahera vissa yrkesgrupper. Inom gruvnäringen är det svårt att rekrytera miljö-, gruv- och processingenjörer samt geologer. Det är också svårt att rekrytera chefer.

Eftersom industriella verksamheter nästan uteslutande är externmarknadsorienterade är den svårt att förutspå – internationell konjunktur och enskilda företagsekonomiska beslut om etablering och nedläggning har en stor påverkan.

3.5 Partihandel

Med partihandel avses handel som företas mellan tillverkningsindustrin och detaljhandeln och inkluderar ej handel till enskilda konsumenter. Partihandel benämns även som grossistverksamhet, dvs. handel som sker med stora volymer av varor som kräver förvaring och lagerhållning. Partihandelsföretag gör att detaljhandeln (och därigenom konsumenterna) får tillgång till ett större utbud av varor. I partihandeln har även handeln med motorfordon inklusive tillbehör och reservdelar inkluderats. Detaljhandeln med drivmedel ingår också.

Partihandeln i riket

Drygt sex procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom partihandeln (inkl. handel med motorfordon) och branschen har vuxit stadigt sedan mitten av 1990-talet, då återhämtningen efter 1990-talskrisen tog fart.

Partihandeln styrs dels av det lokala och regionala befolkningsunderlaget (särskilt handeln med motorfordon), men även av regionens roll i den nationella och i vissa fall även det internationella varuförsörjningssystemet. Branschen växer främst utanför de största

städerna och då ofta i lägen med förhållandevis låga markpriser, expansionsutrymme och god transportinfrastruktur. Transportinfrastrukturen är den enskilt viktigaste faktorn för en fungerande partihandel. De stora transportstråken, inte minst europavägarna, är viktiga vid nyetableringar.

En stor del av partihandeln i Sverige är lokaliserad i importstäder, särskilt i storstadslänen. I övrigt finns partihandeln ofta i en regions kärna. På grund av behovet av stora lokaler placeras verksamheten ofta i större städernas utkant där lagerkostnaden är lägre. Om ett partihandelsföretag har låga lagerkostnader kan priserna gentemot andra företag hållas nere, vilket stärker partihandelsföretagets konkurrenskraft. Generellt finns branschen i lägen med hög sysselsättningstäthet och samvarierar i viss mån med tillverkningsindustrin och byggverksamhet.

Partihandelsbranschen genomgår en strukturomvandling som bland annat innebär följande:

- Det sker en koncentration av centrallager där lagren blir större och mer rikstäckande. Aktörerna blir färre och större. En strukturomvandling av detta slag skyndas ofta på av en ekonomisk kris då behovet av effektiviseringsåtgärder ökar.
- Mindre partihandelsföretag med hög specialiseringsgrad har bättre förutsättningar att klara sig, då de stora partihandelsföretagen inte kan vara bäst på allt.
- Ett annat inslag i strukturomvandlingen är en snabb internationalisering. Partihandeln är en av de mest internationaliserade branscherna med högt utländskt ägande.
- Den ökade teknikanvändningen, specialiseringen och internationaliseringen inom partihandeln innebär ökade kompetenskrav på de som arbetar i branschen.
- Den växande e-handeln påverkar partihandelsföretagen både positivt och negativt. Positivt då behovet av fysiska butiker har minskat. Å andra sidan finns en risk att detaljhandeln går förbi partihandeln genom att beställa direkt från tillverkaren.

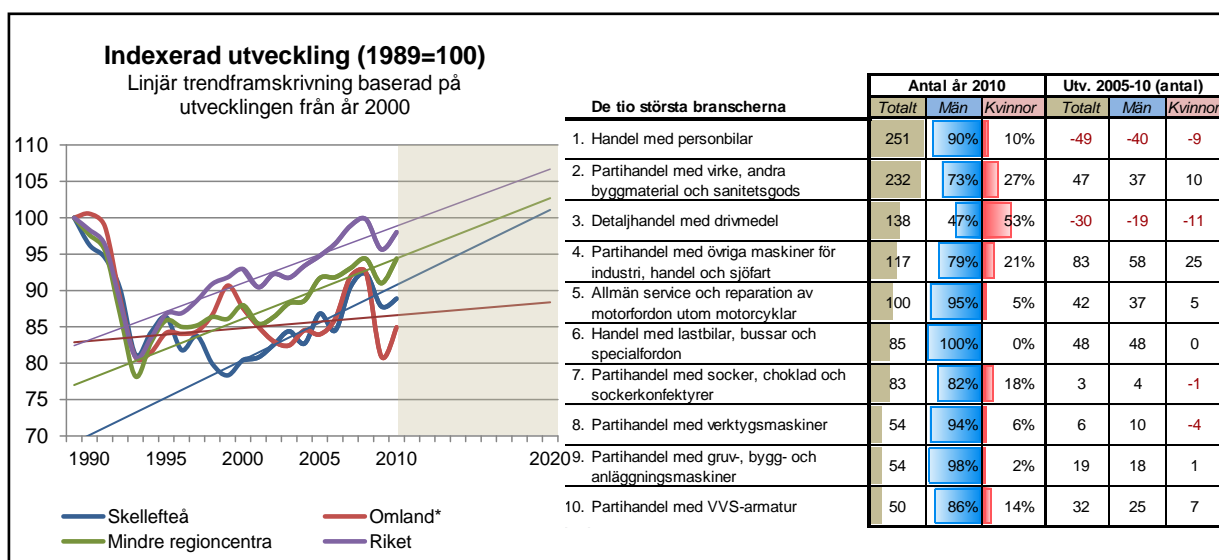
Partihandeln i Skellefteå

Andelen sysselsatta inom partihandeln i Skellefteå är marginellt mindre jämfört med riket och lika hög som i mindre regioncentra. År 2010 arbetade nästan 1 700 personer inom partihandeln i kommunen, vilket motsvarar fem procent av samtliga sysselsatta. De tio största branscherna svarar sammantaget för 69 procent av den totala sysselsättningen inom partihandeln. Det är till stor del fråga om samma branscher som i riket. Handel med personbilar, handel med drivmedel samt reparation av motorfordon utom motorcyklar finns både med på Skellefteås och rikets topp 10-listor. Detsamma gäller partihandel med övriga maskiner för industri, handel och sjöfart samt partihandel med virke, andra byggmaterial och sanitetsgoods. De sistnämnda branscherna har en tydlig anknytning till Skellefteås näringsmässiga specialisering (beskrivs i kapitel 2). I övrigt är partihandeln i Skellefteå mer inriktad mot gruv-, bygg och anläggningsmaskiner, verktygsmaskiner, VVS-

armatur etc., medan riket i högre utsträckning har inslag av partihandel med livsmedel, medicinsk utrustning och apoteksvaror, datorer och kläder. De flesta branscherna inom partihandeln är antalsmässigt mansdominerade. Handel med drivmedel är den enda bland de tio största branscherna i Skellefteå med en jämn könsfördelning (53 procent kvinnor).

Under 1990-talskrisen var den relativa sysselsättningsminskningen inom partihandeln lika stor i Skellefteå som i riket. Under den senare hälften av 1990-talet var utvecklingen sämre. Antalet sysselsatta inom partihandeln ökade emellertid under 2000-talet. Mellan 2005 och 2010 ökade sysselsättningen med 2,4 procent (ett fyrtiotal arbetstillfällen). Sysselsättningen ökade i de flesta större branscherna inom partihandeln. De mest expansiva branscherna var partihandeln med övriga maskiner för industri, handel och sjöfart (+83 arbetstillfällen), handel med lastbilar, bussar och specialfordon (+48 arbetstillfällen) samt partihandel med virke, andra byggmaterial och sanitetsgods (+47 arbetstillfällen). Antalet sysselsatta inom handeln med personbilar samt handel med drivmedel *minskade* med 49 respektive 30 arbetstillfällen. Det motsvarar 16 respektive 18 procent av samtliga sysselsatta i dessa branscher. Sysselsättningen inom dessa två branscher minskade även i riket under motsvarande period.

Finanskrisen tycks ha haft en svagt negativ påverkan på sysselsättningen i partihandeln, vilket är att förvänta på grund av den minskande aktiviteten i samhällsekonomin. År 2009 minskade sysselsättningen med 4,9 procent, men ökade med 1,2 procent under nästföljande år.

Figur 3.3. Trender och dominerande branscher inom partihandeln

Precis som med partihandeln i riket utgör handel med *personbilar och andra motorfordon* samt *drivmedel* etc. en stor del av partihandeln i Skellefteå. Det finns flera aktörer i Skell-

efteå som är verksamma inom handel med personbilar, däribland Burlin Motor och Bil Dahl. Sysselsättningen följer konjunkturutvecklingen tämligen väl. Benägenheten att köpa en personbil är lägre under en lågkonjunktur, då risken att förlora jobbet är större för många.

Partihandeln med *virke och byggmaterial* står också för en stor del av sysselsättningen inom partihandeln i Skellefteå, varav Beijer Byggmaterial, Bygma-gruppen och XL-bygg är exempel på några aktörer. På leverantörssidan har företagen en stark koppling till sågverken i regionen. I fallet med XL-bygg, som ägs av Norra Skogsägarna, kommer virket från egna sågverk. De säljer även produkter från Martinsons. Kunderna är privatpersoner, byggföretag och husfirmor. Partihandeln med virke och byggmaterial klarade av finanskrisen 2008-2009 tämligen väl, bland annat beroende på ROT-avdraget. Branschen börjar känna av den nya lågkonjunkturen och branschföreträdare är inte lika säkra på att de kommer klara denna lågkonjunktur lika väl som den förra, eftersom det råder prispress i bygghandeln på grund av överetablering. Det är därför inte osannolikt att denna lågkonjunktur kommer att medföra varsel och uppsägningar inom branschen. Kanske till och med en och annan konkurs.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har partihandeln i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+10,5 procent)? Det skulle innebära ytterligare ca 180 arbetstillfällen och totalt drygt 1 860 förvärvsarbetande i branschen. I nuläget tyder det mesta på att så inte blir fallet. Befolknings- och inkomstutvecklingen, byggandet, konjunkturen samt volymutvecklingen inom industrin kommer att påverka.

Den närmaste tiden blir nog svår för partihandeln. Lågkonjunkturen lär påverka bilförsäljningen. Partihandeln med virke och byggvaror förefaller vara överetablerad och har börjat känna av konjunkturen. Utsikterna för partihandeln sammantaget kan dock komma att förbättras om några år.

3.6 Byggverksamhet

Byggsektorn består av sådant som byggande och rivning av hus, elinstallationer, värme- och sanitetsarbeten, ventilationsarbeten, anläggning av vägar och motorvägar etc.

Byggverksamhet i riket

Knappt sju procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom byggverksamheter. Sysselsättningen inom byggsektorn minskade påtagligt i riket under 1990-talskrisen och återhämtningen påbörjades inte förrän 1997. Under den efterföljande tioårsperioden var sysselsättningsutvecklingen i branschen mycket god. Byggsektorn är en konjunkturkänslig bransch som vanligtvis ligger tidigt i konjunkturcykeln. Byggsektorns utveckling styrs

dock i hög grad av den regionala efterfrågan på fastigheter och infrastruktur och följer befolkningsutvecklingen i stort.

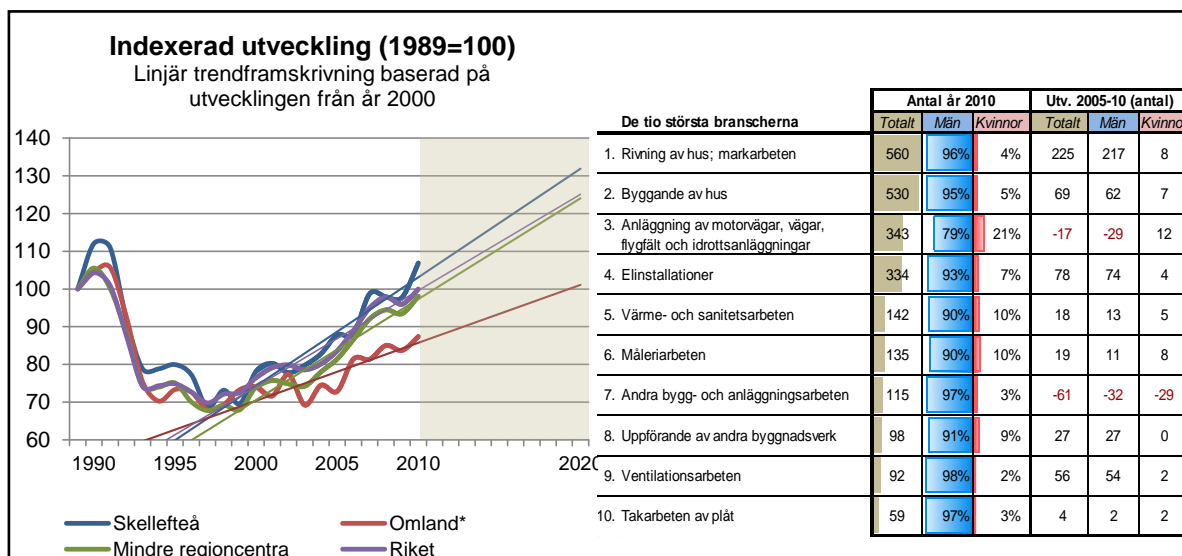
Lokaliseringsmässigt samvarierar branschen i viss mån med tillverkningsindustri, transportsektorn och partihandeln. I likhet med dessa har byggsektorn en tendens att förlägga sig till industriområden utanför stadskärnorna. Många en- och fåmansbolag ger emellertid en spridd förekomst av branschen över hela staden/regionen. Därtill har större byggföretag ofta funktioner inom ledning, administration och försäljning i mer centrala lägen. Själva kärnverksamheten utförs dock som regel där byggprojekten finns, vilket sällan har något att göra med det fasta arbetsställets lokalisering.

Byggverksamhet i Skellefteå

År 2010 arbetade drygt 2 650 personer inom byggverksamhet i Skellefteå, vilket motsvarar åtta procent av samtliga sysselsatta. Det är ca en procentenhet högre jämfört med riket och mindre regioncentra. De tio största branscherna i byggsektorn i Skellefteå svarar för 91 procent av sysselsättningen. Nästan hälften (45 procent) av dessa arbetar med byggande av hus, rivning av hus samt markarbeten. Knappt en fjärdedel (23 procent) arbetar i byggbranscher som är inriktade mot infrastruktur, till exempel anläggning av motorvägar, vägar, flygfält och idrottsanläggningar eller uppförande av andra byggnadsverk. En tredjedel av de förvärvsarbetande finns i övriga byggbranscher, såsom elinstallationer, måleriarbeten, värme- och sanitetsarbeten och ventilationsarbeten.

Samtliga byggbranscher är mansdominerade. I fem av de tio största byggbranscherna uppgår andelen män till minst 95 procent. I nio av tio är andelen över 90 procent. Andelen män är lägst inom anläggning av motorvägar, vägar, flygfält och idrottsanläggningar (79 procent). Ungefär samma genusarbetsdelning råder i byggverksamheter i riket som helhet.

Arbetskraften i byggsektorn, som är en konjunkturkänslig bransch och vanligtvis ligger tidigt i konjunkturcykeln, minskade kraftigt under 1990-talet. Det gäller både i riket och i Skellefteå. Under 2000-talet har sysselsättningen ökat kraftigt vid högkonjunktur och stått stilla under lågkonjunktur. Mellan 2005 och 2010 ökade sysselsättningen med 22 procent (två procentenheter mer än i riket), vilket motsvarar 473 arbetstillfällen. Sysselsättningen i de mer infrastrukturorienterade branscherna har minskat något. Det är framför allt verksamheter inom markarbeten och delvis byggande av hus samt elinstallationer som har drivit på sysselsättningsökningen, medan arbetsstyrkan inom övriga byggverksamheter har ökat eller minskat något.

Figur 3.4. Trender och dominerande branscher inom byggverksamhet

När det gäller byggandet av bostadshus och andra byggnader finns det många små aktiebolag och enskilda firmor. Contractor Bygg i Skellefteå AB, Skanska och Peab tillhör de mer namnkunniga. Att Skellefteå har så många sysselsatta inom markarbeten beror till stor del på företaget Bergteamet AB, som beskrivs i avsnittet om industriella verksamheter (delar av företagets verksamhet tillhör industri och delar tillhör markarbeten). En stor del av sysselsättningen kring anläggning av vägar etc. ligger inom kommunal verksamhet. Elinstallationsbranschen består av många enskilda firmor och mikroföretag. Den största aktören är YIT Sverige AB.

Bostadsbyggandet har under lång tid varit lågt i Skellefteå. Negativa erfarenheter från 1990-talskrisen, då det kommunala bostadsbolaget hade höga vakansgrader, ligger säkerligen delvis bakom detta. För första gången på 20 år ska Skebo nu bygga nya hyresrätter – ett fyrtiotal lägenheter.

Skellefteå har antagit en ny boendeplan – "Boendeplan för Skellefteå kommun 2010-2020" – som fastställer behovet av nya bostäder med utgångspunkt i visionen om 80 000 invånare i kommunen år 2030. Om tillväxten sker i denna takt beräknas antalet hushåll år 2020 vara 2 600 fler jämfört med 2010. För att klara av denna tillväxt krävs ca 3 000 nya bostäder, varav 1 000 i småhus och 2 000 i lägenheter i flerbostadshus.²⁰ Nybyggnationen har hittills varit låg 2000-2010, men igångsatta projekt under 2011 och 2012 kommer att förbättra den statistiken framöver.

²⁰ Skellefteå kommun (2010) "Boendeplan för Skellefteå kommun 2010-2020".

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har byggverksamheterna i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+37 procent)? Det skulle innebära ytterligare knappt 1 000 arbetstillfällen och totalt drygt 3 620 förvärvsarbetande i branschen.

Byggsektorns utveckling styrs i hög grad av den regionala efterfrågan på fastigheter och infrastruktur och följer befolkningsutvecklingen i stort. Det är inte befolkningsutvecklingen som har legat bakom tillväxten i byggbranschen i Skellefteå. Det är markarbeten som ligger bakom tillväxten, varav en del är relaterat till gruvnäringen. Denna del av byggsektorn kommer troligtvis utvecklas väl under 2010-talet. Samtidigt lär den förestående lågkonjunkturen också drabba byggindustrin, som är en konjunkturkänslig bransch som vanligtvis ligger tidigt i konjunkturcykeln. En vikande privat efterfrågan för byggsektorn skulle delvis kunna kompenseras av ökade offentliga investeringar. Om Norrbotniabanan skulle byggas skulle detta innebära ökad sysselsättning i byggbranschen under byggtiden.

För att byggindustrin ska kunna expandera långsiktigt behövs dock en mer gynnsam befolkningsutveckling i kommunen. Samtidigt förefaller det låga byggandet vara ett hinder för inflyttning till åtminstone Skellefteå tätort.

3.7 Transport och magasinering

Transportsektorn innehåller transportverksamheter såsom postverksamhet, järnvägs-transporter, kollektivtrafikverksamhet, taxitrafik, vägtransporter, färjetrafik och sjöfart, samt olika typer av stödtjänster. Godshantering, varulagring och magasinering räknas också till transportsektorn.

Transport och magasinering i riket

Drygt fem procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom transportsektorn. Sysselsättningen minskade avsevärt i riket under 1990-talskrisen och därefter har utvecklingen varit måttfull.

Generellt sett har branschen en logisk tendens att följa transportnätet och befolkningsstrukturen. Samtidigt medför behovet av ganska stora markområden för terminaler m.m. att den gärna lokaliserar sig utanför eller i utkanten av kärnorna.

Några starka samvariationer med andra branscher förekommer inte, men transportsektorn har i viss mån samma lokaliseringstendens som tillverkningsindustrin, byggverksamhet samt ibland även företagstjänster. Det sistnämnda beroende på att attraktiva kontorslägen ibland ligger i nära anslutning till hamn-, stuveri- och speditorsverksamhet.

Transportsektorn och transportinfrastrukturen har alltid haft en avgörande betydelse för samhällsutvecklingen. Men i den urbana tjänsteekonomins och globaliseringens tidevarv har behovet av effektiva person- och godstransporter ökat. Transportinfrastrukturen och kommunikationerna är avgörande för regionförstoringen, dvs. den process där tidigare

separata lokala arbetsmarknader knyts ihop till en ny och större region genom ökad pendling. Den tilltagande internationella konkurrensen samt informations- och kommunikationsteknologins tillämpning har också inneburit ökade krav på godstransporter. Följande är exempel på trender inom transportsektorn och de logistiska verksamheterna:

- Internationaliseringen av logistikmarknaden tilltar i takt med globaliseringen av såväl produktionen som konsumtionen.
- Konkurrensen ökar – såväl stora internationella bolag som lokala småföretag etablerar sig på marknaden.
- Transport- och logistikverksamheterna påverkas ständigt genom IT och nya tekniska logistiklösningar.
- En långsiktig trend är ökningen av outsourcing och tredjepartslogistikföretag (3PL)²¹.
- En tydlig trend är att stat och kommuner satsar på logistikcentra och kombiterminaler. Det skapar bättre förutsättning för omlastning mellan olika transportslag (tåg, fartyg och lastbil).
- En trend mot ökad containeranvändning ("containerisering") har pågått relativt länge inom transportsektorn.
- Logistikföretagen arbetar alltmer med miljöfrågor, till följd av höga energipriser, skärpta miljökrav och förändrade preferenser hos konsumenter.

Transport och magasinering samt den fysiska transportinfrastrukturen i Skellefteå

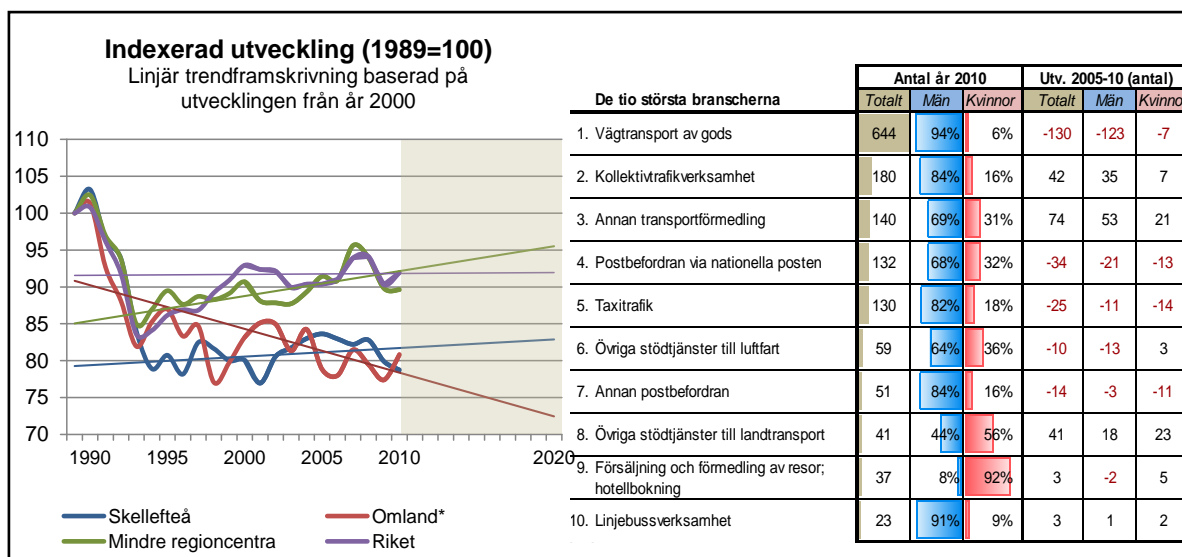
Andelen sysselsatta inom transport och magasinering i Skellefteå är relativt sett lika hög som i riket och mindre regioncentra. År 2010 arbetade nästan 1 500 personer inom transport och magasinering i kommunen, vilket motsvarar fem procent av samtliga sysselsatta. De tio största branscherna svarar sammantaget för 96 procent av den totala sysselsättningen inom transport och magasinering i Skellefteå. Det är till stor del fråga om samma branscher som i riket. På Skellefteås topp 10-lista saknas branscherna järnvägstransport samt färjetrafik över hav eller i kustsjöfart. Å andra sidan finns försäljning och förmedling av resor och hotellbokning samt övriga stödtjänster till landtransport med på Skellefteås topp 10-lista som inte finns på rikets. Vägtransporter av gods står för den största andelen sysselsatta inom transport och magasinering (43 procent). De flesta branscher inom transport och magasinering är antalsmässigt mansdominerade. Andelen män i arbetsstyrkan i branscherna vägtransport av gods samt linjebussverksamhet överstiger 90 procent. Försäljning och förmedling av resor samt hotellbokning är den enda bransch som är tydligt kvinnodominerad (92 procent).

---

²¹ En tredje part utför ett företags logistiktjänster för att materialflödet mellan företaget och dess kunder ska fungera. Vanligtvis rör det sig om transporter till kunderna eller lagerhållning genom s.k. lagerhotell.

Under 1990-talskrisen var den relativa sysselsättningsminskningen inom transport och magasinerings lika stor i Skellefteå som i riket. Sedan mitten av 1990-talet har dock sysselsättningsutvecklingen i Skellefteå och dess omland varit klart sämre än i riket. Detta gäller även sammantaget i förhållande till mindre regioncentra. Efter en viss sysselsättningsökning i branschen under första halvan av 2000-talet minskade sedan sysselsättningen mellan 2005 och 2010 med sex procent (knappt 100 sysselsättningstillfällen). Räknat i antal sysselsatta var minskningen störst inom vägtransport av gods (-130 arbetstillfällen) följt av postbefordran (-48 arbetstillfällen) och taxitrafik (-25 arbetstillfällen). Denna negativa utveckling förekommer inte i riket, med undantag för minskad sysselsättning inom postbefordran via nationella posten (-15 procent). Det är en del av en mer långsiktig trend som beror på teknologisk utveckling (elektronisk post och elektronisk kommunikation) samt ökad konkurrens på marknaden för godsframsändelser.

Finanskrisen tycks ha haft viss negativ påverkan på sysselsättningen inom transport och magasinerings, vilket är att förvänta. Det kan exempelvis bero på att folk reser mindre och att den minskande aktiviteten i samhällsekonomin minskar godsflödena. År 2009 minskade sysselsättningen med 3,5 procent och med ytterligare 1,4 procent under 2010.

Figur 3.5. Trender och dominerande branscher inom transport och magasinerings

- Jubileumskajen: Träpellets, skrot och container
- Cementkajen: Cement till Cementa AB
- Oljekajen: Kemikalier och petroleumprodukter

Den totala magasineringsytan i hamnen uppgår till 9 000 kvadratmeter.

Den befintliga järnvägen utgörs av den s.k. Skelleftebanan som går mellan Bastuträsk och Rönnskärsverken via Skellefteå och Skelleftehamn. Det går ingen persontrafik på Skelleftebanan. Stambanan i Övre Norrland löper genom bastuträsk.

Norrbotniabanan (27 mil järnväg mellan Umeå och Luleå) skulle medföra bättre förutsättningar för regionförstoring längs norrlandskusten. Enligt Trafikverket skulle Norrbotniabanan förstärka godstrafiken i landet, och möjliggöra persontrafik mellan norrlandskustens städer. Det skulle ge ökad kapacitet, kraftigt sänkta transportkostnader och halverade restider längs kusten.

Flygplatsen

Under perioden 2000-2011 uppgick antalet flygresenärer (inrikes och utrikes) i genomsnitt till knappt 240 000 och passagerarantalet har fluktuerat med ca 15 procent över och under genomsnittet. Flygtrafiken har ökat kraftigt de allra senaste åren, både mätt i antal linjer och resenärer. Enbart under 2010 ökade resenärerna med en fjärdedel.²⁴ Skellefteå Airport blev från och med våren 2010 kommunägt.

Den småskaliga terminalen med goda parkeringsmöjligheter ger bra förutsättningar för att kunna öka andelen privat-, affärsresenärer och charterturister. Under våren 2011 fick Skellefteå till exempel en direktförbindelse till Barcelona med Ryan Air. En fortsatt utveckling av flygplatsen är ett viktigt konkurrensmedel för staden och regionen och en nödvändig förutsättning för vissa exporterande företag.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Är det rimligt att anta att sysselsättningen inom transport- och magasineringsverksamheterna i Skellefteå utvecklas i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (-1,6 procent)? Det skulle innebära 25 förlorade arbetstillfällen och ca 1 470 förvärsarbetande i branschen.

Sysselsättningsutvecklingen i de flesta branscherna inom transportsektorn, såsom taxi- och linjebussverksamhet, styrs i grunden av befolkningsutvecklingen och i viss utsträckning utvecklingen inom besöksnäringen (turister och affärsresenärer).

Sysselsättningsminskningen under den senare hälften av 2000-talet har till största delen skett inom vägtransporter av gods. Med tanke på att sysselsättningsutvecklingen sjönk under den högkonjunkturen som varade fram till 2008 tycks det ha förelegat en övereta-

²⁴ Transportstyrelsen, Håkan Brobeck

blering inom branschen. Den enskilt största branschen, vägtransport av gods samt övriga stödtjänster till transport, påverkas i hög utsträckning av volymutvecklingen inom handeln, industrin och byggverksamheter. Den förestående lågkonjunkturen kan därför ytterligare leda till personalminskningar, vilket är på gång bland annat hos Bilfrakt.²⁵ Utvecklingen kan vara tecken på mer strukturella förändringar i branschen där totalentreprenader blir ett vanligare inslag.

3.8 Företagstjänster

Företagstjänster är arbetsintensiva och omfattar olika typer av uppdragsverksamhet med varierande grad av kunskapsinnehåll och kompetenskrav. Branschen omfattar banker och kreditinstitut, försäkringsbolag, fastighetsbolag och fastighetsförvaltare, telekommunikationsföretag, teknisk konsultverksamhet, datakonsulter och dataservicebyråer, uthyrningsfirmor samt andra företagsservicefirmor (exempelvis lokalvård).

Företagstjänster i riket

Drygt 16 procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom företagstjänstesektorn. Sedan slutet av 1980-talet har företagstjänsterna vuxit kraftigt, med undantag för åren 1992-1994 (1990-talskrisen) och 2001-2003 (IT-kraschen). Företagstjänsterna backade endast tillfälligt under den senaste krisen 2008-2010. Under 2009 minskade sysselsättningen med 1,9 procent, men ökade redan under 2010 med 4,4 procent. År 2010 arbetade drygt 17 000 fler i företagstjänstesektorn jämfört med under 2008.

Tillgången till och utvecklingen av företagstjänster i en region anses generellt kunna påskynda en omställning mot ny teknik och förbättrad produktivitet, genom den arbetsdelning som uppstår när varje sektor fokuserar på den egna kärnverksamheten.

Företagstjänster återfinns vanligtvis i centrala lägen som också kännetecknas av hög tillgänglighet, bra servicefunktioner samt närhet till kompetens och viktiga kundgrupper. En stor del av branschen präglas av möten, vilket gör centrala och lättillgängliga lägen fördelaktiga. De mindre företagen är ofta känsliga för lokalhyrorna; därför sitter många mindre företagare och egenföretagare i kollektiv inne i city.

Företagstjänster i Skellefteå

Andelen sysselsatta inom företagstjänstesektorn i Skellefteå är nästan i paritet med riket, men högre än i mindre regioncentra. År 2010 arbetade drygt 4 000 personer i företagstjänstesektorn i kommunen, vilket motsvarar tolv procent av samtliga sysselsatta. De tio största branscherna svarar sammantaget för 70 procent av den totala sysselsättningen i företagstjänstesektorn. Det är fråga om samma branscher som i riket och branscher med olika högt kunskapsinnehåll och olika höga kvalifikationskrav. Teknisk konsultverksamhet är den största enskilda branschen. En annan stor bransch med tämligen höga kvalifikat-

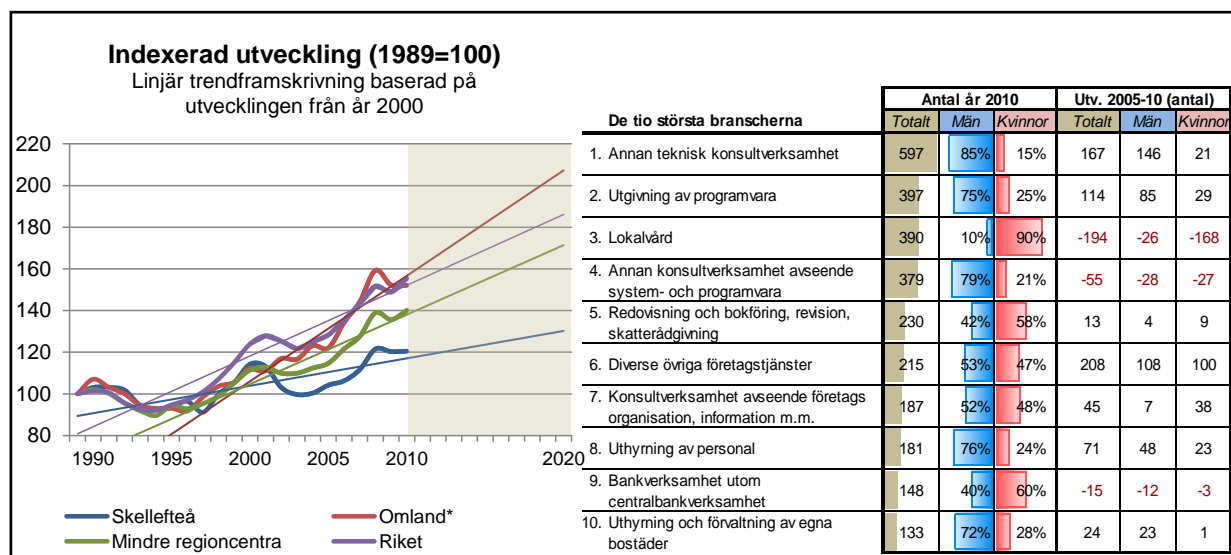
---

²⁵ <http://norrnan.se/2012/03/skelleftea/bilfrakt-minskar-personalstyrkan/>

ionskrav är redovisning och bokföring, revision och skatterådgivning. En bransch med klart lägre kunskaps- och kvalifikationskrav är lokalvård, som är Skellefteås tredje största bransch inom företagstjänstesektorn. Bland de tio största branscherna finns båda mansdominerade, kvinnodominerade och antalsmässigt jämställda branscher. Andelen män i personalstyrkan är hög i konsultverksamheterna samt uthyrning av fastigheter och personal. Nio av tio som arbetar med lokalvård är kvinnor (andelen i riket uppgår till 65 procent). Andelen kvinnor är också högre än andelen män inom redovisning och bokföring, revision och skatterådgivning samt bankverksamhet, även om könsfördelningen är att betrakta som jämställd.

Under 1990-talskrisen var den relativa sysselsättningsminskningen i företagstjänstesektorn lika stor i Skellefteå som i riket. Därefter har utvecklingen varit klart sämre, särskilt i början av 2000-talet då Skellefteå även underpresterade jämfört med dess omland samt mindre regioncentra. Utvecklingen vände dock under mitten av decenniet. Mellan 2005 och 2010 ökade sysselsättningen i företagstjänstesektor med 16 procent (vilket fortfarande är en sämre utveckling jämfört med riket där motsvarande ökning var 21 procent). Det är framförallt följande tre branscher som driver på sysselsättningsutvecklingen: diverse övriga företagstjänster (+208 personer), annan teknisk konsultverksamhet (+167 personer) samt utgivning av programvara (+114 personer). Sysselsättningen inom lokalvård, annan konsultverksamhet avseende system- och programvara samt bankverksamhet har minskat – en tendens som inte kan skönjas i riket.

Finanskrisen tycks ha haft en förhållandevis begränsad effekt på sysselsättningsutvecklingen inom företagstjänstesektorn. Under 2009 minskade sysselsättningen med en procent för att sedan öka med 0,2 procent under följande år.

Figur 3.6. Trender och dominerande branscher inom företagstjänster

Teknisk konsultverksamhet

Den tekniska konsultverksamheten i Skellefteå är en stor och viktig bransch inom företagstjänstesektorn. Det finns teknisk konsultverksamhet med inriktning mot;

- bygg och anläggningsteknik (Plusshus AB Entreprenad AB, Consultec Arkitekter och konstruktörer, m.fl.),
- industriteknik (Outotec Sweden AB, Autotech Teknikinformation AB, m.fl.),
- elteknik (Mobilecity Sweden AB, Elteknik i Skellefteå AB, m.fl.),
- energi-, miljö- och VVS-teknik (LT Energiteknik AB, Ekologisk Teknologi i Skellefteå AB, VVS-Konsulterna Skellefteå AB, m.fl.), samt
- övrig teknisk konsultverksamhet (WSP Sverige AB, SRK Consulting SWEDEN AB, m.fl.).

Sysselsättningsutvecklingen beror i stor utsträckning på volymutvecklingen inom industri, bygg och energi.

IT, data och programvara

IT, data och programvara är också en stor och betydelsefull bransch inom företagstjänstesektorn. Det finns bl a verksamheter med inriktning mot;

- dataprogrammering (Tieto Sweden AB, Aditro AB, Consultec Byggprogram AB, m.fl.),
- datakonsultverksamhet (Tieto Sweden Healthcare & Welfare AB, Explizit AB, Data Ductus, Evry One Skellefteå AB, m.fl.),
- datordrifttjänster (Amprobi AB, Data Ductus, m.fl.),
- andra IT- och datatjänster (Fujitsu Sweden AB, PLM Group Sverige AB, m.fl.),
- databehandling, hoasting m.m. (Nöjesmegafonen i Skellefteå AB, m.fl.), samt
- webbportaler (Kreablo AB, m.fl.).

Det är i de två förstnämnda verksamheterna som antalet företag är många. Utvecklingen har varit god i branschen de senaste åren. Vissa företag har främst lokala kunder medan andra företag är något mer externmarknadsorienterade. Kunderna finns inom flera olika branscher, vilket gör branschen i dess helhet någorlunda okänslig för lågkonjunkturer. Branschen kan stå inför en inbromsning på grund av den förestående lågkonjunkturen, men det är definitivt en bransch med framtida sysselsättningspotential. Samhällets anpassning till informations- och kommunikationsteknologin har bara börjat.

Redovisning och bokföring samt revision

Denna bransch sysselsätter 230 personer, i huvudsak ekonomer. Inom redovisning och bokföring är Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB, LRF konsult AB, Evry Shared Service Center Norr AB, samt Revisionsteamet Burman & Co AB de största aktörerna. Inom revision är de största aktörerna Ernst & Young AB, Revisorcompaniet Hfm AB, KPMG AB och Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB. Även om en del av dessa företag finns på flera ställen i riket (t.o.m. internationellt) är upptagningsområdet för kontoren i Skellefteå begränsat till norra Västerbotten. Tillväxten styrs således av befolkningsutvecklingen och utvecklingen i näringslivet lokalt/regionalt.

Verksamheterna kan stå inför strukturella förändringar framöver, vilket inte är specifikt för Skellefteå. Inom *redovisning* kommer det teknologiska innehållet öka med redovisning i "cyberrymden", vilket leder till förändrade arbetsprocesser. Det blir vanligare att skapa webbaserade plattformar för alla redovisningstjänster med kommunikationsverktyg, gemensamt lagringsutrymme etc. Inom *revisionen* är det mer regulativa förändringar som väntas påverka branschen, såsom successiv avskaffning av lagstadgad revisionsplikt i aktiebolag. Revisionen blir således i högre utsträckning efterfrågad.

Lokalvård

Lokalvården har backat i sysselsättningstermer de senaste åren, men är fortfarande den tredje största branschen inom företagstjänstesektorn. Branschen består av ett tjugotal företag, varav de fem största företagen är Iss Facility Services AB, Norrlands Miljövård AB, Rentav Städ och Miljövård AB, Skellefteå Special-Service AB och Miljöstäd Team Mt AB. Ungefär hälften av företagen är enskilda näringsverksamheter. Sysselsättningsutvecklingen inom lokalvård styrs i grunden av befolkningsutvecklingen. Branschen har dock gynnats av RUT-avdraget, men vilka effekter detta har haft för sysselsättningen i Skellefteå är dock oklart.

Uthyrning och förvaltning av egna bostäder

Uthyrning och förvaltning av egna bostäder är den tionde största branschen inom företagstjänstesektorn. Skebo (Skellefteåbostäder AB) är den dominerande aktören. Det finns ganska många små aktiebolag och enskilda näringsverksamheter som sysslar med fastighetsservice. Sedan finns det privata företag som hyr och ut förvaltar egna bostäder. Nordvestor, som även har kommersiella fastigheter i sitt bestånd, är ett av dessa. Företaget, som äger och förvaltar 20 fastigheter, har haft en positiv utveckling de senaste fem åren och personalstyrkan har ökat något. Privata företag är annars i högre utsträckning förvaltare av industrilokaler och andra lokaler.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Sysselsättningsutvecklingen inom företagstjänstesektorn har varit klart lägre i Skellefteå jämfört med riket, men också sämre i förhållande till kommuner som precis som Skellefteå karaktäriseras som mindre regioncentra. Har företagstjänsterna i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+5 procent)? Det skulle innebära ytterligare ca 220 arbetstillfällen och en total sysselsättning som närmar sig 4 300 i branschen.

Det är olika faktorer som styr sysselsättningstillväxten i de olika branscherna inom företagstjänstesektorn. Enligt huvudscenariot, som baseras på en svagt negativ befolkningsutveckling, är potentialen för sysselsättningsökning i verksamheter som lokalvård, bankverksamhet samt redovisning, bokföring och revision klart begränsade. Teknisk konsultverksamhet och IT-branschen påverkas i högre utsträckning av utvecklingen inom näringsliv och industri i stort. Dessa verksamheter förväntas fortsätta utvecklas väl.

En viktig faktor för utvecklingen inom företagstjänstesektorn under 2010-talet är tillgången på kontorslokaler i attraktiva centrala lägen. Idag tycks det finnas en brist på kontorslägen i Skellefteå, vilket är en faktor som kommunen kan påverka genom stadsplaneringen.

3.9 Detaljhandel

Detaljhandeln omfattar både dagligvaruhandel, t.ex. livsmedel och hygienartiklar, och sällanköpshandel som möbler, elektronik och kläder.

Detaljhandeln i riket

Drygt sex procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom detaljhandeln och branschen har vuxit stadigt sedan 1997, då återhämtningen efter 1990-talskrisen tog fart. Ett levande och diversifierat detaljhandelsutbud är viktigt för att skapa en attraktiv stadskärna, men även höja attraktionskraften för kringliggande boendeområden.

Detaljhandelns utveckling styrs av befolkningsunderlaget samt köpkraften i en region och förväntas växa i takt med befolkningen. Det gäller framför allt för dagligvaruhandeln, men även för sällanköpshandeln som dock i större utsträckning är köpkraftsberoende, det vill säga kopplad till medelinkomsten i en region och den ekonomiska konjunkturen.

Detaljhandelns lokalisering är till stor del inriktad mot befolknings- och sysselsättningstäta lägen och tenderar att bli mer och mer koncentrerad till större orter samtidigt som affärer i mindre kommuner läggs ner. Då handeln är utpräglad besöksintensiv eftersträvas närhet eller hög tillgänglighet med såväl bil som kollektivtrafik. Att kunna erbjuda attraktiva lägen är den enskilt viktigaste faktorn för att stimulera utbudet av handel i en region.

Etableringen av detaljhandel sker både i centrum och på externa handelsplatser. En tydlig trend är att allt fler konsumenter väljer att åka till stora externa handelsplatser för att göra sina inköp. En anledning är de externa handelsplatsernas stora utbud av varor, ofta

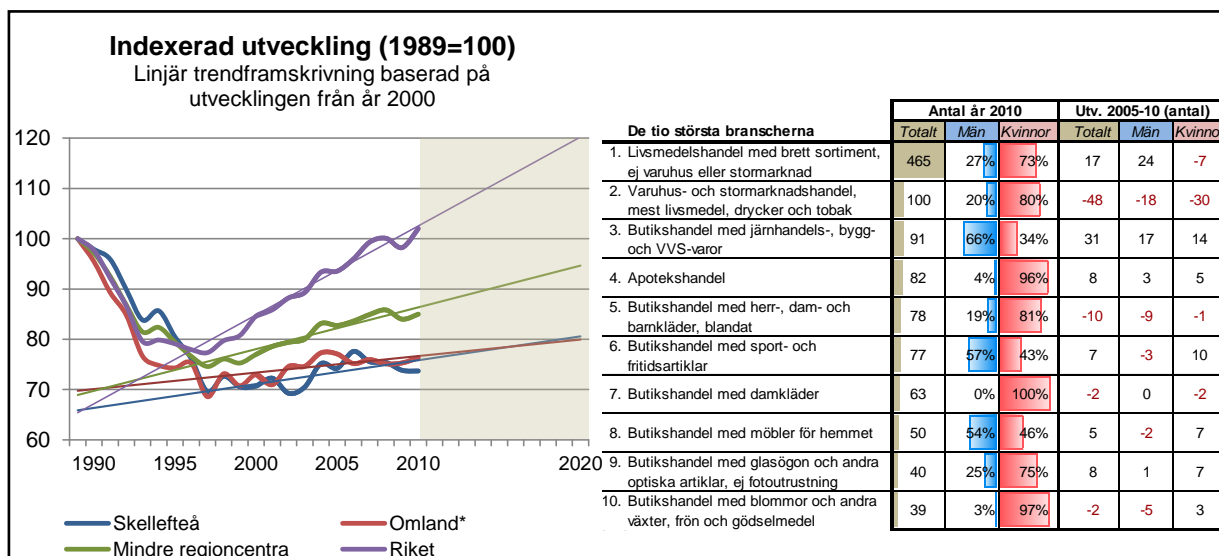
också lågprisalternativ. Utvecklingen drivs även på av handelsföretagen, eftersom en etablering utanför stadskärnan underlättar leveranser och minskar kostnaderna för mark och hyror. Denna utveckling skapar ofta vissa spänningar mellan centrumhandeln och externhandeln. Motsättningarna rör framför allt den utarmande effekt som externhandeln anses ha på centrumhandeln.

Detaljhandeln i Skellefteå

Andelen sysselsatta inom detaljhandeln i Skellefteå är marginellt mindre jämfört med riket och mindre regioncentra. År 2010 arbetade knappt 1 650 personer inom detaljhandeln i kommunen, vilket motsvarar fem procent av samtliga sysselsatta. De tio största branscherna svarar sammantaget för 66 procent av den totala sysselsättningen inom detaljhandeln. Den klart största branschen – livsmedelshandel med brett sortiment (ej varuhus eller stormarknad) – svarar för 28 procent av sysselsättningen inom detaljhandeln. Nio av de tio största branscherna i Skellefteås detaljhandel är samma som de största branscherna i riket. Detaljhandeln är generellt sett kvinnodominerad sett till antalet sysselsatta, men könsfördelningen varierar från bransch till bransch. Nästan samtliga sysselsatta inom butikshandel med damkläder, butikshandel med blommor och andra växter, frön och gödselmedel samt apotekshandel är kvinnor. Den enda tydligt mansdominerade branschen är butikshandel med järnhandels-, bygg- och VVS-varor där två tredjedelar av samtliga sysselsatta är män.

Under 1990-talskrisen var den relativa sysselsättningsminskningen inom detaljhandeln ungefär lika stor i Skellefteå som i riket. Sedan mitten av 1990-talet har sysselsättningsutvecklingen inom detaljhandeln i kommunen underpresterat, framför allt jämfört med riket men också i förhållande till mindre regioncentra. Sysselsättningen ökade något under perioden 2003-2005/06. Under perioden 2005-2010 har sysselsättningen i stort sett varit stabil (-0,7 procent). Av de tio största detaljhandelsbranscherna har sysselsättningen ökat inom butikshandel med järnhandels-, bygg- och VVS-varor (+ 60 arbetstillfällen som motsvarar en ökning på 52 procent) samt livsmedelshandel med brett sortiment, ej varuhus eller stormarknad (+17 arbetstillfällen). Sysselsättningen inom butikshandeln med herr-, dam- och barnkläder har minskat (-10 arbetstillfällen/-11 procent).

Finanskrisen tycks ha haft en svagt negativ påverkan på sysselsättningen i detaljhandeln, vilket är att förvänta på grund av den minskande ekonomiska aktiviteten i samhällsekonomin. År 2009 minskade sysselsättningen med 2,1 procent och år 2010 med 0,2 procent.

Figur 3.7 Trender och dominerande branscher inom detaljhandeln

År 2010 omsatte detaljhandeln ca fyra miljarder. Handeln delas vanligtvis in i dagligvaruhandel och sällanköpsvaruhandel. *Dagligvaruhandeln* – som omfattar livsmedel, apotek, systembolag, tobak, tidningar och blommor – omsatte 2,1 miljarder kronor, vilket innebar en tillväxt på 14 procent mellan 2006-2010. Det var en något sämre utveckling jämfört med riket och jämförbara kommuner. Försäljningsindex²⁶ låg på 98, vilket innebär att dagligvaruhandeln tar tillvara på köpkraften i kommunen. *Sällanköpsvaruhandeln* – som omfattar beklädnad, hemutrustning, fritidsvaror och övrig sällanköpsvaruhandel – omsatte 1,9 miljarder kronor, vilket var en något sämre utveckling än i riket och i jämförbara kommuner. Försäljningsindex låg på 89, vilket indikerar att det finns ett utrymme för ökad lokal konsumtion. Omsättningen inom sällanköpsvaruhandel lokalt motsvarar inte den köpkraft som finns i befolkningen.

I mars 2012 gjorde Handelns utredningsinstitut en snabbanalys av detaljhandeln i Skellefteå.²⁷ HUI menar att det finns "potential" för maximalt 300-400 miljoner mer sällanköpsvaruhandel i Skellefteå, varav potentialen är som störst inom beklädnad och hemutrustning. HUI betonar att det är en indikation och att faktorer som konkurrensläget i regionen, kommunens befolkningsutveckling och åldersstruktur, pendlingsmönster, inkomster, potentialen inom turismen etc, kan påverka bedömningen vid en mer noggrann analys.

I Skellefteå finns tre köpcentrum i city – Citykompaniet, Vintergatan och Arkaden. Ca 3 kilometer norr om centrum finns sedan år 2005 även Solbackens handelsområde med

²⁶ Försäljningsindex beskriver relationen i försäljning mellan faktisk försäljning och försäljningsunderlaget multiplicerat med 100, där försäljningsunderlaget är antalet invånare i kommunen multiplicerat med den genomsnittliga försäljningen per invånare i riket.

²⁷ HUI (2002) "Snabbanalys av handeln i Skellefteå". Mars 2012.

30 000 kvadratmeter handelsyta. Det finns planer på att förtäta bebyggelsen med utökad butiksutbud.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har detaljhandeln i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+4 procent)? Det skulle innebära ytterligare drygt 70 arbetstillfällen och ca 1 715 förvärvsarbetande i branschen. Det är flera faktorer som påverkar. Befolkningsutvecklingen och utvecklingen inom turismen är två faktorer. Externhandeln har utvecklats mycket i Skellefteå under andra halvan av 2000-talet och kommer troligtvis även göra det framgent. Etableringarna är en viktig faktor, eftersom det förefaller finnas potential för mer sällanköpsvaruhandel (särskilt inom beklädnad och hemutrustning). Det är fråga om förhållandevis enkla etableringar. Som ett led i att göra stadskärnan attraktivare bör en del av detta tillfalla centrum. Det finns viss potential för ombyggnad i centrum, exempelvis kan innergårdar som idag används som parkeringar frigöras till butiksytor. Det förutsätter dock att fastighetsägarna förädlar sina fastigheter.

3.10 Hotell- och restaurangverksamhet

Hotell- och restaurangverksamhet är en viktig del av besöksnäringen och är intimt sammankopplad med detaljhandeln, transportsektorn samt kultur, rekreation och sportverksamheter.

Hotell- och restaurangverksamhet i riket

Drygt tre procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom hotell- och restaurangverksamhet och branschen har vuxit stadigt sedan mitten av 1990-talet, då återhämtningen efter 1990-talskrisen tog fart. Sedan dess har branschen framför allt vuxit under högkonjunkturer och varit stabil under lågkonjunkturer. Den 1 januari 2012 sänktes restaurangmomsen från 25 till 12 procent.

År 2010 uppgick logiintäkterna på hotell, stugbyar och vandrarhem till 17,9 miljarder kronor i Sverige logiintäkter, vilket var en ökning med 8,3 procent jämfört med det närmast föregående året. Enligt internationella bedömningar kommer turism och resande i ett globalt perspektiv att öka med drygt fem procent per år fram till år 2020.²⁸

Utbudet av hotell, restauranger och konferensanläggningar styrs i första hand av antalet invånare i och besökare till regionen. Det läggespecifika lokaliseringsmönstret samvarierar generellt med sysselsättningstätheten, vilket beror på att branschen vanligtvis finns i centrala lägen men även i anslutning till stora arbetsplatskoncentrationer såsom industriområden och externhandelsplatser. Hotell- och restaurangverksamhet samvarierar därtill

²⁸ Tillväxtverket, Fakta om svensk turism (2010)

med andra centrumorienterade branscher som företagstjänster, samt i något lägre grad med personliga tjänster, detaljhandel och offentlig förvaltning.

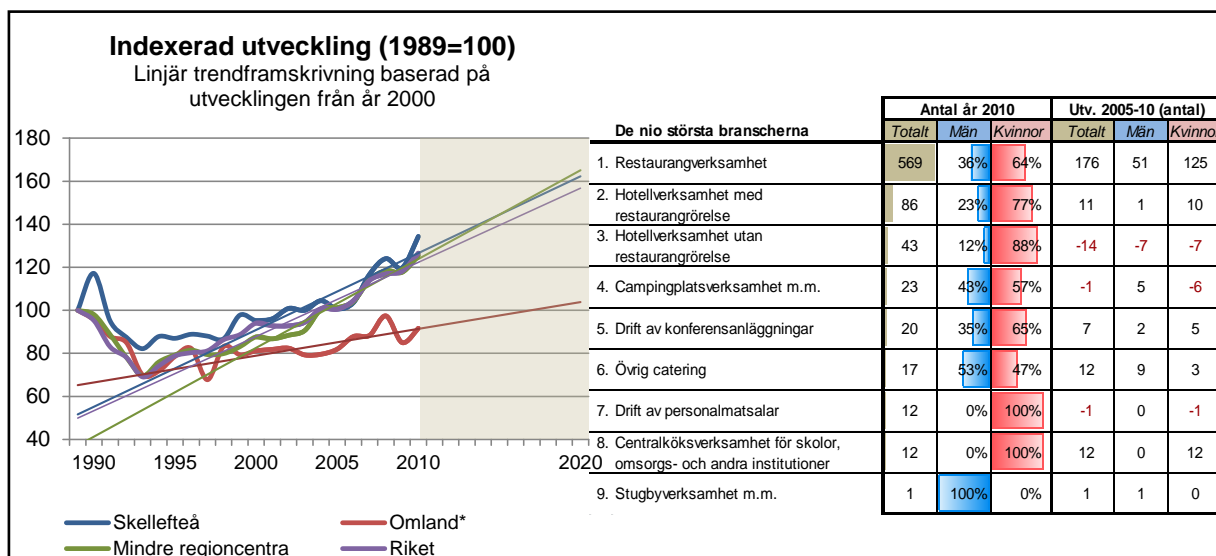
Hotell- och restaurangverksamhet i Skellefteå

År 2010 arbetade knappt 800 personer inom hotell- och restaurangverksamhet i Skellefteå, vilket motsvarar drygt två procent av samtliga sysselsatta. Andelen är således något lägre än i riket och i mindre regioncentra. Nio av tolv hotell- och restaurangverksamheter finns i Skellefteå. Nästan tre fjärdedelar (73 procent) av sysselsättningen finns inom restaurangverksamhet medan 16 procent arbetar inom hotellverksamhet (med eller utan restaurang). Drift av konferensanläggning och catering står för fem procent, campingplats- och stugbyverksamhet för tre procent, samt drift av personalmatsalar och centralköksverksamhet för skolor, omsorgs- och andra institutioner för tre procent. Det är i stort sett samma sysselsättningsfördelning inom hotell- och restaurangverksamheterna som i riket i helhet. Skellefteå har en något högre andel sysselsatta inom restaurang och en något lägre andel sysselsatta inom hotellverksamhet.

Fler kvinnor arbetar inom hotell- och restaurangverksamhet än män; i restaurangverksamheterna, som svarar för tre fjärdedelar av sysselsättningen, uppgår andelen kvinnor till 64 procent. Andelen är högre inom hotellverksamhet, både med och utan restaurangverksamhet (77 respektive 88 procent).

Sysselsättningen inom branschen drabbades ganska hårt av 1990-talskrisen. Nedgången var emellertid relativt större i riket än i Skellefteå. Sedan mitten på 1990-talet har sysselsättningsutvecklingen i branschen varit god. Sett till perioden 2005-2010 ökade antalet sysselsatta med 33 procent (precis som i riket), vilket motsvarar knappt 200 arbetstillfällen. Restaurangnäringen svarar för nästan all tillväxt eftersom sysselsättningen inom hotellverksamhet (med eller utan restaurang) minskade med två procent. Det är ingen allmän trend i riket där sysselsättningen ökade med 14 procent.

Finanskrisen tycks ha haft en begränsad och temporär påverkan på sysselsättningen inom hotell- och restaurangverksamheterna i Skellefteå. Sysselsättningen minskade med 3,5 procent under 2009 men ökade med 12,2 procent under 2010. Låga boräntor och en låg inflation bidrog säkerligen till att upprätthålla köpkraften. Därtill sänktes momsens på restaurang- och cateringtjänster (exkl. försäljning av alkohol) den 1 januari 2012 från 25 till 12 procent. Vilka effekter detta haft för sysselsättningen inom restaurangnäringen i Skellefteå är i nuläget för tidigt att säga.

Figur 3.8 Trender och dominerande branscher inom hotell- och restaurangverksamhet

År 2011 omsatte restaurangverksamheterna (restauranger, cateringföretag, barer och pubar) i Skellefteå kommun 436 miljoner kronor (inkl. moms), vilket innebar en ökning med 3,3 procent jämfört med 2010 och 11,3 procent jämfört med 2009. Omsättningen per invånare uppgick till 5 101 kronor, vilket är 20 procent mer än i Piteå och fem procent mer än i Örnsköldsvik. Omsättningen per invånare är dock drygt 50 procent högre i riket och Luleå och 67 procent högre i Umeå jämfört med Skellefteå. Sammantaget har restaurangbranschen ändå utvecklats väl under 2000-talet och Skellefteå har fått en starkare restaurangkultur.

Antalet övernattningar vid hotell, stugby/vandrarhem/grupplogi samt camping uppgår till knappt 348 000, varav campingen står för 56 procent och hotellen för 38 procent. När det gäller omsättningen, som uppgår till knappt 242 miljoner kronor, står hotellen för 69 procent av omsättningen och campingverksamheten för 27 procent.

Av de 13 anläggningar i kommunen som i statistiken räknas som hotell har Scandic Hotell, Malmia hotell, Medlefors folkhögskola, Best Western Hotell Statt (fd Quality) och Hotell Aurum över 100 bäddar (år 2011). Antalet bäddar uppgår totalt sett till 1 191 stycken. Utöver dessa finns 262 bäddar i stugbyar (Lövångers kyrkstad den största), 252 bäddar i vandrarhem (STF Vandrarhem Lövånger den största), 309 bäddar i grupplogier samt 824 bäddar i campingstugor (Byske havsbad den största). Stiftsgården är ytterligare en anläggning med restaurangverksamhet som erbjuder möjlighet till övernattning och konferens.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har hotell- och restaurangverksamheten i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+46 procent)? Det skulle innebära ytterligare drygt 320 arbetstillfällen och totalt 1 100 förvärvsarbetande i branschen.

Utbudet av hotell, restauranger och konferensanläggningar styrs i första hand av antalet invånare i och besökare till regionen. Det är restaurangnäringen som står för nästan all sysselsättning och kommer därför också att avgöra utvecklingen i branschen framgent. Trots en stagnerande befolkningsutveckling under 2000-talet har branschen i Skellefteå vuxit i partiet med riket beroende på en god inkomstutveckling och att branschen utvecklades från en relativt låg nivå. Det har skapat förutsättningar för alltmer "urbana" vanor och förändrade attityder till att "äta ute". Skellefteås har fått en starkare restaurangkultur. Med tanke på att restaurangernas omsättning per invånare fortfarande är 50 procent högre i riket än i Skellefteå finns ytterligare potential för tillväxt även utan befolkningstillväxt.

En annan betydelsefull faktor för utvecklingen under 2010-talet kommer att vara destinationsbolagets arbete för att öka turismen och därmed stärka besöksnäringen. Inte bara för att locka privatpersoner till att turista i Skellefteå, utan också genom att satsa på en utökad kapacitet för konferenser och kongresser.

3.11 Rekreation, kultur och sportverksamhet

Denna bransch omfattar kulturella verksamheter såsom arkivverksamhet, musei- och kulturminnesvård, folkbiblioteksverksamhet, konstnärlig verksamheter samt radio- och TV-verksamhet, samt sportverksamheter som idrottsutövning, drift av sporthallar samt spel- och vadhållningsverksamhet. Vissa delar av denna bransch ingår i det som brukar definieras som kulturella och kreativa näringar.

Rekreation, kultur och sportverksamhet i riket

Rekreation, kultur och sportverksamhet är som bransch relativt begränsad storleksmässigt men kännetecknas även av en stor mängd icke-kommersiell verksamhet, som inte ingår i den formella redovisningen. Drygt två procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom branschen, som har vuxit stadigt sedan mitten av 90-talet, då ekonomin började återhämta sig.

Branschen följer till stor del befolkningen och dess utveckling i regionen men påverkas även av upplevelseindustrins gynnsamma utveckling det senaste decenniet. Turismen spelar med andra ord också en betydelsefull roll för branschens lokala utveckling.

Det lägesspecifika lokaliseringsmönstret samvarierar med såväl sysselsättnings- som befolkningstätheten, vilket innebär att verksamhet företrädesvis söker sig till centrala, lättillgängliga lägen. Branschen samvarierar ofta med hotell- och restaurangverksamhet och företagstjänster samt i viss mån personliga tjänster, viss detaljhandel (främst konfekt-

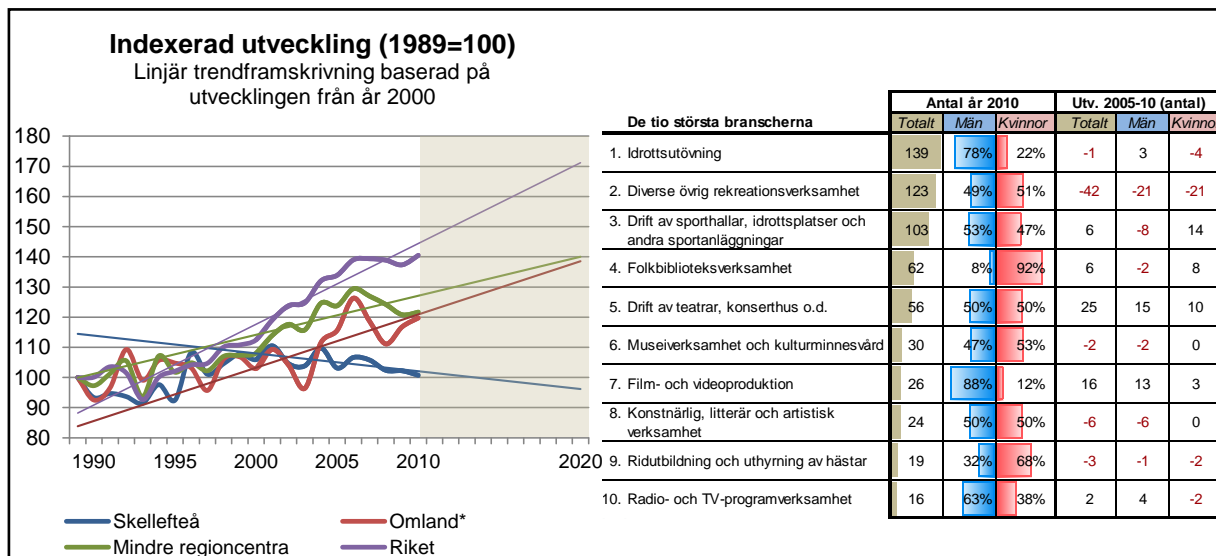
ionshandeln) och offentlig förvaltning. Nya anläggningar kan bryta befintliga mönster, men tillgänglighet är alltid en viktig lokaliseringfaktor.

Rekreation, kultur och sportverksamhet i Skellefteå

Andelen sysselsatta inom rekreation, kultur och sportverksamhet i Skellefteå är densamma som i riket och mindre regioncentra. År 2010 arbetade knappt 700 personer inom dessa branscher i kommunen, vilket motsvarar två procent av samtliga sysselsatta. De tio största branscherna svarar sammantaget för 88 procent av den totala sysselsättningen inom rekreation, kultur och sportverksamhet. Nio av de tio största branscherna i Skellefteå är samma som de största branscherna i riket. Fördelningen av sysselsättningen skiljer sig dock; jämfört med riket har Skellefteå en högre andel sysselsatta inom de branscher som tillhör idrott och rekreation och mindre inom kulturella och mediala branscher. Könsfördelningen varierar mellan branscherna. I film- och videoproduktion samt idrottsutövning uppgår andelen män till 88 respektive 78 procent. Andelen kvinnor är högst inom folkbiblioteksverksamhet samt ridutbildning och uthyrning av hästar – 92 respektive 68 procent.

Sysselsättningen i branscherna inom rekreation, kultur och sport drabbades inte lika hårt av 1990-talskrisen som många andra branscher. En viss nedgång kan skönjas i både riket och i Skellefteå, men sysselsättningen ökade under andra halvan av 1990-talet. Medan branschen har vuxit i riket och i mindre regioncentra under 2000-talet har trenden i Skellefteå varit nedåtgående. En viss nedgång under andra halvan av 2000-talet skedde även i mindre regioncentra. Under perioden 2005-2010 minskade sysselsättningen i Skellefteå med 2,3 procent, vilket motsvarar 16 arbetstillfällen (i riket ökade sysselsättningen med fem procent under motsvarande period). Den bransch som utvecklats svagast är diverse övrig rekreativ verksamhet där antalet arbetstillfällen minskat med 42 stycken (-18 %). Sysselsättningen inom drift av teatrar, konserthus o dyl. ökade med 25 arbetstillfällen (+8 procent) och film- och videoproduktion med 16 arbetstillfällen (+4 procent).

Finanskrisen tycks inte haft någon påverkan på sysselsättningen inom branschen i Skellefteå, eftersom minskningstakten är samma som tidigare. År 2009 minskade sysselsättningen med ynka 0,1 procent och år 2010 med 1,4 procent.

Figur 3.9. Trender och dominerande branscher inom rekreation, kultur och sport

Idrotten och driften av idrottsanläggningar står för merparten av sysselsättningen i branschen. Skellefteå har starka varumärken inom idrotten, framför allt ishockeylaget Skellefteå AIK (herrar) och fotbollslaget Sunnanå (damer).

Skellefteå är i hög utsträckning en levande festival- och kulturstad, särskilt under sommaren då flera festivaler arrangeras. *Stadsfesten*, som är en efterträdare till Skellefteåfestivalen, äger sedan år 2005 år rum i juni/juli och attraherar ca 90 000 - 100 000 besökare. *Trästocksfestivalen*, som är en gratisfestival, äger rum i slutet av juli och anordnas av Kulturföreningen Mullberget och Kultur Skellefteå. Antalet besökare ökar successivt och har de senaste åren uppgått till drygt 30 000. I mitten av juni arrangeras gratisfestivalen *Joypeak* i Ursviken, som har en tydlig inriktning mot barnfamiljer. Vid månadsskiftet augusti-september arrangeras *Matfesten i Skellefteå*, som är en fyra dagar lång festival med mat- och dryckesrelaterade aktiviteter. Exempel på ytterligare tillställningar är *Bolidenmarknaden* och *Burträsk marknad*.

Skellefteå museum är också en viktig institution i kommunens kulturella sfär. Museet är ett kulturhistoriskt länsdelsmuseum och ligger i Nordanå. Museet har ansvar för den museala verksamheten och kulturmiljövården i Skellefteå, Norsjö och Malå kommuner. Museets basutställningar skildrar bygdens forntid, den agrara utvecklingen och Skellefteå stads tillkomst. De tillfälliga utställningarna kan ta upp aktuella företeelser i samhället eller lyfta fram mer begränsade frågor under kortare tid.

Det pågår en del satsningar inom sport- och kulturverksamheterna. Några av de viktigaste är den ishall i limträ som Martinsons och Peab för närvarande bygger intill Skellefteå Kraft Arena och det kulturhus som planeras och som är ett av sju prioriterade områden i Skellefteås kulturplan, som antogs av kommunfullmäktige under våren 2012.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Finns det en risk att sysselsättningen inom rekreation, kultur och sportverksamhet i Skellefteå minskar i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (-5 procent)? Det skulle innebära drygt 30 färre arbetstillfällen och totalt ca 650 förvärvsarbetande i branscherna.

Någon större sysselsättningsexpansion är inte att vänta. En stor del av det arbete som sker inom sport och kultur är ideellt arbete. I grunden är det befolkningsutvecklingen som styr sysselsättningsutvecklingen i branschen. Sysselsättningsstrukturen består till stor del av idrottsutövare och enskilda firmor inom kultur och musik. Därför är det viktigt med olika arenor, mötesplatser och miljöer som uppmuntrar till kreativitet, nyskapande och företagande. Detta är något som kommunen i hög grad kan påverka. De investeringar som pågår och planeras, såsom satsningen på ett kulturhus, kommer att generera vissa sysselsättningstillfällen.

3.12 Personliga tjänster

Personliga tjänster består av branscherna hår-, hud- och kroppsvård, begravningsverksamhet, industri- och institutionsvätt, samt övrig serviceverksamhet.

Personliga tjänster i riket

Personliga tjänster är en volymmässigt liten bransch där en procent av arbetskraften i Sverige arbetar. I riket uppvisar dock branschen sammantaget en stark tillväxt och kan förväntas fortsätta göra så i takt med utvecklingen mot en allt mer tjänsteorienterad ekonomi, där allt fler har betalningsförmåga för olika typer av personliga tjänster. Det gäller allt från hudvård, kroppsvård och hårvård till olika typer av hushållsnära tjänster.

Förutom befolkningsunderlaget har även köpkraften betydelse, precis som vanor och attityder när det kommer till att köpa olika personliga tjänster.

Det generella lokaliseringsmönstret samvarierar med sysselsättnings- och befolkningstätheten, vilket indikerar ett centralitetsdrivet lokaliseringsmönster. Branschen är besöksintensiv och lägger sig helt enkelt nära kunderna, vilket är där många människor bor, arbetar eller passerar. Samvariationer finns även med branscherna företagstjänster, detaljhandel samt hotell och restaurangverksamhet, men även i viss mån med rekreations-, kultur- och sportverksamhet samt vård och omsorg.

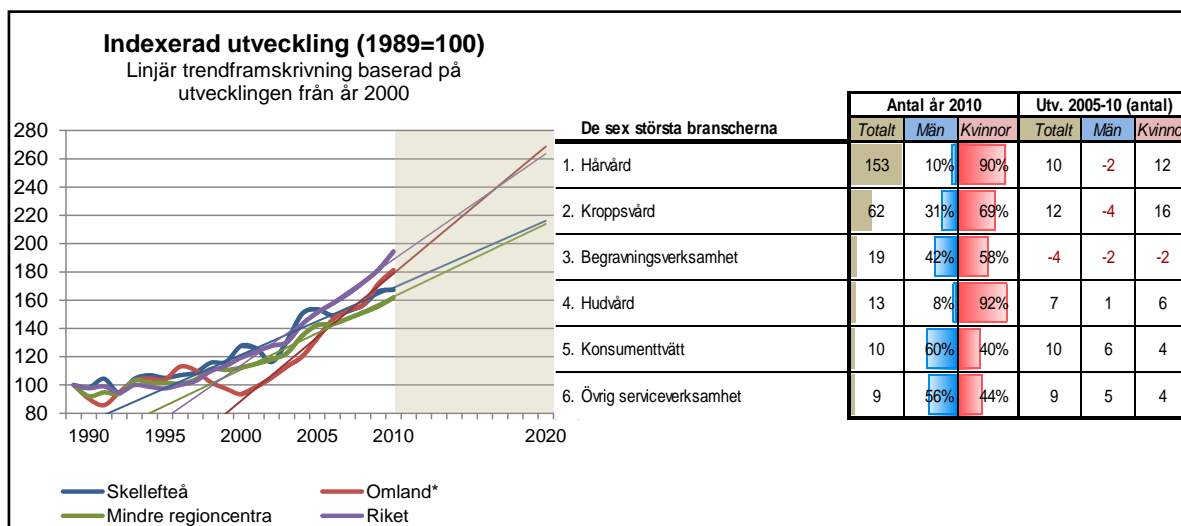
Personliga tjänster Skellefteå

År 2010 arbetade drygt 250 personer med personliga tjänster i Skellefteå, vilket motsvarar knappt en procent av samtliga sysselsatta. Andelen är således lika hög som i riket och i mindre regioncentra. Sex av sju branscher finns i Skellefteå (verksamhet inom industri-

och institutionsvätt saknas sedan ett par år tillbaka). Över hälften av de förvärvsarbetande inom personliga tjänster arbetar med hårvård (58 procent) och en fjärdedel (23 procent) med kroppsvård. Den resterande femtedelen (19 procent) arbetar med begravningsverksamhet, hudvård, konsumenttvätt samt övrig serviceverksamhet. Jämfört med riket är andelen som arbetar med personliga tjänster i Skellefteå högre när det gäller hårvård, lika stor avseende kroppsvård och lägre inom resterande verksamheter.

Andelen kvinnor är hög i de branscher som räknas till personliga tjänster. Över 90 procent av de som arbetar med hårvård och hudvård är kvinnor. Andelen inom kroppsvård är också hög. Arbetsstyrkan inom begravningsverksamhet, konsumenttvätt och övrig serviceverksamhet har en mer blandad sammansättning. Ingen av dessa verksamheter sysselsätter dock fler än 20 personer.

Sysselsättningen inom personliga tjänster minskade inte under 1990-talskrisen, men hämmades säkerligen av det försämrade ekonomiska klimatet. Sysselsättningsutvecklingen ökade under 2000-talet. Under den första hälften var utvecklingen i paritet med riket. Den senare delen (2005-2010) var utvecklingen något sämre i Skellefteå med en tillväxt på nio procent, vilket motsvarar 22 arbetstillfällen. De flesta branscherna har ökat med ca 10-12 arbetstillfällen. Den relativa sysselsättningsökningen har därför varit större i de mindre branscherna. Finanskrisen tycks inte ha haft någon negativ påverkan på sysselsättningsutvecklingen inom personliga tjänster – varken i riket eller i Skellefteå. Folk har ett behov av att få sitt hår klippt även i sämre ekonomiska tider. Begravningsverksamhet påverkas heller inte.

Figur 3.10. Trender och dominerande branscher inom personliga tjänster

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har de personliga tjänsterna i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+31 procent)? Det skulle innebära ytterligare drygt 80 arbetstillfällen och totalt ca 350 förvärvsarbetande i branschen. Trots att befolkningen inte har vuxit har sysselsättningen ökat (hårvård och kroppsvård), vilket troligtvis beror på en god inkomstutveckling samt förändrade vanor och attityder när det kommer till att köpa olika personliga tjänster.

Den mycket goda utvecklingen kan till viss del fortsätta under 2010-talet, men andelen sysselsatta i branschen är numera lika hög som i riket. Enskilda etableringar, som exempelvis den rekreations- och SPA-anläggning vid Vitberget som planeras, kan komma få en positiv påverkan.

3.13 Hälsa- och sjukvård

Hälsa- och sjukvården omfattar specialiserad sluten somatisk och psykiatrisk sjukvård, öppen hälsa- och sjukvård vid sjukhus, vårdcentraler och dylikt, tandvård, samt annan hälsa- och sjukvård såsom ambulanstransporter och ambulanssjukvård, medicinsk laboratorieverksamhet, vård vid sjukhem utan läkare, mödra- och barnavårdscentral, distriktssköterskevård etc. Det kan förefalla överraskande, men statistiskt tillhör veterinärverksamhet också hälsa- och sjukvården.

Hälsa- och sjukvården i riket

Sju procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom hälsa- och sjukvården. Efter de kraftiga rationaliseringarna/nedskärningarna på 1990-talet har antalet sysselsatta inom hälsa- och sjukvård varit förhållandevis konstant, med viss omfördelning mellan olika verksamhetsområden.

Branschens utveckling totalt sett styrs i huvudsak av länets befolkningsunderlag, men växer även med befolkningens stigande ålder. Medan sjukhusvården är koncentrerad till en plats med ett stort upptagningsområde är primärvård och folktandvård mer lokalt orienterad och styrs till stora delar av befolkningsunderlaget i respektive bostadsområde. Följande trender väntas få en ökad betydelse för hälsa- och sjukvården:

- Det finns en ökad benägenhet att investera i personlig hälsa och kosmetiska ingrepp. Framväxten av privat finansierad sjukvård tenderar att spä på denna utveckling, med plastikkirurgi, ögonoperationer m.m.
- På nationell nivå diskuteras behovet av färre servicepunkter i den offentliga sjukvården, till följd av ansträngd finansiering och behov att dra nytta av skalfördelar samt upprätthålla hög kompetens. Konkurrensutsättning och privatisering av verksamhet kan dock innebära viss brytning mot rådande trend, där individer väljer att själva finansiera fler vårdtjänster.

- Sjukhusen blir alltmer specialiserade.
- En större del av sjukvården tillhandahålls i öppen vård. Det gäller såväl vid som utanför sjukhusen, och i tilltagande utsträckning i patienternas hem. Antalet akut-sjukhus och vårdplatser har minskat.

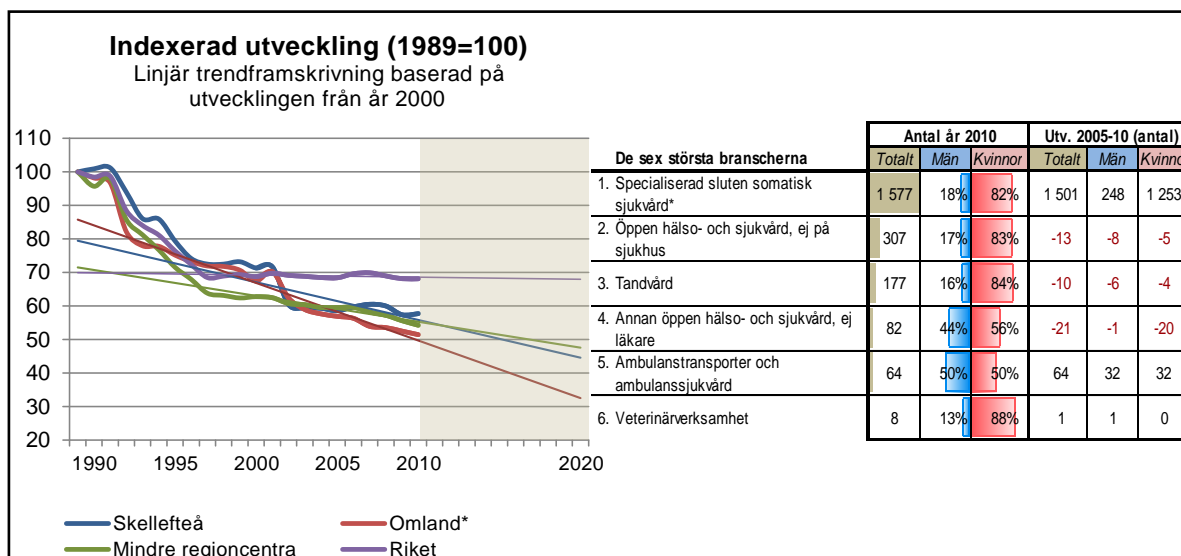
Hälso- och sjukvården i Skellefteå

År 2010 arbetade drygt 2 200 personer inom hälso- och sjukvården i Skellefteå, vilket motsvarar nästan sju procent av samtliga sysselsatta. Andelen är således ungefär lika hög som i riket och något högre än i andra kommuner som karaktäriseras som mindre regioncentra. Sju av tio (71 procent) förvärvsarbetande inom hälso- och sjukvården i Skellefteå arbetar inom den specialiserade slutna somatiska sjukvården, vilket är högre än i riket eftersom rikets hälso- och sjukvård är mer diversifierad. Ytterligare 14 procent arbetar inom den öppna hälso- och sjukvården som inte bedrivs på sjukhus (primärvård). Tandvården svarar för åtta procent av arbetskraften medan annan öppen hälso- och sjukvård (ej läkare), ambulanstransporter och ambulanssjukvård, samt veterinärverksamhet sammantaget står för sju procent av sysselsättningen. Skellefteå saknar specialiserad slutna psykiatrisk sjukvård, vilket är den femte största hälso- och sjukvårdsbranschen i riket mätt i antalet förvärvsarbetande.

I de tre största branscherna, som sammantaget svarar för 93 procent av sysselsättningen inom hälso- och sjukvården, uppgår andelen kvinnor till 82-84 procent. Det är en lika hög andel kvinnor som i riket.

I både Skellefteå och i riket minskade sysselsättningen inom hälso- och sjukvården till följd av 1990-talskrisens rationaliseringar/nedskärningar och reformer som innebar att mer ansvar flyttade över till den kommunala vård- och omsorgssektorn (mer om detta i avsnittet om vård och omsorg). Under 2000-talet har sysselsättningen inom hälso- och sjukvården minskat successivt i Skellefteå (och även i dess "omland" och i mindre regioncentra), medan utvecklingen av antalet sysselsatta i riket har varit konstant. Det hänger samman med koncentrationstendenserna inom hälso- och sjukvården till de större regionsjukhusen. Den mer kraftiga sysselsättningsminskningen i Skellefteå mellan 2001-2002 beror på att fyra kommunala arbetsställen omkodades till vård och omsorg.

Under perioden 2005-2010 minskade sysselsättningen i Skellefteå med 1,5 procent, vilket motsvarar 33 arbetstillfällen. Förändringen beror på att antalet förvärvsarbetande har minskat i samtliga tre stora branscher (-3 procent inom den specialiserade slutna somatiska sjukvården, -4 procent inom primärvården och -4 procent inom tandvården). Denna utveckling kan inte skönjas i riket. Sysselsättningen minskade förvisso något inom den specialiserade slutna somatiska sjukvården, men "kompenserades" genom en ökning inom primärvården, tandvården och övriga branscher. Finanskrisen tycks inte ha haft någon påverkan på sysselsättningen inom hälso- och sjukvården – varken i Skellefteå eller i riket.

* Anm. Den kraftiga ökningen inom branschen "Specialiserad sluten somatisk sjukvård" (SNI-kod 85.112) beror på en omkodning från branschen "Öppen hälso- och sjukvård, på sjukhus" (SNI-kod 85.121), som nu har noll antal sysselsatta. Sysselsättningen inom den specialiserade somatiska sjukvården minskade med 50 personer (3 %) mellan 2005 och 2010.

Figur 3.11. *Trender och dominerande branscher inom hälso- och sjukvård*

Skellefteå lasarett är ett av tre sjukhus i Västerbottens län och har Skellefteå och Norsjö som primärt upptagningsområde. Vid lasarettet bedrivs verksamheter såsom kirurgortopedi, akutmottagning och ambulans, röntgen, labb, anestesi, operation, intensivvård, kvinnoklinik med BB/förlossning, länets barnlöshetsmottagning, barn- och ungdom, ögon, öron-näsa-hals, reumatologi, hud, medicin-geriatrik inklusive dialys, avancerad hemsjukvård, rehabcentrum, psykiatri samt barn- och ungdomspsykiatri (BUP).

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Är det troligt att sysselsättningen inom hälso- och sjukvården i Skellefteå minskar i samma takt fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (-19 procent)? Det skulle således innebära drygt 420 färre arbetstillfällen och totalt knappt 1 800 förvärvsarbetande i branschen år 2020.

På sikt lär den ökande andelen äldre i befolkningen leda till fler sysselsatta inom hälso- och sjukvården. Detta kommer dock troligtvis inte ske i någon större omfattning förrän under 2020-talet, då 40-talisternas vårdbehov kommer att öka. Sjukvårdstjänster utförs idag nära "kunden" med stora krav på tillgänglighet och det krävs ny teknik för att öka de distansoberoende behandlingarna. Något som sannolikt kommer på sikt men inte i någon större omfattning de närmaste 10 åren. Utveckling styrs därför i första hand av befolk-

ningsunderlaget och åldersstrukturen. Stordriftstänkandet och behovet av specialisering inom hälso- och sjukvården tenderar dessutom att gynna de stora universitetssjukhusen.

Det troligaste scenariot är att sysselsättningen fortsätter att minska något under 2010-talet (så vida befolkningsutvecklingen inte tar fart), dock inte i samma takt som under 2000-talet.

3.14 Vård och omsorg

Branschen omfattar framför allt äldreomsorgen såsom äldreboende och öppna sociala insatser, såsom hemtjänsten. Andra verksamheter som ingår är vård och omsorg/öppna sociala insatser för personer med funktionsnedsättning. Öppna sociala insatser för barn och unga och vuxna med missbruksproblem räknas också in.

Vård och omsorg i riket

Precis som hälso- och sjukvården är äldreomsorgen reglerad i lagstiftningen. Politiska beslut har således stor påverkan på vård- och omsorgssektorn. Två reformer som har haft respektive kommer att ha betydelse för vård- och omsorgssektorn är den s.k. Ädelreformen och Lagen och valfrihetssystem (LOV).

- År 1992 genomfördes den så kallade Ädelreformen, som innebar att ansvaret för långvarig service, vård och omsorg för äldre och personer med funktionsnedsättning flyttades från landstingen till kommunerna. Kommunerna blev bland annat skyldiga att tillhandahålla särskilda boendeformer (ålderdomshem, servicehus, gruppboendestäder samt landstingens gamla sjukhem) för service och omvårdnad för människor med behov av särskilt stöd.
- Genom introduktionen av LOV etableras spelregler för de kommuner och landsting som avser konkurrenspröva vissa av sina verksamheter. Valet av utförare av stöd, vård- och omsorgstjänster överläts till brukaren eller patienten. Lagen kan bl.a. tillämpas på omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning, samt på hälso- och sjukvårdstjänster.

Det är dock demografiska faktorer som huvudsakligen styr branschens omfattning och tillväxt. Drygt nio procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom vård- och omsorgsbranschen. Antalet sysselsatta har ökat stadigt sedan slutet av 1980-talet. Sektorn kan förväntas fortsätta växa i takt med befolkningen och en stigande medelålder. Höga krav på tillgänglighet innebär också i regel en spridning av arbetsställen mellan olika delar av kommunen och mellan kommuner. Följande trender väntas få en ökad betydelse för sektorn:

- Utveckling av mer specialiserade boenden och tilläggstjänster inom vården som kan finansieras av offentliga och privata medel.

- Ett ökat utbud och efterfrågan på nischade äldreboenden i landet, t ex "privat äldreboende i lantlig idyll". Det kommer sannolikt även etableras fler seniorboenden för 60 plus åringar de närmaste åren med diverse trygghetsfunktioner och tilläggstjänster kopplat till boendet.

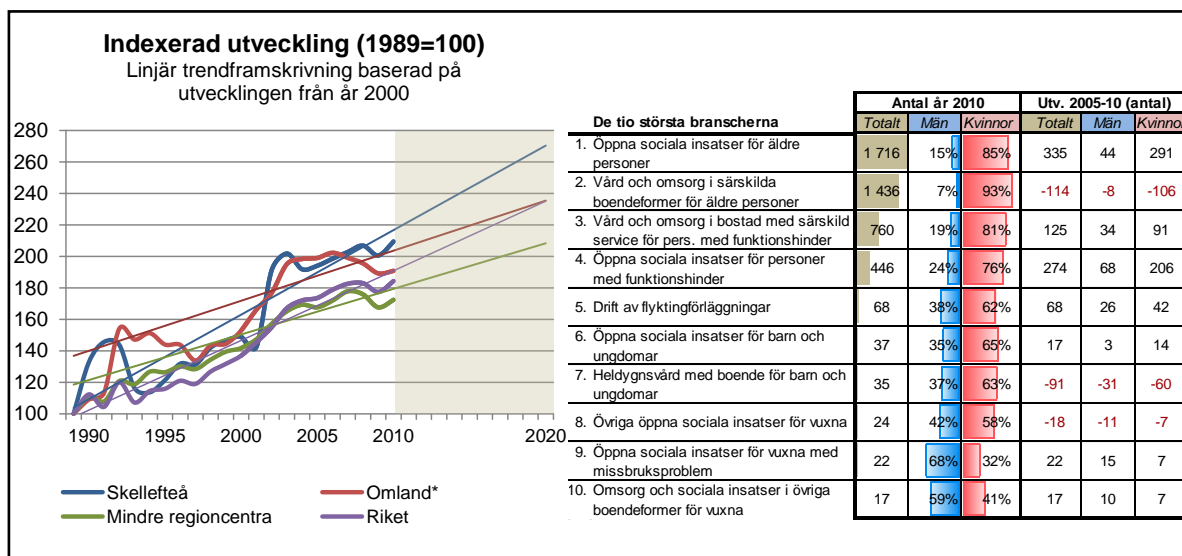
Vård och omsorg i Skellefteå

År 2010 arbetade knappt 4 600 personer inom vård- och omsorgssektorn i Skellefteå, vilket motsvarar 14 procent av samtliga sysselsatta. Andelen är högre än i både riket och mindre regioncentra (fem respektive tre procentenheter). Skellefteå har sysselsatta inom elva av tolv möjliga branscher (undantaget är heldygnsvård med boende för vuxna med missbruksproblem). Nästan all sysselsättning inom vård och omsorgssektorn i Skellefteå – 95 procent – kan hänföras till de fyra största branscherna. Sett till de tio största branscherna inom vård och omsorg arbetar sju av tio (69 procent) förvärvsarbetande inom äldreomsorgen, en fjärdedel (26 procent) inom handikappomsorg och fyra procent inom övriga verksamheter (drift av flyktingförläggningar, öppna sociala insatser för barn och ungdomar samt vuxna och vuxna med missbruksproblem etc.). Jämfört med riket är andelen i Skellefteå högre inom äldreomsorgen, lika stor inom handikappomsorgen och lägre inom övriga verksamheter.

Sysselsättningen inom vård och omsorg domineras av kvinnor i såväl riket som i Skellefteå. Andelen kvinnor är högst inom äldreomsorgen och handikappomsorgen. Det är enbart i små verksamheter som öppna sociala insatser för vuxna med missbruksproblem samt omsorg och sociala insatser i övriga boendeformer för vuxna som det arbetar fler män än kvinnor.

Sysselsättningen inom vård och omsorg ökade kraftigt i Skellefteå i början av 1990-talet, bland annat som ett resultat av ÄDEL-reformen. Sysselsättningsutvecklingen tappade dock fart till följd av 1990-talskrisen, men återhämtade sig snabbt. Utvecklingen har därefter ökat stadigt och i högre utsträckning än i riket och mindre regioncentra. Under år 2002 ökade sysselsättningen kraftigt (drygt 1 000 personer), vilket delvis förklaras av att fyra kommunala arbetsställen bytte branschtillhörighet från hälso- och sjukvård till vård och omsorg. Därefter har ökningen varit mer moderat.

Mellan 2005 och 2010 ökade sysselsättningen i Skellefteå med åtta procent, vilket motsvarar 336 arbetstillfällen. Utvecklingen drivs framför allt fram av öppna sociala insatser för äldre personer. Sysselsättningen ökade med 335 personer vilket innebär en ökning om 24 procent. Finanskrisen tycks sammantaget enbart ha haft en svag och temporär påverkan på sysselsättningen inom vård och omsorg. I Skellefteå minskade sysselsättningen med 3,0 procent under 2009 men ökade med 4,4 procent redan under 2010.

Figur 3.12. *Trender och dominerande branscher inom vård och omsorg*

Skellefteå kommun har ca 930 platser fördelade på 19 äldreboenden. För närvarande bygger Skebo ett boende med plats för 60 hyresgäster som är i behov av vård dygnet runt. En grov befolkningsframskrivning²⁹ visar att antalet personer i åldern 73-79 år kommer öka med ca 800 personer mellan 2010-2020, medan antalet personer i åldern 80-95 år förblir konstant. Det ökade behovet av vård och omsorg kommer istället att inträffa under 2020-talet då 40-talisternas vårdbehov kommer öka.

²⁹ Befolkningsframskrivningen baseras på ungefärliga dödstal från år 2010 i 1-åldersklasser. Framskrivningen tar inte hänsyn till in- och utflyttningen (som är låg bland äldre) eller en ökad genomsnittlig livslängd fram till år 2020.

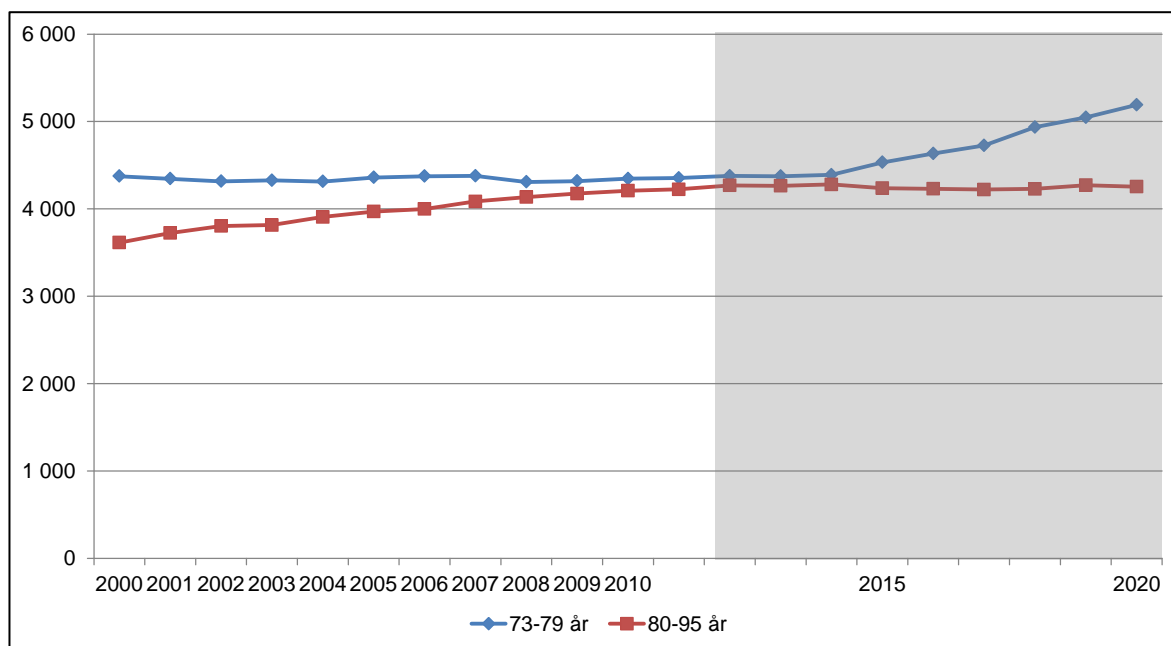

Diagram 3.4. Framskrivning av befolkningen i åldern 73-79 respektive 80-95 år

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Är det troligt att sysselsättningen inom vården och omsorgen i Skellefteå ökar i samma takt fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (41 procent)? Det skulle således innebära drygt 1 860 fler arbetstillfällen och totalt knappt 6 440 förvärvsarbete i branschen år 2020. Detta kommer inte att inträffa.

Åldersstrukturen och befolkningsutvecklingen styr behovet av sysselsättningsutveckling. Det är äldreomsorgen som står för merparten av sysselsättningen inom vård och omsorg och har således störst påverkan på den totala sysselsättningsutvecklingen. Eftersom det ökade vårdbehovet ligger bortom år 2020 kommer sysselsättningen inte att öka i särskilt hög utsträckning. Folkmängden antas vara förhållandevis stabil i huvudscenariot, vilket innebär att sysselsättningen i de andra vård- och omsorgsbranscherna inte heller ökar avsevärt.

3.15 Utbildning

Utbildningssektorn består av verksamheter som förskole-, grundskole- och gymnasieutbildning samt utbildning vid universitet och högskolor. Exempel på andra verksamheter är Komvux, dagbarnvård, trafikskoleverksamhet m.m.

Utbildning i riket

Knappt 11 procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom utbildningssektorn. För- och grundskoleutbildning står för merparten av sysselsättningen. Den totala sysselsättningen i utbildningssektorn i riket minskade under 1990-talskrisen, men sedan 1997 har antalet anställda sakta men säkert ökat.

Det finns skillnader mellan å ena sidan för- och grundskolan, och å andra sidan den högre utbildningen. Den lokala demografin styr till stor del för- och grundskolans omfattning och verksamheterna kan förväntas växa i takt med befolkningsutvecklingen i en kommun och region. Lokaliseringsmässigt minskar graden av decentralisering och anknytning till bosättningsmönstret med stigande ålder. För- och grundskola återfinns regelmässigt nära barnens hemmiljö medan gymnasieutbildning vanligtvis är lokaliserade i kommuncentrum. Differentierad pedagogik och huvudmannaskap kan dock komma att innebära framväxt av alternativa utförare. Behovet av fysisk närhet till målgruppen kvarstår dock i de yngre åldrarna, liksom den generella betydelsen av tillgänglighetsaspekten, vilket innebär att sektorn är lokalmarknadsorienterad.

Den högre utbildningen är i regel lokaliserad i regioncentrum. Det lokala inflytandet över volymerna är starkt begränsat, eftersom det är staten som fastställer antalet utbildningsplatser. De senaste åren har tillströmningen varit stor – både till följd av krisen och under en period även pga. att stora kullar går ut gymnasieskolan. På lite längre sikt kommer kullarna dock att minska, vilket kan förväntas dämpa sökandetrycket.

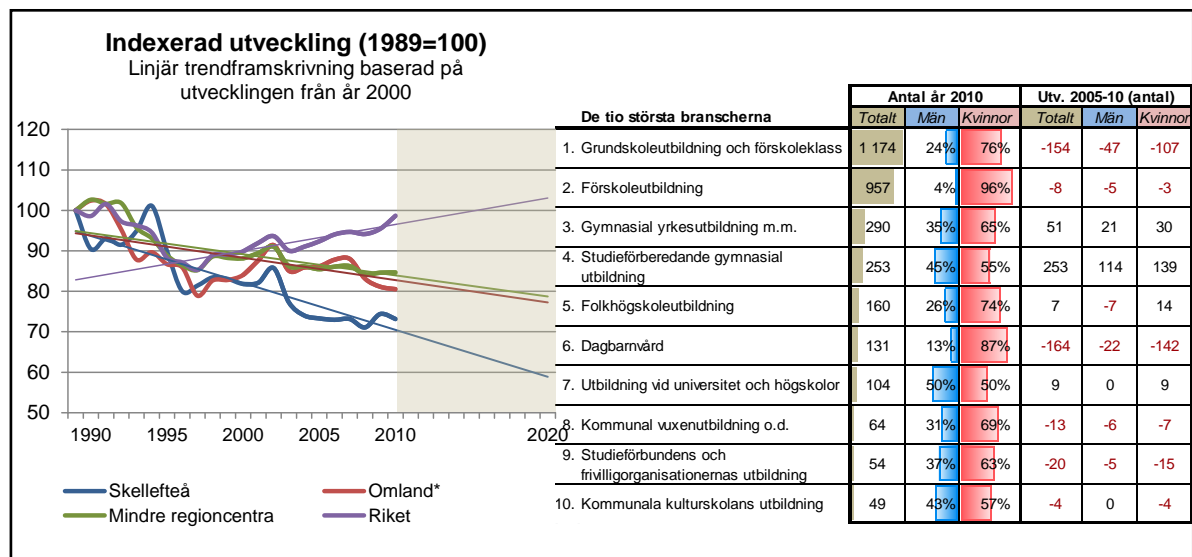
Utbildning i Skellefteå

År 2010 arbetade nästan 3 400 personer i utbildningsbranschen i Skellefteå, vilket motsvarar tio procent av samtliga sysselsatta. Andelen är således ungefär lika stor som i riket och mindre regioncentra. De tio största branscherna svarar sammantaget för 97 procent av sysselsättningen. Nästan två tredjedelar (64 procent) arbetar inom för- och grundskola. Mindre än var femte (18 procent) arbetar med gymnasial utbildning inklusive kommunal vuxenutbildning. Fem procent arbetar med folkhögskola och fyra procent med dagbarnvård. Det är framför allt andelen som arbetar inom högskola/universitet som skiljer sysselsättningsstrukturen jämfört med riket. Tre procent jobbar med utbildning vid universitet/högskola i Skellefteå jämfört med knappt tolv procent i riket. Utbildningsbranschen är en antalsmässigt kvinnodominerad, även om fördelningen varierar mellan underbranscherna. Andelen kvinnor är minst tre fjärdedelar i dagbarnvård, förskola och grundskola. På gymnasial utbildning uppgår andelen till ca 60 procent. På högskole-/universitetsnivå är könsfördelningen lika. Ju högre upp i utbildningssystemet, desto högre andel män. Denna struktur finns även i riket om än inte lika tydlig.

Antalet sysselsatta i utbildningsbranscherna minskade i Skellefteå under 1990-talskrisen. Under andra hälften av årtiondet var sysselsättningen stabil, men sjönk sedan i början av 2000-talet. Utvecklingen har varit stabil mellan 2005-2010 (-0,2 procent). Det har däremot skett en omfördelning av personal mellan utbildningsnivåerna. Antalet förvärvsarbetande har minskat inom dagbarnvård och grundskola, vilket troligtvis beror på ett sjunkande

befolkningsunderlag. Antalet förvärvsarbetande har istället ökat inom gymnasial och eftergymnasial utbildning.

Finanskrisen har inte haft en påverkan på sysselsättningen i utbildningssektorn.

Figur 3.13. Trender och dominerande branscher inom utbildningsverksamhet

Förgymnasial utbildning

I Skellefteå finns över 120 kommunala förskolor och fritidshem och minst sex föräldra-kooperativ. Det finns 35 kommunala grundskolor (inkl. förskoleklass) och fyra friskolor på grundskolenivå.

Gymnasial utbildning

Det finns fyra kommunala gymnasieskolor (Anderstorsskolan, Balderskolan, Kaplansskolan och Naturbruksgymnasiet). Det finns också fyra friskolor på gymnasienivå (John Bauergymnasiet, Thoren Business School, Yrkesgymnasiet och Skellefteå praktiska gymnasium). Till gymnasieskolan räknas även vuxenutbildningen. I Skellefteå finns också ett teknikcollege och ett vård- och omsorgscollege som drivs i nära samverkan mellan utbildningsanordnare och aktörer inom branscherna.

Eftergymnasial utbildning och högre utbildning

Den eftergymnasiala utbildningen i Skellefteå ges vid *Campus Skellefteå*. Både Luleå Tekniska Universitet (LTU) och Umeå Universitet (UmU) driver verksamhet vid Campus.

Även gymnasiekontoret har sina lokaler på Campus. Ett nytt hus är på gång att byggas på Campusområdet och det finns ett intresse från företag att lokalisera sig dit.

Sammantaget finns nästan 20 utbildningsprogram, varav många av dem är profilerade och specialiserade mot Skellefteås näringsmässiga specialisering inom trä, gruvor, processindustri, elkraft och energi samt kreativa och digitala näringar.

Trä	<ul style="list-style-type: none"> • Träteknik 180 hp • Träteknik Master 120 hp
Grunvnäring och övrig industri	<ul style="list-style-type: none"> • Högskoleingenjör Berganläggningsteknik, 180 hp • Maskinteknik 180 hp • Processoperatör 120 hp
Elkraft och energi	<ul style="list-style-type: none"> • Elkraftteknik 180 hp • Energiteknik 180 hp
Kreativa och digitala näringar	<ul style="list-style-type: none"> • Datorgrafik 180 hp • Datornätverk 120 hp • Datorspelsutveckling 180 hp • Systemvetenskapliga programmet med inriktning mot design, interaktion och innovation, 180 hp • Film- och TV scenografi/attributmakeri 120 hp • Master's Programme in Cross Media Interaction Design, 120 ECTS
Omvårdnad	<ul style="list-style-type: none"> • Högskoleprogrammet inriktning psykiatrisk omvårdnad 120 hp • Sjuksköterskeprogrammet 180 hp • Socionomprogrammet 210 hp
Övrigt	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomie kandidat 180 hp • Tekniskt/naturvetenskapligt basår 60 hp

Figur 3.14. Program vid Campus Skellefteå. Källa: Campus Skellefteå (Kategorisering av Sweco)

Antalet studenter uppgår till ca 1 600 genom LTU och till knappt 400 genom UmU, vilket inkluderar distansstudenter. Det finns ytterligare ca 400 distansstudenter som läser genom andra universitet såsom Uppsala Universitet och Göteborgs Universitet, men som skriver tentamen vid Skellefteå Campus. Det totala antalet studenter som läser akademiska utbildningar uppgår således till nästan 2 400. Ytterligare 200 studenter läser dessutom yrkeshögskola (som organisationsmässigt ligger under vuxenutbildningen), vilket är en eftergymnasial men inte akademisk utbildningsform.

Studenterna genom LTU och UmU har ökat kraftigt den senaste tioårsperioden. Men som framgår nedan kommer antalet ungdomar i gymnasial ålder att minska med uppemot 25 procent under en tioårsperiod, vilket givetvis påverkar studentunderlaget till Campus. Det är en nedgång som gäller Sverige i stort, vilket innebär att konkurrensen om högskolestudenterna mellan lärosätena i Sverige kommer att öka. Det finns en risk för ökad cent-

ralisering och distansutbildning, vilket är en stor utmaning för Campus Skellefteå och andra campus belägna i "utlokaliseringskommuner".

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Är det troligt att utbildningsverksamheterna i Skellefteå minskar i samma takt fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (-11 procent)? Det skulle således innebära 355 arbetstillfällen färre och totalt 2 998 förvärvsarbetande i branschen år 2020. En sådan kraftig reducering av arbetsstyrkan är inte särskilt trolig.

Barnafödandet stod på topp i början av 1990-talet med sjönk sedan kraftigt under årtiondet, vilket gav upphov till att grundskolans elevunderlag minskade under 2000-talet. Det är också inom för- och grundskolan som personalstyrkan minskade. Under 2010-talet kommer elevunderlaget till för- och grundskolan troligtvis att vara stabilt, varför ytterligare personalminskning inte är att vänta. Däremot har elevunderlaget till gymnasieskolan (och studentunderlaget till eftergymnasial utbildning) redan börjat minska. De kommande åren minskar inflödet med uppemot 25 procent. En motsvarande reducering av personalstyrkan i gymnasieskolan skulle innebära en minskning med ca fem procent (knappt 200 tjänster), vilket i genomsnitt motsvarar -0,5 procent per år.

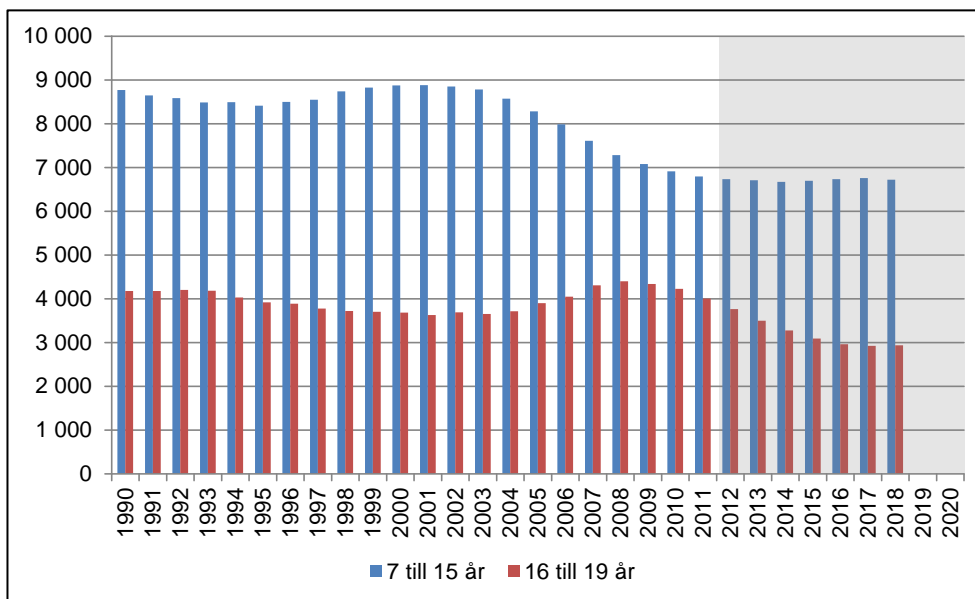

Diagram 3.5. Framskrivning av befolkningen i åldern 7-15 år och 6-19 år

En attraktiv skola är en viktig förutsättning för att kunna attrahera fler barnfamiljer till Skellefteå. Det kan dels innebära en breddning av utbildningsmöjligheter och utökade möjligheter till alternativ pedagogik. Både den upplevda och faktiska kvaliteten på utbildningen

är viktig. Kommunen kan till exempel underlätta för föräldrar och elever att jämföra skolor i olika avseenden, exempelvis utifrån resurser och studieresultat.

Den högre utbildningens utmaning består i den tilltagande konkurrensen om högskolestudenter och de centraliseringstendenser som riskerar att följa. Att ytterligare stärka och fördjupa samarbetet med näringslivet blir en viktig del i att möta denna utmaning, bland annat genom att jobba för fler centrumbildningar. En annan åtgärd skulle kunna vara att knyta fler lärosäten till Campus i Skellefteå än UmU och LTU. Campus kan också sträva efter att utöka de korta skräddarsydda företagsutbildningarna som genomförs till personal i olika företag.

3.16 Forskning och utveckling (FoU)

Forskning och utveckling (FoU) är en svårfångad bransch, särskilt i statistiskt hänseende. Detta beror på att FoU bedrivs dels i företagen och dels i offentlig sektor, utan att nödvändigtvis redovisas som FoU. FoU omfattar

- *grundforskning* (experimentellt eller teoretiskt arbete, huvudsakligen med syfte att söka ny kunskap eller nya idéer, utan någon bestämd tillämpning i sikte),
- *tillämpad forskning* (systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap eller nya idéer, med bestämd tillämpning i sikte), samt
- *experimentell utveckling* (systematiskt och metodiskt utnyttjande av forskningsresultat och vetenskaplig kunskap och nya idéer för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av redan existerande sådana).

På den finaste nivån i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) delas FoU in i åtta områden:

- Naturvetenskaplig FoU
- Teknisk FoU
- Medicinsk och farmaceutisk FoU
- Lantbruksvetenskaplig FoU
- Tvärvetenskaplig FoU med tyngdpunkt i naturvetenskap och teknik
- Samhällsvetenskaplig FoU
- Humanistisk FoU
- Tvärvetenskaplig FoU med tyngdpunkt i samhällsvetenskap och humaniora

FoU i riket

Forsknings- och utvecklingsverksamhet är som bransch av begränsad omfattning, men förekommer i hög grad även inom andra branscher – inte minst inom tillverkningsindustrin. Här avses dock verksamheter vars huvudsakliga slutprodukt är själva FoU-insatsen.

En halv procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom FoU-sektorn. Ca 40 procent av FoU-arbetarna bedriver FoU med teknisk inriktning, ca 20 procent inom medicinsk och farmaceutisk FoU, ca 20 procent inom naturvetenskaplig FoU samt ca tolv procent inom lantbruksvetenskaplig FoU. Antalet sysselsatta inom samhällsvetenskaplig och humanistisk FoU utgör tillsammans mindre än tio procent. Den totala sysselsättningen i FoU-sektorn i riket har ökat med 7,2 procent sedan slutet av 1980-talet. Ökningen inträffade primärt under 1990-talet. Under perioden 1993-1999 ökade antalet förvärvsarbetande inom FoU-institutioner med nästan 40 procent, vilket hänger samman med den kraftiga expansionen av den högre utbildningen efter 1990-talskrisen. Under 2000-talet (åtminstone fram till år 2010) har antalet förvärvsarbetande varit stabilt, med viss fluktuation från år till år.

Branschen har nära kopplingar till den högre utbildningen, och är därmed starkt bunden till vissa specifika etableringsområden. Begreppet kritisk massa är i hög grad relevant för branschens lokalisering och innebär att ny verksamhet i regel uppstår i nära anslutning till befintlig. Så även privat forsknings- och utvecklingsverksamhet, som även den i hög grad är beroende av väl fungerande samarbete med befintliga forskningsinstitutioner.

År 2009 satsades 111,7 miljarder kronor på FoU. Företagssektorn stod för 70 procent av dessa medel medan universitetssektorn svarande för 25 procent. Resterande fem procent finansieras av statliga myndigheter, landsting och kommuner samt den privata icke-vinstdrivande sektorn. Näringslivet i Sverige satsade således 78,6 miljarder kronor på FoU, varav 53 procent av utgifterna kom från läkemedelsindustrin, industri för el-, dator- och optikprodukter, samt transportmedel. De svenska företagens FoU-utgifter är höga i en internationell jämförelse. Sverige har genomgående en hög placering vid internationella jämförelser av FoU-intensitet, där FoU-verksamheten sätts i relation till respektive lands storlek.³⁰

FoU i Skellefteå

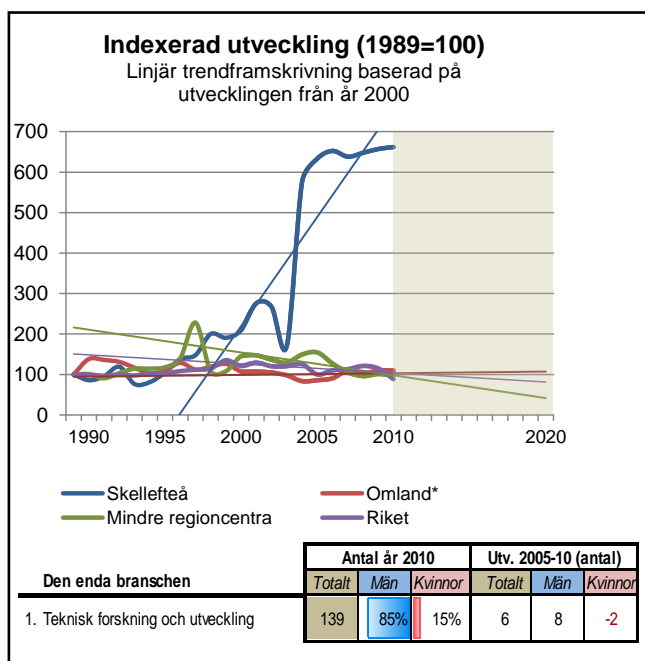
Som nämndes inledningsvis är FoU en svärfångad bransch, särskilt i statistiskt hänseende. Detta beror på att FoU bedrivs dels i företagen och dels i offentlig sektor, utan att nödvändigtvis redovisas som FoU. Därför bör sysselsättningsstatistiken tolkas med stor försiktighet.

³⁰ SCB (http://www.scb.se/Pages/PressRelease_320402.aspx)

År 2010 arbetade 139 personer med FoU enligt den offentliga registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, samtliga inom teknisk inriktning. Andelen män uppgår till ca 85 procent. Den kraftiga procentuella utvecklingen i början av 2000-talet beror på att det rör sig om så få förvärvsarbetande totalt sett. Mellan åren 2005 och 2010 ökade antalet med sex personer.

Det är de privata företagen Boliden Mineral AB, Ascom Network Testing AB och Optronik Partner Dp AB står för merparten av den redovisade sysselsättningen. Det finns även några få handelsbolag/kommanditbolag.

Det är således inte forskning vid Campus som ligger bakom dessa siffror. Den verksamheten ligger under utbildning. Forskning bedrivs dock bland annat inom trä, elkraft, mobila system, omvårdnad, medicin, datorspel, datorgrafik, scenografi samt attributmakeri.

Figur 3.15. Trender och dominerande branscher inom FoU-verksamhet

Samverkan för ökad FoU

Det finns flera etablerade aktörer för samverkan mellan akademi och näringsliv, framför allt för industrin. *SP Trä* är en av nio tekniska enheter inom SP Sveriges tekniska forskningsinstitut. Deras strategi är att verka i hela kedjan från skogsråvara, via olika former av vidareförädling, till färdiga produkter (t.ex. möbler och byggnadsverk). Verksamheten bedrivs inom områdena förädling och processer, byggande och boende, material och produkter samt kvalitet och provning.

TräCentrum Norr (TCN) är en centrumbildning med bas vid LTU. Vid TCN finns Sveriges mest omfattande forskarutbildning och den enda civilingenjörsutbildning i träteknik. Målet för TCN är att utveckla produkter, system och tjänster som kan öka förädlingsvärdet och stärka konkurrenskraften inom den svenska träindustrin.

IUC Västerbotten AB är ett industriellt utvecklingscentrum som ägs lokalt av företag i regionen. Verksamhetsidéen är att vara en arena där småföretag möter storföretag och privat näringsliv möter offentliga myndigheter i syfte att identifiera och undanröja tillväxthinder. IUC Västerbotten jobbar särskilt mycket med den verkstadsmekaniska industrin, elektronik och träindustri.

En stor del av den FoU-samverkan som sker inom de mer kulturella och kreativa näringarna sker genom samarbete mellan IT-företag och utbildningsaktörerna. Närheten till forskningen är också en viktig anledning till att fler företag lokaliserar sig till Skellefteå campusområde.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Potentialen för sysselsättningstillväxt inom FoU är svårbedömd. Några fler eller färre arbetstillfällen ger stort genomslag i procent räknat. Under perioden 2005-2010 växte sysselsättningen med 4,5 procent (sex personer). En sådan tillväxttakt bedöms som rimlig för perioden 2010-2020. Det är dock inte sysselsättningstillväxten i denna SNI-kod som är viktig. Det viktiga är vad den FoU-samverkan som bedrivs mellan akademi och näringsliv leder till, exempelvis i form av vidareförädling. Ett sätt att främja FoU vid Campus är att verka för fler centrumbildningar.

3.17 Offentlig förvaltning

Den offentliga förvaltningen består av kommunal, landstings- och statlig förvaltning. Exempel på det senare är Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan m fl. Till denna bransch har också ideella organisationer adderats.

Offentlig förvaltning i riket

Knappt sju procent av arbetskraften i Sverige arbetar inom offentlig förvaltning och ideella föreningar. Under 1990-talet minskade den offentliga förvaltningen i riket något, men har återhämtat sig under 2000-talet. Det lokala befolkningsunderlaget är styrande för utvecklingen inom offentlig förvaltning, tillsammans med förekomsten av regionala och statliga funktioner och myndighetsutövning.

Branschen är vanligtvis lokaliserad i kommun-/stadsdelscentrum, men av bl. a kostnads-skäl förekommer även lokalisering i mer avsides belägna områden. Med undantag för försvaret återfinns oftast regionala och statliga funktioner i regionkärnan. Nationella och internationella intresseorganisationer, som inkluderats i gruppen, uppvisar likartade lokaliseringstendenser, men är volymmässigt tämligen försumbara i sammanhanget.

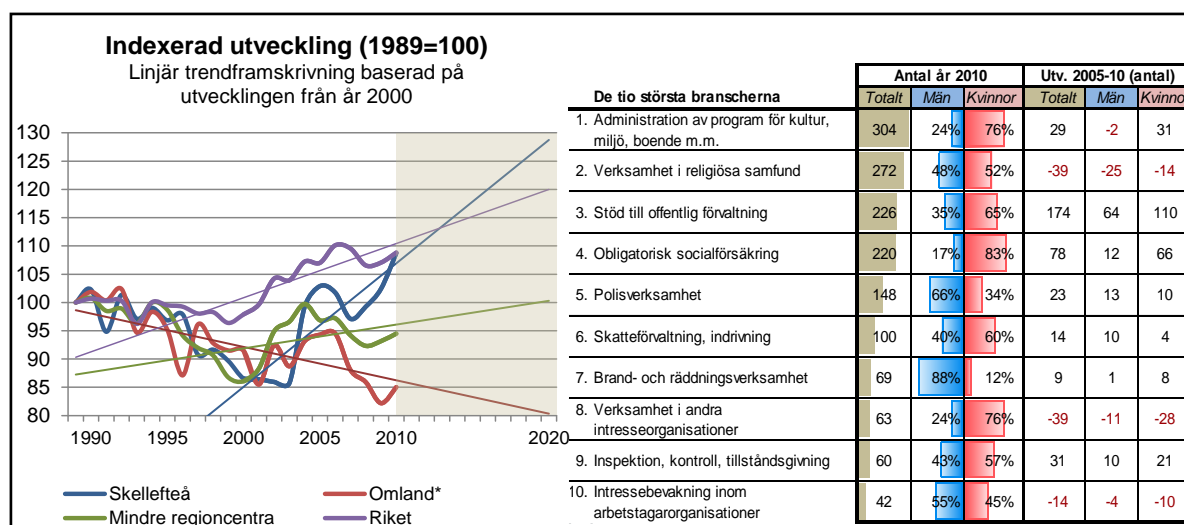
Offentlig förvaltning i Skellefteå

År 2010 arbetade drygt 1 600 personer inom offentlig förvaltning och ideell sektor i Skellefteå, vilket motsvarar ca fem procent av samtliga sysselsatta. Andelen är två procentenheter lägre än i riket och en procentenhet lägre än i kommuner som klassas som mindre regioncentra. De tio största branscherna svarar för 93 procent av sysselsättningen. En fjärdedel av sysselsättningen i de tio största branscherna finns inom ideella verksamheter

och intresseorganisationer och tre fjärdedelar inom offentlig förvaltning. Inom den offentliga förvaltningen är sysselsättningen högre inom primärkommunala och landstingskommunala verksamheter än statlig förvaltning. Till de största statliga verksamheterna hör obligatorisk socialförsäkring (främst Försäkringskassan), polisverksamhet samt skatteförvaltning och indrivning.³¹

Flertalet av branscherna inom offentlig förvaltning är kvinnodominerade. Det gäller särskilt obligatorisk socialförsäkring (83 procent kvinnor) samt administration av program för kultur, miljö, boende m.m. samt stöd till offentlig förvaltning. Till de mansdominerade branscherna hör brand- och räddningsverksamhet (88 procent män) samt polisverksamhet (66 procent). Övrig offentlig verksamhet och branscherna inom den ideella sektorn har en mer blandad sammansättning med avseende på kön.

Sysselsättningen i riket inom offentlig förvaltning och ideella verksamheter tillhör inte de branscher som drabbades hårdast av 1990-talskrisen i riket. I Skellefteå minskade sysselsättningen successivt under 1990-talet men ökade kraftigt vid mitten av 2000-talet (det beror framför allt på ökad sysselsättning inom administration av program för kultur, miljö, boende m.m.). Mellan 2005 och 2010 har sysselsättningen ökat med sex procent (jämfört med två procent i riket), vilket motsvarar 87 arbetstillfällen. Det är offentliga verksamheter som står för sysselsättningstillväxten eftersom antalet sysselsatta i ideella verksamheter och intresseorganisationer har minskat. Den bransch som står för den största sysselsättningsökningen är "stöd till offentlig förvaltning"³².

Figur 3.16. Trender och dominerande branscher inom offentlig förvaltning

³¹ Annan statistik från SCB visar att andelen sysselsatta i statlig förvaltning är lägre i Skellefteå än i riket som helhet – 2,4 jämfört med 5,2 procent.

³² Denna bransch omfattar den offentliga sektorns personalförvaltning samt bevakning av den statliga förvaltningens ekonomi, effektivitet o.d. Den kraftiga ökningen mellan 2003 och 2004 beror främst på Administration av program för kultur, miljö, boende m.m. (75.125), men även på Brand- och räddningsverksamhet (75.250) samt Verksamhet i religiösa samfund (91.310).

Som konstaterades i kapitel 2 har Skellefteå – jämfört med andra kommuner längs Norrlandskusten – relativt sett mindre sysselsättning inom landsting och statlig³³ förvaltning. Det beror på att Luleå, Umeå och Härnösand är länsresidens samt förekomsten av stora universitet och sjukhus. En högre andel av den offentliga sysselsättningen i Skellefteå, Piteå och Örnsköldsvik finns följaktligen i primärkommunal förvaltning än i de andra kommunerna, vilket i huvudsak är ett uttryck för en brist på statliga arbetstillfällen inom högre utbildning och andra myndigheter. Det svaga utbudet på avancerade statliga arbetstillfällen är ett attraktivitetsproblem för Skellefteås arbetsmarknad. Fler sådana arbetstillfällen skulle göra arbetsmarknaden i Skellefteå mer attraktiv, inte minst för högutbildade kvinnor.

Branschens utvecklingspotential i Skellefteå till år 2020

Har den offentliga förvaltningen i Skellefteå potential att växa i samma utsträckning fram till år 2020 som under perioden 2000-2010 (+26 procent)? Det skulle innebära ytterligare ca 415 arbetstillfällen och totalt drygt 2 030 förvärvsarbete i branschen.

Det lokala befolkningsunderlaget är styrande för utvecklingen inom offentlig förvaltning, tillsammans med förekomsten av regionala och statliga funktioner och myndighetsutövning. Med tanke på tidigare expansion samt att huvudscenariot baseras på antagandet om en svagt minskande befolkning är det inte troligt med en sysselsättningsökning i större skala.

3.18 Sammanfattning: Vad säger trenderna?

För att sätta scenen inför nästa kapitel om möjliga scenarier för Skellefteås framtida näringsliv tar vi med följande observationer från den branschvisa genomgången.

- **Sammantagen sysselsättningsutveckling – sämre utveckling under 2000-talet jämfört med riket, men något bättre i förhållande till jämförbara kommuner.** Efter 90-talskrisen var utvecklingen på arbetsmarknaden svagare i Skellefteå än i riket och jämförbara kommuner. Antalet förvärvsarbete minskade med 18 procent under perioden 1990-2000 och ökade med 5 procent under perioden 2000-2010. Motsvarande förändring i riket uppgick till -9 procent respektive +8 procent. Sedan början av 90-talet har dock Skellefteås sysselsättningsutveckling varit i paritet med den regionfamilj till vilken kommunen räknas (Mindre regioncentra). Under 2000-talet har utvecklingen till och med varit något bättre. Skellefteå har således haft en förväntad sysselsättningsutveckling givet de strukturella förutsättningarna.

³³ De genuint statliga verksamheterna på topp 10-listan är 4. Obligatorisk socialförsäkring (Försäkringskassan), 5. Polisverksamhet samt 6. Skatteförvaltning, indrivning (Skatteverket och Kronofogden).

- **Primärnäringsarna – en bättre sysselsättningsutveckling under 2000-talet jämfört med riket och jämförbara kommuner.** Branscherna inom primärnäringsarna sysselsätter drygt 800 personer i kommunen (2,5 procent av samtliga sysselsatta). Skogsbruket har en betydligt större betydelse för Skellefteå än vad sysselsättningsstatistiken visar. Skogen är avgörande i förädlingskedjan som insatsvara till träindustri, pappers- och massaindustri samt bioenergi. I dagsläget är skogsbruket under hård press på grund av det låga världsmarknadspriset på virke samt den starka svenska valutan. Inom jordbruket finns ingen ökad sysselsättningspotential. Viss sysselsättningspotential finns inom skogsbruket om den internationella efterfrågan på skogliga produkter skulle öka kraftigt fram till år 2020, men även den potentialen är klart begränsad.
- **Industriella verksamheter – en negativ sysselsättningsutveckling under 2000-talet, men i paritet med riket och jämförbara kommuner.** De industriella verksamheterna sysselsätter drygt 6 500 personer i kommunen (20 procent av samtliga sysselsatta). Trots den negativa sysselsättningsutvecklingen har Skellefteå en stark industriell bas som delvis ligger bakom sysselsättningsutvecklingen inom företagstjänster och andra branscher. *Träindustrins* framtida konkurrenskraft kommer till stor del bero på hur väl företagen anammar ny teknik samt förmår att standardisera, automatisera och förädla nya produkter. Förmågan att orientera sig mot och utveckla industriellt byggande kommer att bli viktigare. *Gruvnärings* i stort har de senaste åren haft hög lönsamhet, men får framöver vänja sig vid lägre vinstmarginaler pga. lägre tillväxttakt i bl.a. Kina. Sårbarheten är större när det gäller företagen inom *maskinindustrin* eftersom kopplingen till en lokal råvara är svagare samt att det utländska ägandet är stort och det ofta finns andra anläggningar inom koncernen. Den försämrade internationella konjunkturen, sjunkande råvarupriser och den starka svenska valutan kommer åtminstone på kort sikt att hämma utvecklingen. Om lågkonjunkturen blir djup och långvarig kan det innebära ökade rationaliseringar, vilket försämrar förutsättningarna ur ett sysselsättningsperspektiv. Sysselsättningsutvecklingen i de industriella verksamheterna kommer till stor del bero på hur väl företagen förmår att förädla sina produkter. Kompetensförsörjningen kan bli ett stort problem i framtiden. Det finns idag en brist på bl a ingenjörer av olika slag.
- **Partihandeln – en positiv sysselsättningsutveckling under 2000-talet i paritet med riket och jämförbara kommuner** fram till krisen 2008-2009. Partihandeln sysselsätter nästan 1 700 personer i kommunen (5 procent av samtliga sysselsatta). Partihandeln med *virke och byggmaterial* står för en stor del av sysselsättningen inom partihandeln i Skellefteå och företagen har således en stark koppling till sågverken i regionen. Företagens kunder är privatpersoner, byggföretag och husfirmor. Det råder prispress i bygghandeln på grund av överetablering. Det är därför inte osannolikt att denna lågkonjunktur kommer att medföra varsel och uppsägningar inom branschen, kanske till och med en och annan konkurs. Den förestående lågkonjunkturen lär också påverka bilförsäljningen. Utsikterna för partihandeln sammantaget kan dock komma att förbättras om några år.

- **Byggverksamhet – en positiv sysselsättningsutveckling under 2000-talet i paritet med riket och jämförbara kommuner.** Byggverksamheterna sysselsätter drygt 2 650 personer (8 procent av samtliga sysselsatta). Det är inte befolkningsutvecklingen som har legat bakom tillväxten i byggbranschen i Skellefteå utan markarbeten, varav en del är relaterat till gruvnäringen. Denna del av byggsektorn kommer troligtvis utvecklas väl under 2010-talet. Den förestående lågkonjunkturen lär också drabba byggindustrin, som är en konjunkturkänslig bransch som vanligtvis ligger tidigt i konjunkturcykeln. En vikande efterfrågan för byggtjänster inom privat sektor skulle delvis kunna kompenseras av ökade offentliga investeringar. Om Norrbotniabanan skulle byggas skulle detta innebära ökad sysselsättning i byggbranschen under byggtiden. För att byggindustrin ska kunna expandera långsiktigt behövs dock en mer gynnsam befolkningsutveckling i kommunen. Samtidigt förefaller det låga byggandet vara ett hinder för inflyttning till åtminstone Skellefteå tätort.
- **Transport och magasinering – en något sämre sysselsättningsutveckling under 2000-talet jämfört med riket och jämförbara kommuner.** Branschen sysselsätter nästan 1 500 personer i kommunen (5 procent av samtliga sysselsatta). Finanskrisen tycks ha haft viss negativ påverkan på sysselsättningen inom transport och magasinering, vilket är att förvänta. Det kan exempelvis bero på att folk reser mindre och att den minskande aktiviteten i samhällsekonomi minskar godsflödena. Med tanke på att sysselsättningsutvecklingen sjönk under den högkonjunktur som varade fram till 2008 tycks det ha förelegat en överetablering inom godstransporter. Den enskilt största branschen, vägtransport av gods samt övriga stödtjänster till transport, påverkas i hög utsträckning av *volymutvecklingen* inom handeln, industrin och byggverksamheter. Den förestående lågkonjunkturen kan därför leda till ytterligare personalminskningar. Utvecklingen kan vara tecken på mer strukturella förändringar i branschen där totalentreprenader blir ett vanligare inslag.
- **Företagstjänster – sysselsättningen ökar men utvecklingen har varit klart sämre under 2000-talet jämfört med riket och jämförbara kommuner.** Företagstjänsterna sysselsätter drygt 4 000 personer i kommunen (12 procent av samtliga sysselsatta). Det är olika faktorer som styr sysselsättningsstillväxten i de olika branscherna i företagstjänstesektorn. Potentialen för sysselsättningsökning i verksamheter som lokalvård, bankverksamhet samt redovisning, bokföring och revision är klart begränsade så länge befolkningsutvecklingen är svag. Kompetensförsörjningen är inget problem för dessa verksamheter. Teknisk konsultverksamhet och IT-branschen påverkas i högre utsträckning av utvecklingen inom näringsliv och industri i stort. Dessa verksamheter kan fortsätta utvecklas väl även utan påtaglig befolkningstillväxt, eftersom sysselsättningsutvecklingen i stor utsträckning beror på volymutvecklingen inom industri, bygg och energi. En viktig faktor för utvecklingen inom företagstjänstesektorn under 2010-talet är tillgången på kontorslokaler i attraktiva centrala lägen. Idag tycks det finnas en brist på kon-

torslägen i Skellefteå, vilket är en faktor som kommunen kan påverka genom stadsplaneringen.

- **Detaljhandeln – svag sysselsättningsökning under 2000-talet men klart sämre än i riket, men även i förhållande till jämförbara kommuner.** Detaljhandeln sysselsätter knappt 1 650 personer i kommunen (5 procent av samtliga sysselsatta) och omsätter ca fyra miljarder kronor (2,1 miljarder inom dagligvaruhandeln och 1,9 miljarder inom sällanköpsvaruhandeln). Finanskrisen tycks ha haft en svagt negativ påverkan på sysselsättningen i detaljhandeln, vilket är att förvänta på grund av den minskande ekonomiska aktiviteten i samhällsekonomin. Det är inte enbart befolkningsutvecklingen och utvecklingen inom turismen som kommer att påverka sysselsättningsutvecklingen, utan även nya etableringar. Utifrån nuvarande befolkningsunderlag finns en potential för ökad sällanköpsvaruhandel (ca 300-400 miljoner kronor). Som ett led i att göra stadskärnan attraktivare bör en del av detta tillfalla centrum. Det finns viss potential för ombyggnad i centrum, exempelvis kan innergårdar som idag används som parkeringar frigöras till butiksytor. Det förutsätter dock att fastighetsägarna frädlar sina fastigheter.
- **Hotell- och restaurangverksamhet – stark sysselsättningsutveckling under 2000-talet i paritet med riket och jämförbara kommuner.** Sett till perioden 2005-2010 ökade antalet sysselsatta med 33 procent (precis som i riket), vilket motsvarar knappt 200 arbetstillfällen. Det är restaurangerna som står för tillväxten. Nästan 800 personer är sysselsatta inom hotell- och restaurangverksamhet i Skellefteå (drygt 2 procent av samtliga sysselsatta). Andelen är fortfarande något lägre jämfört med riket och jämförbara kommuner. Restaurangnäringen står för nästan all sysselsättning inom sektorn och kommer därför också att avgöra utvecklingen framgent. Trots en stagnerande befolkningsutveckling under 2000-talet har branschen i Skellefteå vuxit i partiet med riket beroende på en god inkomstutveckling och att branschen utvecklades från en redan låg nivå. Det har skapat förutsättningar för alltmer "urbana" vanor och förändrade attityder till "äta ute". Skellefteå har fått en starkare restaurangkultur. Med tanke på att restaurangernas omsättning per invånare fortfarande är 50 procent högre i riket än i Skellefteå finns ytterligare potential för tillväxt även utan befolkningsökning. En annan betydelsefull faktor för utvecklingen under 2010-talet kommer att vara destinationsbolagets arbete för att öka turismen och därmed stärka besöksnäringen. Inte bara för att locka privatpersoner till att turista i Skellefteå, utan också genom att satsa på en utökad kapacitet för konferenser och kongresser.
- **Rekreation, kultur och sportverksamhet – minskad sysselsättning under 2000-talet och en kraftig underprestation jämfört med riket och jämförbara kommuner.** Rekreation, kultur och sportverksamhet sysselsätter knappt 700 personer i kommunen (2 procent av samtliga sysselsatta). Idrotten och driften av idrottsanläggningar står för merparten av sysselsättningen i branschen. Skellefteå har dock starka varumärken inom idrotten och är i hög utsträckningen en levande kulturstad (framför allt på sommaren). Det pågår dessutom en del satsningar, till exempel den ishall i limträ som Martinsons och Peab för närvarande bygger intill

Skellefteå Kraft Arena och det kulturhus som planeras. Någon större sysselsättningsexpansion är emellertid inte att vänta. En stor del av det arbete som sker inom sport och kultur är ideellt arbete. De investeringar som pågår och planeras kommer att generera vissa sysselsättningstillfällen, men i grunden är det befolkningsutvecklingen som styr sysselsättningsutvecklingen i branschen. Den negativa utvecklingen relativt riket och jämförbara kommuner kan tyda på en sämre förmåga att kommersialisera verksamheterna. För att branschen ska utvecklas är det viktigt med olika arenor, mötesplatser och miljöer som uppmuntrar till kreativitet, nyskapande och företagande. Detta är något som kommunen i hög grad kan påverka.

- **Personliga tjänster – god sysselsättningsutveckling under 2000-talet i paritet med jämförbara kommuner, men något sämre än i riket.** Finansskrisen tycks inte ha haft någon negativ påverkan på sysselsättningsutvecklingen inom branschen, som är konjunkturokänslig. Branschen sysselsätter drygt 250 personer i kommunen (knappt 1 procent av samtliga sysselsatta). Branschen består nästan uteslutande av hårvård och kroppsvård. Utvecklingen har varit bra mot bakgrund av att befolkningsunderlaget har minskat. Det är med andra ord inte befolkningsutvecklingen driver sysselsättningstillväxten, utan en god inkomstutveckling och förändrade vanor och attityder när det kommer till att köpa olika personliga tjänster. Detta kan till viss del fortsätta under 2010-talet, men andelen sysselsatta i branschen är numera lika hög som i riket. Enskilda etableringar, som exempelvis den rekreations- och SPA-anläggning vid Vitberget som planeras, kan ha en positiv påverkan. På sikt kommer det emellertid att krävas en befolkningsökning för att branschen ska kunna växa.
- **Hälso- och sjukvård – negativ sysselsättningsutveckling under 2000-talet i paritet med utvecklingen i jämförbara kommuner, men sämre jämfört med riket.** Branschen sysselsätter drygt 2 200 personer i kommunen (nästan 7 procent av samtliga sysselsatta). I både Skellefteå och i riket minskade sysselsättningen inom hälso- och sjukvården till följd av 1990-talskrisens rationaliseringar/nedskärningar och reformer som innebar att mer ansvar flyttade över till den kommunala vård- och omsorgssektorn (mer om detta i avsnittet om vård och omsorg). Under 2000-talet har sysselsättningen inom hälso- och sjukvården minskat successivt i Skellefteå, vilket delvis hänger samman med koncentrationstendenserna inom hälso- och sjukvården till de större regionsjukhusen. Antalet sysselsatta i riket har varit konstant under 2000-talet, men en omfördelning har skett från specialiserad sluten somatisk sjukvård till öppen primärvård. På sikt lär den ökande andelen äldre i befolkningen leda till fler sysselsatta inom hälso- och sjukvården både i riket och i Skellefteå. Detta kommer dock troligtvis inte ske i någon större omfattning förrän under 2020-talet, då 40-talisternas vårdbehov kommer att öka. Utveckling styrs i första hand av befolkningsunderlaget och åldersstrukturen. Stordriftstänkandet och behovet av specialisering inom hälso- och sjukvården tenderar dessutom att gynna de stora universitetssjukhusen, vilket

troligtvis medför en fortsatt successiv reducering av personalstyrkan under 2010-talet.

- **Vård och omsorg – kraftig sysselsättningsutveckling under 2000-talet som överträffar utvecklingen i riket och i jämförbara kommuner.** Vård- och omsorgssektorn sysselsätter nästan 4 600 personer i Skellefteå (14 procent av samtliga sysselsatta). Jämfört med riket är andelen i Skellefteå högre inom äldreomsorgen, lika stor inom handikappomsorgen och lägre inom övriga verksamheter. Utvecklingen beror dels på en ökad andel äldre, men också på att fyra kommunala arbetsställen bytte branschtillhörighet från hälso- och sjukvård till vård och omsorg. Åldersstrukturen och befolkningsutvecklingen styr behovet av sysselsättningsutveckling. Eftersom det ökade vårdbehovet ligger bortom år 2020 lär sysselsättningen inte öka i särskilt hög utsträckning fram till 2020.
- **Utbildning – kraftig sysselsättningsminskning under 2000-talet som är klart sämre jämfört med utvecklingen i riket och jämförbara kommuner.** Nästan 3 400 personer är sysselsatta inom utbildningsbranschen i Skellefteå (10 procent av samtliga sysselsatta). Nästan två tredjedelar (64 procent) arbetar inom för- och grundskola. Mindre än var femte (18 procent) arbetar med gymnasial utbildning inklusive kommunal vuxenutbildning. Fem procent arbetar med folkhögskola, fyra procent med dagbarnvård och tre procent med utbildning vid universitet/högskola i Skellefteå. Den negativa utvecklingen beror på ett krympande elevunderlag till grundskolan. Då Skellefteås utbildningsstruktur jämfört med riket är mer grundskoleinriktad och inslagen av högre utbildning är väsentligt lägre, har effekterna av minskande barnkullarna slagit hårdare mot hela branschen i Skellefteå. En attraktiv skola är en viktig förutsättning för att kunna attrahera fler barnfamiljer till Skellefteå. Det kan dels innebära en breddning av utbildningsmöjligheter och utökade möjligheter till alternativ pedagogik. Både den upplevda och faktiska kvaliteten på utbildningen är viktig. Kommunen kan till exempel underlätta för föräldrar och elever att jämföra skolor i olika avseenden, exempelvis utifrån resurser och studieresultat. När det krympande elevunderlaget drabbar gymnasieskolan under 10-talet blir antalet förlorade arbetstillfällen inte lika stort som under 00-talet, eftersom gymnasieskolan står för en mindre andel av den totala utbildningssektorn än grundskolan. För den högre utbildningens vidkommande kommer också studentunderlaget krympa framöver, vilket även gäller i riket som helhet. Det innebär att konkurrensen om högskolestudenterna mellan lärosätena i Sverige ökar. Det finns en risk för ökad centralisering och distansutbildning, vilket är en stor utmaning för Campus Skellefteå och andra campus belägna i "utlokaliseringkommuner". Att ytterligare stärka och fördjupa samarbetet med näringslivet blir en viktig del i att möta denna utmaning, bland annat genom att jobba för fler centrumbildningar. En annan åtgärd skulle kunna vara att knyta fler lärosäten till Campus i Skellefteå än UmU och LTU. Campus kan också sträva efter att utöka de korta skräddarsydda företagsutbildningarna som genomförs till personal i olika företag.

- **FoU-verksamhet – en kraftig sysselsättningsökning under 2000-talet som överträffar utvecklingen i riket och jämförbara kommuner, men som beror på att antalet sysselsatta är få.** FoU en svårfångad bransch, särskilt i statistiskt hänseende. Detta beror på att FoU bedrivs dels i företagen och dels i offentlig sektor, utan att nödvändigtvis redovisas som FoU. Därför bör sysselsättningsstatistiken tolkas med stor försiktighet. Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken visar att 139 personer är sysselsatta med FoU, samtliga inom teknisk inriktning – motsvarar 0,4 procent av samtliga sysselsatta i Skellefteå. Det är de privata företagen Boliden Mineral AB, Ascom Network Testing AB och Optronic Partner Dp AB står för merparten av den redovisade sysselsättningen. Forskare vid Campus, som dessutom ofta har sin tjänst vid Luleå Tekniska Universitet eller Umeå Universitet, arbetar i huvudsak med utbildningsverksamhet. Det finns flera etablerade aktörer för samverkan mellan akademi och näringsliv, framför allt för industrin. SP Trä, TräCentrum Norr och IUC Västerbotten är tre exempel på detta. Den typen av nätverk kommer vara betydelsefulla för att öka förädlingsvärdet på de produkter som industrin är specialiserade inom. En stor del av den FoU-samverkan som sker inom de mer kulturella och kreativa näringarna sker genom samarbete mellan IT-företag och utbildningsaktörerna. Närheten till forskningen är också en viktig anledning till att fler företag lokaliserar sig till campusområdet. Potentialen för sysselsättningstillväxt inom FoU är svårbedömd, eftersom några fler eller färre arbetstillfällen ger ett stort genomslag i procent räknat. Det är dock inte sysselsättningstillväxten i denna SNI-kod som är viktig, utan vad den FoU-samverkan som bedrivs mellan akademi och näringsliv verkligen leder till, exempelvis i form av vidareförädling. Ett sätt att främja FoU vid Campus är att verka för fler centrumbildningar.
- **Offentlig förvaltning – sysselsättningstillväxt under 2000-talet i paritet med riket och starkare än i jämförbara kommuner.** Offentlig förvaltning (inkl. ideella verksamheter) sysselsätter drygt 1 600 personer inom i Skellefteå (ca 5 procent av samtliga sysselsatta). Den bransch som står för den största sysselsättningsökningen är ”stöd till offentlig förvaltning”. Jämfört med andra kommuner längs Norrlandskusten har Skellefteå relativt sett mindre sysselsättning inom landsting och statlig förvaltning. Det beror på att Luleå, Umeå och Härnösand är länsresidens samt förekomsten av stora universitet och sjukhus. En högre andel av den offentliga sysselsättningen i Skellefteå, Piteå och Örnsköldsvik finns följaktligen i primärkommunal förvaltning än de andra kustkommunerna, vilket i huvudsak är ett uttryck för en brist på statliga arbetstillfällen inom högre utbildning och andra myndigheter. Det låga utbudet på avancerade statliga arbetstillfällen är ett attraktivitetsproblem för Skellefteås arbetsmarknad. Fler sådana arbetstillfällen skulle göra arbetsmarknaden i Skellefteå mer attraktiv, inte minst för högt utbildade kvinnor. Det lokala befolkningsunderlaget är styrande för utvecklingen inom offentlig förvaltning, tillsammans med förekomsten av regionala och statliga funktioner och myndighetsutövning. Med tanke på tidigare expansion är det inte troligt att sysselsättningen ökar i större skala.

4 Scenarier för Skellefteås näringsliv år 2020

"Att göra förutsägelser är svårt, särskilt om framtiden"

- Alice Roosevelt Longworth

Syftet med detta kapitel är att beskriva huvuddragen i tre möjliga scenarier för näringslivets utveckling fram till år 2020. Endast scenarier som finner tydligt stöd i den genomförda analysen presenteras. Scenarier som bygger på ren spekulering, globala katastrofer eller önsketänkande har inte behandlats. I scenarierna beskrivs vilka grundläggande faktorer som ligger bakom de respektive utvecklingsbanorna. Beskrivningen av scenarierna föregås därför av en kort introduktion till relevanta paradigmer och strukturförändringar som på medellång till lång sikt (10-30 år) kan komma att påverka Skellefteås utveckling.

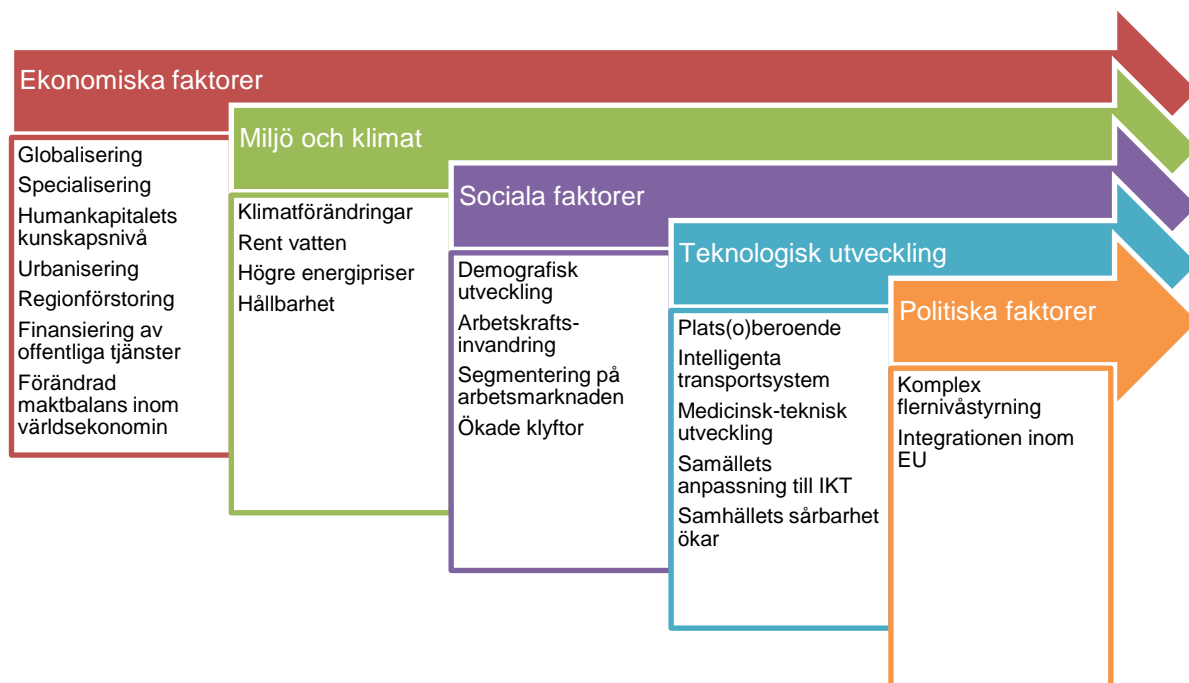
4.1 Förändringsförlopp

Samhället och ekonomin är satt under ständigt förändring. Karaktären på och betydelsen av olika förändringsförlopp är dock väsentligt olika. Stora paradigmskiften, såsom globalisering, industrialisering och urbanisering, innebär djupgående förändringar i samhället. Även strukturförändringar, t.ex. en åldrande befolkning, kan ha en djupgående påverkan. Förändringstendenser av det mindre djuplodande slaget är en konjunkturförändring eller en "våg". En finanskris, i den mån som den inte medför några större och mer långsiktiga strukturförändringar i ekonomin, är ett exempel. "Flugor", slutligen, är en typ av förändring som är kortvarig och inte har någon större betydelse i förlängningen.

I ett tidigt skede av en förändringsprocess kan det vara svårt att tolka vilken typ av förändring det är fråga om och vilka konsekvenser förändringen kommer medföra. Det som vi idag uppfattar som viktiga och revolutionerande händelser kan om något årtionde visa sig ha varit en fluga. Samtidigt sker förändringar som vi ännu inte förmår att sätta in i ett längre perspektiv men som kommer att medföra tydliga paradigmskiften.

Scenarier beskriver olika tänkbara utvecklingsbanor. Grunden för de olika scenarierna bör vara hur väl en region förmår att hantera olika relevanta paradigmskiften och strukturförändringar och de möjligheter och utmaningar som följer med dessa. Eftersom tidsperspektivet i scenarierna är knappt 10 år kommer det även att vara relevant att diskutera mer kortvariga trender som kan få stor inverkan kommande år.

I figur 4.1 nedan listas ett antal tänkbara ekonomiska, miljömässiga, sociala, teknologiska och politiska faktorer. Hur olika förändringsförlopp enligt exemplet nedan bör kategoriseras är inte det viktiga i sammanhanget. Det är en bakgrund för att bedöma trenderna inom näringslivet och regionen, dess styrkor och svagheter, samt möjligheter och utmaningar. Det ska snarare ses som en fingervisning kring vad en kommun kan påverka och vad den måste förhålla sig till.

Figur 4.1. Schematisk bild över olika paradig och strukturella förändringar

4.2 Tre scenarier för näringslivets framtida utveckling

Med utgångspunkt i de trender som har redogjorts för i föregående kapitel kan olika scenarier för Skellefteå och dess framtida näringsliv tecknas. Hur utvecklingen kommer att te sig är i mångt och mycket en fråga om utvecklingen inom externmarknadsorienterade respektive lokal-/regionalorienterade verksamheter samt befolkningsutvecklingen.³⁴

- **Vilken roll kommer industrin att spela framöver?**

Det mest troliga scenariot är att industrin är en viktig motor (men förhoppningsvis inte den enda) för utvecklingen i Skellefteå fram till år 2020. **Den internationella konjunkturutvecklingen och efterfrågan** på skogsråvara/träprodukter samt mineraler och metaller har stor påverkan. Även om de internationella konjunkturutsikterna inte ser särskilt goda

³⁴ **Regionförstoring** är också en viktig faktor och *Norrbotniabanan* är den enskilt viktigaste faktorn för att vidga vardagsgeografin. Inget av scenarierna baseras dock på att Norrbotniabanan byggs. Även om ett beslut om att bygga Norrbotniabanan fattas inom de närmaste åren, kommer den inte att tas i bruk innan horisontåret 2020. Byggsfasen skulle dock medföra positiva effekter för branscher såsom bygg och transport under den senare delen av 2010-talet.

ut i nuläget talar det mesta för en stor efterfrågan på några års sikt på grund av urbaniseringen och tillväxten i BRIC-länderna m.fl. där behovet av råvaror ökar.

Den internationella efterfrågan är inte en tillräcklig förutsättning för att industrin ska utvecklas väl. **Ökad konkurrenskraft genom bl a omstrukturering, ökad specialisering och ökad förädling** är avgörande för industrins roll framöver. Det gäller särskilt trävaruindustrin. Även om efterfrågan ökar har mindre förädlade verksamheter, såsom sågverk, låga lönsamhetsnivåer samtidigt som de är utsatta för en hård internationell konkurrens. Överlag har de mer förädlade verksamheterna både en bättre sysselsättningspotential och FoU-potential – eftersom de satsar mer på vidareförädling av produkter. Även om utvecklingen fram till år 2020 inte innebär en sysselsättningsexplosion inom industrin kommer den sannolikt att ha en positiv påverkan på andra lokalmarknadsorienterade verksamheter som har starka kopplingar till industrin. Det handlar om vissa *företagstjänster* (såsom teknisk konsultverksamhet och delvis IT-sektorn), en stor del av *partihandeln* (virke), *transport och magasinering* (godstransporter) och delar av *byggindustrin*.

En central utmaning för att åstadkomma högre förädlingsvärden inom de industriella verksamheterna är **kompetensförsörjningen och generationsväxlingen**. Många företag har bland annat svårt att rekrytera olika typer av ingenjörer. De senaste 20 åren har det utbildats få specialister mot gruvindustrin, vilket kommer innebära stora utmaningar framöver när äldre chefer och specialister pensionerar sig. Ett annat problem vid rekrytering är bristen på kompletterande arbetsgivare. I "tvåförsörjarsamhället" ska två personer hitta ett arbete utifrån sin kompetens och erfarenhet, vilket är enklare i större och mer diversifierade arbetsmarknadsregioner. Bristen på akademiska arbeten i Skellefteå är en – men inte den enda – orsaken till rekryteringssvårigheter och den låga inflyttningen.

- **Hur kommer Skellefteå att klara av att bibehålla konkurrenskraften som arbetsmarknadsregion i den nya ekonomiska geografin?**

Sedan 1990-talskrisen har koncentrationen av befolkningen till storstadsområden och regioner med större städer (ofta universitetsstäder) ökat till följd av strukturomvandlingen i näringslivet och högskoleexpansionen. Sysselsättningstillväxten sker främst i den privata tjänstesektorn (med olika hög kunskapsintensitet), som i hög grad är kontaktintensiv, vilket innebär att stora, täta stadsmiljöer har de mest gynnsamma förutsättningarna. I den nya ekonomiska geografin har storleken fått större betydelse för regioners konkurrenskraft. Stora och täta arbetsmarknadsregioner har konkurrensfördelar som många gånger leder till en "god spiral" där de lockar nytt kapital och nya invånare vilket gör dem ännu större osv. Exempel på förhållanden som ofta förekommer i dessa geografiska miljöer är t ex mångfald och konkurrens inom näringslivet, en hög andel yrkesverksamma inom så kallade kulturella och kreativa yrken och möjligheter att avvika från normen med en tolerans och öppenhet gentemot nya impulser.

Eftersom sysselsättningspotentialen är störst inom den privata tjänstesektorn är det viktigt för Skellefteå att planera och skapa urbana miljöer som tillgodoser **tjänstenäringarnas framtida behov**. Ett viktigt kommunalt verktyg är **stadsplaneringen** och en tillåtande

attityd till **byggandet av attraktiva miljöer** som sticker ut. En tätare stad med en levande stadskärna är en nödvändig förutsättning för att utveckla stadens urbana kvaliteter.

Ska Skellefteå kunna öka tillväxttakten är det viktigt att **"kroka arm" med globaliseringen** och öka internationaliseringsgraden i näringslivet samt satsa på de områden där det finns en tillväxtpotential och där regionen har konkurrensfördelar gentemot andra. En förutsättning är ökad specialisering där produkterna och tjänsterna kan få avsättning och konkurrera på en större geografisk marknad. Efterfrågan på den lokala och regionala marknaden är alldeles för liten för högspecialiserade produkter. IT-branschen är ett exempel eftersom de ofta har produkter som säljs nationellt och internationellt. En viktig framgångsfaktor blir företagets förmåga att ta fram produkter som främjar det övriga näringslivets konkurrenskraft samt effektivisering och kvalitet inom offentlig sektor, genom användning av informations- och kommunikationsteknologi. Campus spelar en mycket viktig roll i detta sammanhang eftersom det kommer att krävas **nischade utbildningar som stärker specialistkompetensen** inom flera branscher. Högre utbildning ger ofta också en god grund för att verka på en internationell marknad i en framtida yrkesroll.

Även om delar av näringslivet i Skellefteå verkar på en global marknad är stora delar av näringslivet beroende av hur den lokala och regionala marknaden utvecklas. Befolkningsutvecklingen och lönesummornas utveckling är då nyckelfaktorer. Inom den offentliga tjänsteproduktionen handlar det om den offentliga förvaltningen, utbildning, hälso- och sjukvården och inom den privata tjänstesektorn om personliga tjänster. Den lokala efterfrågan påverkar även rekreationsverksamhet, detaljhandel, restaurangverksamheter och transporter, men dessa är även en del av besöksnäringen. Besöksnäringen består av platsbundna verksamheter, men är beroende av efterfrågan utanför regionen. I detta sammanhang är det viktigt att **stärka de arenor som underlättar och stimulerar samverkan mellan olika branscher**, såsom *Destination Skellefteå*, eftersom de kan leda till synergieffekter.

- **Befolkningsutveckling – tillväxt eller "stillväxt"?**

Sedan millennieskiftet har Skellefteås folkmängd minskat med 1 420 kommuninvånare, vilket motsvarar ca två procent. Flyttnettot (inrikes) har haft en mer negativ utveckling sedan 2006, vilket till viss del har "kompenserats" av ett ökat immigrationsnetto. En förutsättning för att Skellefteå ska kunna växa är att **inflyttningen** ökar. Så kallade "hemvändare" är en av flera tänkbara målgrupper – särskilt före detta kommuninvånare mellan 30 och 40 år som planerar att skaffa eller redan har barn. Nätverket kring familjen och släkten tenderar då att bli viktigare. En förutsättning för att detta ska ske är **attraktiva boendemiljöer, bra skolor och en växande arbetsmarknad**.

Med dessa tre utgångspunkter och tidigare redovisade branschmässiga trender i åtanke identifieras följande tre alternativa scenarier till år 2020 för Skellefteå:

- **LÅG** är ett scenario med en svagare utveckling av näringslivet i kommunen jämfört med de senaste 10 åren.

- **BAS** är ett scenario som *i hög grad* bygger på de trender som beskrivits tidigare i denna rapport med hänsyn taget till kända faktorer framöver som förändrar förutsättningarna för vissa branscher. Scenariot speglar en svag sysselsättningstillväxt.
- **HÖG** är ett scenario där Skellefteå får en utveckling som är bättre än BAS.

I sammanfattning innehåller scenarierna följande komponenter (se nästa sida):

	Scenario: LÅG	Scenario: BAS	Scenario: HÖG
Externmarknadsorienterade näringar	<p>Svagare internationell konjunktur → minskad efterfrågan på bl a trävaror.</p> <p>Skellefteås industri mindre lyckosam i förädlingen av sina produkter och att växa på nya marknader</p> <p>Kompetensförsörjningen är ett stort problem → försvårar generationsväxlingen</p>	<p>God internationell konjunktur → stor efterfrågan på trävaror och mineraler.</p> <p>Skellefteås industri mindre lyckosam i förädlingen av sina produkter och att växa på nya marknader</p> <p>Kompetensförsörjningen är ett problem → försvårar generationsväxlingen</p>	<p>God internationell konjunktur → stor efterfrågan på trävaror och mineraler.</p> <p>Skellefteås industri lyckosam i förädlingen av sina produkter och att växa på nya marknader → ökad konkurrenskraft. Ökad FoU-verksamhet.</p> <p>Kompetensförsörjningen fungerar någorlunda väl → underlättar generationsväxlingen</p>
Lokalmarknadsorienterade näringar	<p><i>Partihandel (virke), företagstjänster (tek. konsultverks. och delvis IT), transporter (godstransporter), bygg (bostäder och infrastruktur i trä.)</i> påverkas negativt av de externmarknadsorienterade branschernas kräftgång. Strukturella förändringar i vissa branscher.</p> <p>Det sämre konjunkturläget och den ökade arbetslösheten hämmar konsumtionen av privata tjänster → dämpar sysselsättningsutv.</p> <p>Nedskärningar i offentliga verks.</p> <p>Ökade vårdbehov på sikt.</p>	<p><i>Partihandel (virke), företagstjänster (tek. konsultverks. och delvis IT), transporter (godstransporter), bygg (bostäder och infrastruktur i trä)</i> växer något pga. den stora internationella efterfrågan på råvaror och industriella produkter. Strukturella förändringar i vissa branscher.</p> <p>Sysselsättningen inom privata tjänster (handel, hotell/restaurang, rekreation etc., personliga tjänster) utvecklas bättre än offentliga verksamheter.</p> <p>Ökade vårdbehov på sikt.</p>	<p>Lokalmarknadsorienterade branscher med stark koppling till de externmarknadsorienterade branscherna påverkas positivt.</p> <p>Sysselsättningen inom privata tjänster (handel, hotell/restaurang, rekreation etc., personliga tjänster) utvecklas bättre än offentliga verksamheter. Den positiva befolkningsutvecklingen skapar förutsättningar för ökad offentlig sysselsättning (dock i mindre utsträckning än i privat sektor)</p> <p>Ökade vårdbehov på sikt.</p>
Befolkningsutveckling	<p>I LÅG är befolkningsutvecklingen mer negativ jämfört med BAS (-0,4 % i genomsnitt per år). Den nu förestående lågkonjunkturen medförde en ökad utflyttning av unga vuxna som på sikt kommer påverka födelsenettet negativt.</p> <p>Mycket lågt byggande och mycket liten investeringsvilja.</p>	<p>I BAS utvecklas befolkningen enligt samma takt som 2000-2010 (-0,2% i genomsnitt per år). Utan invandringsoverskottet hade befolkningsutvecklingen varit sämre.</p> <p>Lågt byggande och liten investeringsvilja i privat sektor. Offentliga investeringar dämpar utvecklingen något.</p>	<p>I HÖG vänder utvecklingen och befolkningen ökar med lika mycket som den minskar i BAS (+0,2% i genomsnitt per år). Befolkningsutvecklingen ökar på grund av lägre utflyttning bland 20-30 åringar fler hemvändare i åldern 30-40 år, vilket på sikt påverkar födelsenettet positivt.</p> <p>God fart på byggande och god investeringsvilja.</p>

Tabell 4.1. Tre scenarier för Skellefteå till år 2020

BAS – Ett scenario som baseras på ett antagande om en god internationell konjunktur som ökar efterfrågan på trävaror och mineraler. Precis som i **LÅG** förmår inte Skellefteås industriföretag att förädla sina produkter och växa på nya marknader i önskvärd utsträckning. Sysselsättningsutvecklingen inom industrin minskar men volymtillväxten genererar indirekta sysselsättningseffekter inom teknisk konsultverksamhet, IT-sektorn, bygghandel, godstransporter och i viss utsträckning industriellt byggande. I vissa branscher sker mer strukturella förändringar som vissa företag anpassar sig till bättre än andra.

Det förhållandevis goda konjunkturläget innebär en ökad privat konsumtion, vilket har vissa positiva effekter på sysselsättningsutvecklingen i de lokalmarknadsorienterade näringarna. Folk äter ute i minst lika stor utsträckning som tidigare och åker taxi hem efter en kväll på krogen.

Sysselsättningen ökar mer i privata verksamheter än i offentliga. Efterfrågan på hälso- och sjukvård samt vård och omsorg har inte ökat nämnvärt, utan väntas inträffa senare under 2020-talet då fyrtiotalisternas vårdbehov ökar. Utbildningsverksamheten har sammantaget minskat på grund av krympande elevunderlag till gymnasieskolan.

Det råder en mismatchning på arbetsmarknaden även i **BAS**. Generationsväxlingen och kompetensförsörjningen är ett stort problem för industrin och vissa företagstjänster, som har ett stort behov av kvalificerad arbetskraft för att utveckla sina verksamheter. Samtidigt är arbetslösheten hög inom vissa segment på arbetsmarknaden. Antalet lärare har bland annat minskat, vilket beror på det sjunkande elevunderlaget till gymnasieskolan.

Byggandet och investeringsviljan är marginellt bättre jämfört med 00-talet. Viss nyproduktion av bostäder och ombyggnad av befintligt bestånd för en bättre anpassning till efterfrågan. En del av den ökade efterfrågan på ettor i och med 90-talisternas intåg på arbetsmarknaden kan tillgodoses. Utflyttningen i åldern 20-25 är precis som tidigare högre än inflyttningen i 30-35 års ålder, vilket har en negativ påverkan på födelsenettet på sikt. Den sammantagna befolkningsutvecklingen är likvärdig med utvecklingen under 00-talet. Mellan 2010 och 2020 minskar invånarantalet med i genomsnitt 0,2 procent per år, vilket innebär en total minskning med två procent under tioårsperioden. Det motsvarar drygt 1 400 personer.

LÅG – Ett scenario som baseras på ett antagande om en svag och mer utdragen internationell konjunktur som dämpar efterfrågan på framför allt trävaror. I stora stycken förmår inte Skellefteås industriföretag att förädla sina produkter och växa på nya marknader, vilket gör att sysselsättningsutvecklingen i industrinäringarna är sämre under 2010-talet jämfört med föregående årtionde. *Träindustrins* konkurrenskraft minskar då företagen inte förmår att anamma ny teknik, standardisera, automatisera och förädla nya produkter eller att orientera sig mot bland annat byggsektorn. De flesta sågverk finns kvar men har dåliga marginaler då den internationella konkurrensen är hård. *Gruvnäringen* går bättre, men har lägre vinstmarginaler än tidigare. Utvecklingen för företagen inom den *verkstadstekniska industrin* ser olika ut, eftersom företagen har olika specialiseringar. Risken att något av de internationella företagen lämnar Skellefteå är påtaglig.

Den negativa sysselsättningsutvecklingen i de industriella verksamheterna och den låga volymtillväxten innebär också att företagstjänstesektorn inte utvecklas lika väl, beroende på en sämre utveckling för tekniska konsultverksamheter och i viss mån IT-sektorn (som dock växer som tidigare men inte når sin fulla potential). Bygghandeln, industriellt bygande, godstransporter påverkas också negativt av kräftgången inom de externmarknadsorienterade näringarna.

Det sämre konjunkturläget hämmar den privata konsumtionen, vilket dämpar sysselsättningsutvecklingen i de lokalmarknadsorienterade näringarna. Folk äter inte ute lika ofta som tidigare, åker mindre taxi, men fortsätter att gå till frisören som tidigare. Skatteunderlaget minskar, vilket försämrar den kommunala ekonomin och föranleder nedskärningar i vissa verksamheter. Efterfrågan på hälso- och sjukvård samt vård och omsorg har inte ökat nämnvärt, utan väntas inträffa senare under 2020-talet då fyrtiotalisternas vårdbehov ökar.

Det råder en mismatchning på arbetsmarknaden. Generationsväxlingen och kompetensförsörjningen ett stort problem för industrin och vissa företagstjänster, som har ett stort behov av kvalificerad arbetskraft för att utveckla sina verksamheter. Samtidigt är arbetslösheten hög inom vissa segment på arbetsmarknaden. Antalet lärare har bland annat minskat, vilket beror på det sjunkande elevunderlaget till gymnasieskolan.

Bygget och investeringsviljan är generellt sett låg. Bristen på ettor har en negativ påverkan på 90-talisternas intåg på bostadsmarknaden. En allt större andel av 20-25 åringarna flyttar till storstadsområdena eller andra städer för att studera eller jobba. Många återvänder inte till Skellefteå, vilket på sikt påverkar födelsetotot negativt. Den sammantagna befolkningsutvecklingen är sämre jämfört med utvecklingen under 00-talet. Mellan 2010 och 2020 minskar invånarantalet med i genomsnitt 0,4 procent per år, vilket innebär en total minskning med 3,9 procent under tioårsperioden. Det motsvarar drygt 2 800 personer.

HÖG – Ett scenario som baseras på ett antagande om en god internationell konjunktur och efterfrågan som ökar efterfrågan på trävaror och mineraler. En väsentlig skillnad jämfört med **BAS** är att Skellefteås industriföretag lyckas förädla sina produkter och växa på nya marknader, vilket ökar konkurrenskraften och minskar sårbarheten. Detta innebär också mer FoU-verksamhet i företagssektorn. En viktig faktor bakom produktutvecklingen är företagets nära samverkan med akademien.

Sysselsättningen inom industrin ligger fast på en konstant nivå. Volymtillväxten genererar dock indirekta sysselsättningseffekter inom teknisk konsultverksamhet, IT-sektorn, bygghandel, godstransporter och i viss utsträckning industriellt byggande. I vissa branscher sker mer strukturella förändringar som vissa företag anpassar sig till bättre än andra. IT-företagen utvecklar nya produkter som främjar samhällets anpassning till informations- och kommunikationsteknologin.

Det goda konjunkturläget innebär en ökad privat konsumtion, vilket har positiva effekter på sysselsättningsutvecklingen i de lokalmarknadsorienterade näringarna. Folk äter ute i högre utsträckning än tidigare och åker taxi hem efter en kväll på krogen. Turismnäringen utvecklas snabbare än tidigare.

Sysselsättningen ökar mer i privata verksamheter än i offentliga. Efterfrågan på hälso- och sjukvård samt vård och omsorg har inte ökat nämnvärt, utan väntas inträffa senare under 2020-talet då fyrtotalisternas vårdbehov ökar. Utbildningsverksamheten har sammantaget minskat på grund av krympande elevunderlag till gymnasieskolan. Den positiva befolkningsutvecklingen skapar förutsättningar för ökad offentlig sysselsättning, om än i mindre utsträckning än i privat sektor.

Kompetensförsörjningen fungerar bättre än i de två andra scenarierna, vilket underlättar generationsväxlingen på arbetsmarknaden. Det blir allt lättare för industrin och tjänsteföretagen att attrahera och rekrytera kvalificerad arbetskraft utifrån. Det beror till stor del på att det är mycket på gång i Skellefteå. Det finns en gemensam plattform där både offentliga och privata aktörer marknadsför Skellefteå.

Byggandet och investeringsviljan är klart bättre jämfört med 00-talet. Nyproduktionen av bostäder och ombyggnationer av det befintliga beståndet sker för att bättre anpassa utbudet till efterfrågan. En del av den ökade efterfrågan på ettor i och med 90-talisternas intåg på arbetsmarknaden kan tillgodoses. Utflyttningen i åldern 20-25 är fortfarande förhållandevis hög, men alltfler personer i 30-35 års ålder flyttar till Skellefteå, vilket har en positiv påverkan på födelsenettet på sikt. Befolkningen i kommunen ökar med i genomsnitt 0,2 procent per år, vilket innebär en total ökning med två procent under perioden. Det motsvarar nästan 1 450 personer.

4.3 Prognosticerad befolknings- och sysselsättningsutveckling till år 2020

Inte minst de senaste årens utveckling på finansmarknaden och arbetsmarknaden visar hur svårt det är att förutsäga framtiden på basen av en aldrig så genomarbetad statistisk analys av historien. Samtidigt är den historiska utvecklingen en naturlig utgångspunkt att utgå ifrån då utvecklingen som tidigare nämnts tenderar att i hög grad följa gamla, utarbetade spår. Scenarier som bygger på ren spekulation, globala katastrofer eller önsketänkande har inte behandlats, utan endast scenarier som finner stöd i den genomförda analysen har presenteras.

Befolkningsutveckling

Befolkningsutvecklingen i Skellefteå under 2000-talets första årtionde präglas av en nedgång sedan millennieskiftet (-0,4 procent per år i genomsnitt), en svag uppgång (0,1 procent per år i genomsnitt) samt en nedgång 2008-2011 (-0,2 procent per år i genomsnitt). Det årliga genomsnittet uppgår till -0,2 procent under hela perioden.

Scenariot **BAS** baseras på samma utveckling fram till år 2020. Befolkningen minskar i genomsnitt med knappt 150 personer per år (-0,2 procent) och totalt ca 1 420 personer mellan 2010-2020. År 2020 uppgår folkmängden i kommunen till ca 70 220 personer.

Scenariot **LÅG** baseras på samma utvecklingstendens som fanns i början av 2000-talet. Befolkningen minskar i genomsnitt med ca 280 personer per år (-0,4 procent) och totalt ca 2 800 personer mellan 2010-2020. År 2020 uppgår folkmängden i kommunen till ca 68 830 personer.

Scenariot **HÖG** baseras på den utvecklingstendens som kunde skönjas mellan 2004-2007, t.o.m. något bättre. Befolkningen ökar i genomsnitt med knappt 150 personer per år (+0,2 procent) och totalt ca 1 550 personer mellan 2010-2020. År 2020 uppgår folkmängden i kommunen till ca 73 090 personer.

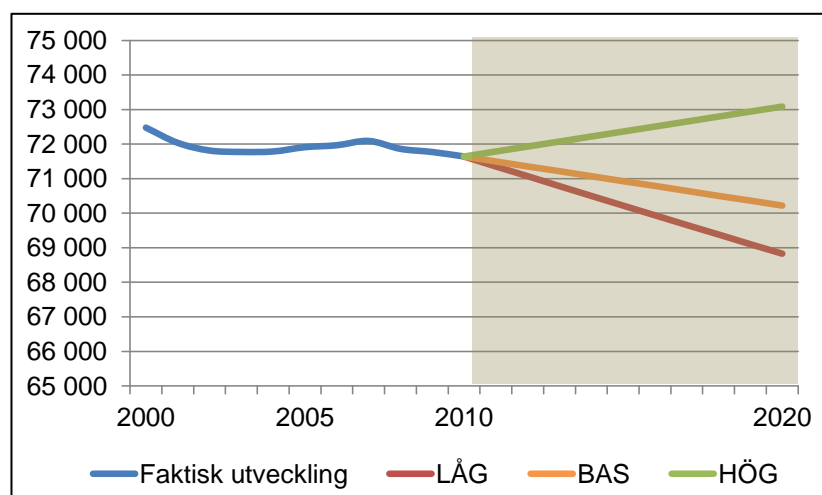

Diagram 4.1. Befolkningsprognos till år 2020 enligt utarbetade scenarier

Sysselsättningsutveckling

En faktor som påverkar förutsättningarna för sysselsättningsutvecklingen är förändringen i storleken på den arbetsföra befolkningen (20-64 år), som år 2010 uppgick till knappt 40 000 personer i Skellefteå kommun. Med hänsyn tagen till flyttbenägenheten hos bland 20 till 30-åringar minskar den arbetsföra befolkningen med ca 1 000 personer fram till år 2015 och med ytterligare ca 1 500 personer till år 2020. 2 500 personer motsvarar ca sex procent av den arbetsföra befolkningen år 2010. Förvärvsfrekvensen har dock ökat i Skellefteå under 2000-talet (med undantag för krisåret 2009). Om detta fortsätter dämpar det effekten av att antalet personer i arbetsför ålder minskar. En annan faktor som kan dämpa effekten är om fler skjuter upp pensionen några år. I sysselsättningsprognoserna fästs inte så stor vikt vid den krympande arbetsföra befolkningen, eftersom en ökad förvärvsfrekvens kan ha en kompenserande effekt.

En diskussion om utvecklingstrender och framtidsscenarier för arbetsmarknaden bör också ställas i ljuset av de olika sektorernas betydelse för den totala sysselsättningen i kommunen. En mindre nedgång i en dominerande sektor kan få större betydelse för sysselsättningen, i varje fall i ett medellångt perspektiv, än en stor uppgång i en sektor som sysselsätter få personer. Skillnaderna mellan scenarierna kan vara stora för vissa branscher och små för andra, beroende på vilka faktorer som styr utvecklingen.

I tabell 4.2 framgår hur sysselsättningsutvecklingen skulle kunna utfalla i respektive scenario. I **BAS** växer sysselsättningen totalt med tre procent eller 874 arbetstillfällen, vilket är något lägre än trenden under 00-talet. Sysselsättningen ökar mest inom privata lokalmarknadsorienterade näringar på grund av ett genomsnittligt gott konjunkturläge under tioårsperioden. Sysselsättningen minskar inom industriella verksamheter, hälso- och sjukvård samt utbildning.

I **LÅG** minskar sysselsättningen med två procent eller nästan 600 arbetstillfällen. Sysselsättningen minskar i de externmarknadsorienterade näringarna samt rekreation, hälso- och sjukvård, utbildning och offentlig förvaltning.

I **HÖG** ökar sysselsättningen med sju procent eller nästan 2 300 arbetstillfällen. Industriella verksamheter och utbildningsverksamhet är de enda branscherna där sysselsättningen minskar. Tillväxten i privata tjänsteverksamheter är mycket god.

Bransch	Basår	Scenario: BAS				Scenario: LÅG			Scenario: HÖG		
	Förvärvs- arbetande år 2010	Förvärvs- arbetande år 2020	Förändring 2010-2020 i antal	Förändring 2010-2020 i procent	Förvärvs- arbetande år 2020	Förändring 2010-2020 i antal	Förändring 2010-2020 i procent	Förvärvs- arbetande år 2020	Förändring 2010-2020 i antal	Förändring 2010-2020 i procent	
Primärnärings	812	853	41	5%	796	-16	-2%	861	49	6%	
Industriell verksamhet	6 569	6 109	-460	-7%	5 781	-788	-12%	6 241	-328	-5%	
Forskning o Utveckling*	139	153	14	10%	111	-28	-20%	167	28	20%	
Byggverksamhet	2 655	2 921	266	10%	2 708	53	2%	3 186	531	20%	
Partihandel	1 685	1 769	84	5%	1 702	17	1%	1 854	169	10%	
Transport och magasinering	1 496	1 571	75	5%	1 496	0	0%	1 646	150	10%	
Företagstjänster	4 067	4 392	325	8%	4 230	163	4%	4 880	813	20%	
Detaljhandel	1 644	1 841	197	12%	1 693	49	3%	1 891	247	15%	
Hotell och restaurangverksamhet	783	900	117	15%	814	31	4%	940	157	20%	
Rekreation, kultur & sportverksamhet	682	716	34	5%	648	-34	-5%	764	82	12%	
Personliga tjänster	266	319	53	20%	274	8	3%	346	80	30%	
Vård och omsorg	4 575	4 804	229	5%	4 804	229	5%	4 850	275	6%	
Hälsa- och sjukvård	2 215	2 193	-22	-1%	2 149	-66	-3%	2 237	22	1%	
Utbildning	3 353	3 185	-168	-5%	3 152	-201	-6%	3 252	-101	-3%	
Offentlig förvaltning & ideella föreningar	1 617	1 698	81	5%	1 601	-16	-1%	1 730	113	7%	
Övrigt (okänd näringsgren)	402	410	8	2%	406	4	1%	414	12	3%	
TOTALT	32 960	33 834	874	3%	32 364	-596	-2%	35 257	2 297	7%	

Tabell 4.2. Sysselsättningsutvecklingen i Skellefteå till år 2020 enligt utarbetade scenarier

5 Avslutande rekommendationer

Rapporten pekar på några viktiga utvecklingsområden för Skellefteå under de kommande tio åren. I detta kapitel diskuteras därför några möjliga vägar för Skellefteå att stödja en förnyelse i näringslivet och bidra till en ökad konkurrenskraft samt att utveckla Skellefteås attraktivitet.

- **Stöd arenor för tillväxt!**

En nödvändig förutsättning för att lyfta Skellefteå från scenariot **BAS** till scenariot **HÖG** i sysselsättningsstermer är att företagen lyckas förädla sina produkter, specialisera sina verksamheter och nå nya marknader genom ökad export. I en dynamisk marknadsekonomi är det företagets uppgift att åstadkomma detta. För ett enskilt företag är det emellertid svårt att nå framgång utan andra aktörer såsom underleverantörer, kunder och FoU-partners. I dagens specialiserade och kundanpassade ekonomi är företagets konkurrenskraft mer än någonsin beroende av samarbetsförmåga och att hitta rätt länkar för nå ut till potentiella kunder och få tillgång till rätt kunskap. Kommunens roll bör vara att på olika sätt skapa förutsättningar och underlätta för företagen i detta arbete.

Utveckling och specialisering kan främjas genom att kommunen uppmuntrar till samverkan mellan branscher. Ett sätt att göra det på är genom att tillhandahålla eller stödja mötesplatser och forum för företagen. Specifika möjligheter, utmaningar eller "trender" (t.ex. hållbart byggande, smart cities och hållbara trafiklösningar) bör vara en viktig utgångspunkt för att arbetet ska ha de bästa förutsättningarna att bära frukt. Branschråden är viktiga institutioner i detta sammanhang. Fler centrumbildningar vid campus är en annan viktig åtgärd.

Kommunen kan också göra en branschinventering i syfte att stödja mindre potentiella tillväxtföretag. Med kunskapen om vilka företag med tillväxtpotential som finns "där ute" kan kommunen stödja dessa företag tillsammans med aktörer, såsom Almi, Campus och Exportrådet, som har resurserna att hjälpa företagen att utvecklas.

Ytterligare ett medel som kommunen kan använda för att stödja utvecklingen av företagandet är i rollen som beställare och utvecklare av god samhällsservice och -infrastruktur. Den kartläggning som Skellefteå tillväxt har genomfört över vad som idag är utlagt på näringslivet är ett steg i denna riktning. Tillsammans med Skellefteå AIK har kommunen i egenskap av beställare anlitat PEAB och Martinsons för att bygga en Sveriges första träningshall som byggs helt i limträ, som blir ett viktigt referensuppdrag för kommunen och företagen. Den typen av insatser behövs även för tjänsteföretag. Det är genom att tillsammans med offentliga aktörer testa innovativa lösningar på samhällsproblem som tjänsteföretagen kan upparbeta referensexempel för export.

- **Säkra den framtida kompetensförsörjningen!**

Skellefteå har en stor utmaning framför sig i generationsväxlingen och behöver därför kraftsamla för att säkra den framtida kompetensförsörjningen. Det är en mycket viktig nutids- och framtidsfråga som kräver goda beslutsunderlag. Ett steg för att säkra den framtida kompetensförsörjningen är att göra en ordentlig kompetensinventering för att få en bättre bild på omfattningen av problematiken. En sådan inventering bör baseras på ett gediget statistiskt material och intervjuarbete med företag. Det är viktigt att få en bild av vilka områden som är särskilt kritiska för att kunna arbeta med rätt åtgärder.

Med tanke på att ungdomar och unga vuxna har en så stor påverkan på befolkningsutvecklingen krävs ett ökat fokus på dessa målgrupper. Ungdomsarbetslösheten är ett stort problem i Skellefteå. Därför är det viktigt att fortsätta och intensifiera arbetet med att stärka besöksnäringen och arbeta för etableringar inom sällanköpsvaruhandel, eftersom dessa branscher är vanliga instegsyren till arbetsmarknaden för unga.

Arbetsmarknaden måste diversifieras för att kommunen ska kunna attrahera fler personer i åldern 30 till 40 år. Utöver åtgärder för att stärka förutsättningarna för företagstjänster (se nedan) kan kommunen arbeta för etablering av någon statlig verksamhet. Förekomsten av sådana verksamheter underlättar rekryteringen i andra branscher.

- **Utveckla Skellefteås urbana kvaliteter!**

Skellefteå behöver bygga vidare på att utveckla urbana kvaliteter! Den positiva utvecklingen inom restaurangbranschen är ett tecken på att det finns en potential. Folk äter ute allt oftare och blir alltmer benägna att köpa olika typer av tjänster. Den fysiska stadsplaneringen och samverkan med serviceföretagen är viktiga instrument för att skapa urbana kvaliteter.

En viktig del i att bygga platsvarumärket Skellefteå är att skapa kulturella och kreativa miljöer för att *ge idéerna plats*. Det planerade kulturhuset och kontorshuset på Campus är två bra exempel på sådana initiativ och satsningar. Den sistnämnda satsningen ökar intresset för företag att lokalisera sig vid Campus.

Ett viktigt inslag i att utveckla urbana kvaliteter är att satsa på stadskärnan i Skellefteå. Ett mer levande centrum kan bidra till att attrahera fler privata tjänsteföretag, vilket skulle bidra till en diversifiering av Skellefteås näringsstruktur. Den ytterligare potentialen för sällanköpsvaruhandel som tycks finnas i Skellefteå bör komma centrum tillgodo. Kommunen skulle kunna uppmuntra fastighetsägare att våga förädla sina centrala fastigheter. Det finns exempelvis innergårdar som idag används som parkering som istället skulle kunna användas för kontor och handel.

Attraktiva boendemiljöer är viktiga för att attrahera nya invånare. Kommunen förefaller sedan tidigare ha en relativt stor planberedskap med många färdiga tomter för nybyggnad. Denna planering bör kommunen analysera med utgångspunkt i vilken efterfrågan som finns och hur långa avståenden är till olika typer av servicepunkter. För att skapa en

attraktiv boendemiljö är det viktigt att kommunen har en tillåtande attityd till att bygga på attraktiva tomter.

- ***Ta det övergripande ansvaret för att marknadsföra Skellefteå!***

Kommunen behöver ta ett övergripande ansvar för marknadsföringen av Skellefteå som en plats där det är attraktivt att leva, arbeta och bedriva kommersiell verksamhet. Därför är det positivt att kommunen har anställt en marknadschef och en mer omfattande åtgärd vore att satsa på en marknads-/marknadsföringsavdelning. En annan möjlig åtgärd skulle kunna vara att skapa en gemensam strategi och plats där det offentliga och det privata näringslivet marknadsför Skellefteå i syfte att attrahera invånare och arbetskraft. Det kan t.ex. vara en webbportal för information och annonsering. På så vis kan aktörerna utnyttja varandras kontakter och arbetet med att attrahera etableringar av olika slag. Det handlar om att arbeta mer proaktivt. Inspiration kan t.ex. hämtas från kommuner som Piteå och Luleå.

- ***Öka samverkan över länsgränserna för regionförstoring!***

Skellefteås geografiska läge är ett problem för kommunen, eftersom det i dagsläget inte finns några större arbetsmarknader inom ramen för vad de flesta anser vara ett rimligt pendlingsavstånd. Pendlingsbenägenheten tenderar att minska kraftigt vid restider över 45 minuter. Avståndet mellan Skellefteå tätort och Luleå och Umeå är ca 130 kilometer i vardera riktningen, vilket innebär en pendlingstid på ca 90 minuter med bil. Enligt Trafikverket skulle restiderna för persontrafiken kunna halveras med Norrbotniabanan, vilket innebär en pendlingstid på ca 45 minuter.

Det blir svårt att åstadkomma regionförstoring utan Norrbotniabanan. I väntan på en eventuell Norrbotniabana bör Skellefteå öka samverkan med de kommuner där pendlingsinteraktionen är som störst (främst Luleå, Piteå, Robertsfors och Umeå). Det kan till exempel finnas andra infrastruktur-/trafiksatsningar över länsgränserna. En annan effekt av ett fördjupat samarbete är att den "mentala kartan" av regionen kan utvidgas. Turismen är en föregångare i detta avseende med samarbetet – "från kust till fjäll".

De senaste 1-2 åren har det börja hända positiva saker, vilket många branschföreträdare pekat på i intervjuerna. Det återstår mycket att göra, men Skellefteå är på gång!

6 Bilaga

Tabell 6.1. Andelen arbetsställen fördelat efter antal anställda (klassindelad), per bransch år 2010 (2 siffrig SNI-nivå, SNI2002)

Bransch	0 anställda	1 till 4 anställda	5 till 9 anställda	10 till 49 anställda	50 till 249 anställda	250 el. fler anställda	Samtliga arbetsställen
Primärnärings	97%	3%	0%	0%	0%	0%	100%
02 skogsbruk och serviceföretag till skogsbruk	98%	1%	0%	0%	0%	0%	100%
01 jordbruk och serviceföretag till jordbruk	93%	7%	0%	0%	0%	0%	100%
05 fiskare, vattenbrukare inkl serviceföretag	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
Industriell verksamhet	48%	22%	10%	15%	5%	0%	100%
28 industri för metallvaror utom maskiner och apparater	43%	18%	17%	22%	0%	0%	100%
29 maskinindustri som ingår i annan underavdelning	37%	24%	11%	16%	11%	0%	100%
22 förlag, grafisk och annan reproduktionsindustri	63%	29%	4%	2%	2%	0%	100%
36+37 övrig tillverkningsindustri	73%	20%	2%	4%	0%	0%	100%
20.2-.5 annan träindustri o varor av trä m.m., ej möbler	44%	19%	13%	22%	3%	0%	100%
15 livsmedels- och dryckesvaruindustri	46%	21%	8%	17%	8%	0%	100%
20.1 sågverk och hyvlärer, träimpregneringsverk	54%	21%	4%	8%	13%	0%	100%
34+35 transportmedelsindustri	38%	21%	8%	33%	0%	0%	100%
26 jord- och stenvaruindustri	35%	40%	10%	15%	0%	0%	100%
25 gummi- och plastvaruindustri	11%	32%	16%	32%	11%	0%	100%
90 reningsverk, avfallsanläggning, renhållningsverk	53%	37%	11%	0%	0%	0%	100%
17-19 textil-, beklädnads- och lädvaruindustri	71%	12%	12%	0%	6%	0%	100%
33 ind f precisions-, medicinska o optiska instr, ur	65%	18%	12%	6%	0%	0%	100%
40 el-, gas- och värmeverk	59%	18%	0%	12%	12%	0%	100%
31+32 annan elektro- och teleproduktindustri	38%	0%	15%	31%	15%	0%	100%
10-14 utvinning av mineral	29%	14%	0%	14%	43%	0%	100%
27 stål- och metallverk	33%	0%	0%	33%	0%	33%	100%
41 vattenverk	33%	33%	33%	0%	0%	0%	100%
24.4+.5 ind f läkemedel, rengöringsmedel o toalettartiklar	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
24exkl.4+.5 övrig kemisk industri	0%	0%	100%	0%	0%	0%	100%
23 ind f stenkolsprod, raffinering av petroleumprod o kärnbränsle	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
16 tobaksindustri							
21.11 massaindustri							
21exkl.11 pappers och pappersvaruindustri							
30 industri för kontorsmaskiner o datorer							
Företags tjänster	64%	25%	5%	5%	1%	0%	100%
74 andra företagsservicefirmor	60%	27%	5%	6%	1%	0%	100%
70 fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	75%	21%	3%	1%	0%	0%	100%
72 datakonsulter o dataservicebyråer	59%	23%	8%	8%	2%	0%	100%
71 uthyringsfirmor	73%	21%	3%	3%	0%	0%	100%
65+67.1 banker och andra kreditinstitut inkl stödtjänster	53%	29%	12%	5%	2%	0%	100%
66+67.2 försäkringsbolag inkl stödtjänster	30%	40%	10%	20%	0%	0%	100%
64.2 telekommunikationsföretag	11%	56%	0%	33%	0%	0%	100%
Transport och magasinering	25%	40%	19%	13%	3%	0%	100%
60.2+.3 övriga landtransportföretag	23%	47%	17%	11%	2%	0%	100%
63 serviceföretag t transport, resebyrå o transportförmedl	33%	24%	21%	19%	2%	0%	100%
64.1 post- och budbilsföretag	0%	20%	40%	20%	20%	0%	100%
60.1 järnvägsbolag	0%	33%	33%	33%	0%	0%	100%
62 flygbolag	50%	50%	0%	0%	0%	0%	100%
61 rederier	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
Partihandel (inkl handel med motorfordon)	45%	31%	11%	13%	1%	0%	100%
51 parti- och agenturhandel utom med motorfordon	44%	32%	12%	11%	1%	0%	100%
50.2 bilserviceverkstäder	54%	36%	8%	3%	0%	0%	100%
50.3-.5 handel med reservdelar, tillbehör till motorfordon	46%	22%	4%	28%	0%	0%	100%
50.1 handel med motorfordon utom motorcyklar	31%	24%	14%	31%	0%	0%	100%
Detaljhandel	42%	31%	16%	9%	1%	0%	100%
52 detalj, ej med motorf, rep hushållsart o personl art	42%	31%	16%	9%	1%	0%	100%
Rekreation, kultur och sportverksamhet	61%	29%	5%	4%	0%	0%	100%
92 enheter för rekreation, kultur och sport	61%	29%	5%	4%	0%	0%	100%
Hotell och restaurangverksamhet	40%	32%	15%	13%	0%	0%	100%
55 hotell och restauranger	40%	32%	15%	13%	0%	0%	100%

Bransch	250 e.l. fler						Samtliga arbetsställen
	0 anställda	1 till 4 anställda	5 till 9 anställda	10 till 49 anställda	50 till 249 anställda	250 e.l. fler anställda	
Hälsa- och sjukvård	51%	25%	9%	13%	1%	1%	100%
85.1+.2 hälsa- och sjukvård	51%	25%	9%	13%	1%	1%	100%
Vård och omsorg	2%	16%	39%	33%	8%	1%	100%
85.312-.315+.324+.325 övrig vård och omsorg	3%	18%	48%	31%	0%	0%	100%
85.311+.323 servicehus, ålderdomshem, hemstjänst, dagcentraler	0%	14%	14%	38%	30%	5%	100%
Utbildning	16%	39%	18%	20%	7%	0%	100%
80 utbildningsväsendet	16%	39%	18%	19%	7%	0%	100%
85.321+.322 barnomsorg	0%	56%	11%	33%	0%	0%	100%
Forskning o Utveckling	60%	10%	0%	10%	20%	0%	100%
73 forsknings- o utvecklings- (FoU) institutioner	60%	10%	0%	10%	20%	0%	100%
Personliga tjänster	78%	17%	4%	1%	0%	0%	100%
93-95 annan serviceverksamhet	78%	17%	4%	1%	0%	0%	100%
Offentlig förvaltning och ideella föreningar	27%	47%	8%	14%	5%	0%	100%
91 intresseorganisationer och religiösa samfund	33%	50%	8%	8%	1%	0%	100%
75exkl.22 offentlig förvaltning	0%	28%	4%	44%	24%	0%	100%
75.22 totalförsvaret	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%
99 internat organisationer, utländska ambassader o d							
Byggverksamhet	41%	35%	11%	11%	1%	0%	100%
45 byggindustri	41%	35%	11%	11%	1%	0%	100%
Okänd näringsgren	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
0 okänd	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
SAMTLIGA BRANSCHER	73%	16%	5%	5%	1%	0%	100%

Tabell 6.2. Antalet arbetsställen fördelat efter antal anställda (klassindelad), per bransch år 2010 (2 siffrig SNI-nivå, SNI2002)

Bransch	0 anställda	1 till 4 anställda	5 till 9 anställda	10 till 49 anställda	50 till 249 anställda	250 el. fler anställda	Samtliga arbetsstä- llen
Primärnäringsar	4 337	135	13	3	0	0	4 488
02 skogsbruk och serviceföretag till skogsbruk	3 103	44	7	2	0	0	3 156
01 jordbruk och serviceföretag till jordbruk	1 226	91	6	1	0	0	1 324
05 fiskare, vattenbrukare inkl serviceföretag	8	0	0	0	0	0	8
Industriell verksamhet	233	105	49	70	24	1	482
28 industri för metallvaror utom maskiner och apparater	36	15	14	18	0	0	83
29 maskinindustri som ingår i annan underavdelning	23	15	7	10	7	0	62
22 förlag, grafisk och annan reproduktionsindustri	30	14	2	1	1	0	48
36+37 övrig tillverkningsindustri	33	9	1	2	0	0	45
20.2-.5 annan träindustri o varor av trä m.m., ej möbler	14	6	4	7	1	0	32
15 livsmedels- och dryckesvaruindustri	11	5	2	4	2	0	24
20.1 sågverk och hyvlärer, träimpregneringsverk	13	5	1	2	3	0	24
34+35 transportmedelsindustri	9	5	2	8	0	0	24
26 jord- och stenvaruindustri	7	8	2	3	0	0	20
25 gummi- och plastvaruindustri	2	6	3	6	2	0	19
90 reningsverk, avfallsanläggning, renhållningsverk	10	7	2	0	0	0	19
17-19 textil-, beklädnads- och lädervaruindustri	12	2	2	0	1	0	17
33 ind f precisions-, medicinska o optiska instr, ur	11	3	2	1	0	0	17
40 el-, gas- och värmeverk	10	3	0	2	2	0	17
31+32 annan elektro- och teleproduktindustri	5	0	2	4	2	0	13
10-14 utvinning av mineral	2	1	0	1	3	0	7
27 stål- och metallverk	1	0	0	1	0	1	3
41 vattenverk	1	1	1	0	0	0	3
24.4+.5 ind f läkemedel, rengöringsmedel o toalettartiklar	2	0	0	0	0	0	2
24exkl.4+.5 övrig kemisk industri	0	0	2	0	0	0	2
23 ind f stenkolsprod, raffinering o kärnbränsle	1	0	0	0	0	0	1
16 tobaksindustri	0	0	0	0	0	0	0
21.11 massaindustri	0	0	0	0	0	0	0
21exkl.11 pappers och pappersvaruindustri	0	0	0	0	0	0	0
30 industri för kontorsmaskiner o datorer	0	0	0	0	0	0	0
Företagstjänster	938	361	73	73	13	0	1 458
74 andra företagsservicefirmor	428	192	36	44	8	0	708
70 fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	328	91	13	5	1	0	438
72 datakonsulter o dataservicebyråer	99	38	14	14	3	0	168
71 uthyrningsfirmor	48	14	2	2	0	0	66
65+67.1 banker och andra kreditinstitut inkl stödtjänster	31	17	7	3	1	0	59
66+67.2 försäkringsbolag inkl stödtjänster	3	4	1	2	0	0	10
64.2 telekommunikationsföretag	1	5	0	3	0	0	9
Transport och magasinering	49	80	38	26	6	0	199
60.2+.3 övriga landtransportföretag	33	66	24	15	3	0	141
63 serviceföretag t transport, resebyrå o transportförmedl	14	10	9	8	1	0	42
64.1 post- och budbilsföretag	0	2	4	2	2	0	10
60.1 järnvägsbolag	0	1	1	1	0	0	3
62 flygbolag	1	1	0	0	0	0	2
61 rederier	1	0	0	0	0	0	1
Partihandel (inkl handel med motorfordon)	180	122	42	50	3	0	397
51 parti- och agenturhandel utom med motorfordon	109	78	30	26	3	0	246
50.2 bilserviceverkstäder	41	27	6	2	0	0	76
50.3-.5 handel med reservdelar, tillbehör till motorfordon	21	10	2	13	0	0	46
50.1 handel med motorfordon utom motorcyklar	9	7	4	9	0	0	29
Detaljhandel	159	120	63	36	4	0	382
52 detaljh, ej med motorf, rep hushållsart o personl art	159	120	63	36	4	0	382
Rekreation, kultur och sportverksamhet	218	104	19	16	0	0	357
92 enheter för rekreation, kultur och sport	218	104	19	16	0	0	357
Hotell och restaurangverksamhet	59	48	22	20	0	0	149
55 hotell och restauranger	59	48	22	20	0	0	149

Bransch	0 anställlda	1 till 4 anställlda	5 till 9 anställlda	10 till 49 anställlda	50 till 249 anställlda	250 el. fler anställlda	Samtliga arbetsstä llen
Hälso- och sjukvård	68	34	12	18	1	1	134
85.1+.2 hälso- och sjukvård	68	34	12	18	1	1	134
Vård och omsorg	3	22	52	44	11	2	134
85.312-.315+.324+.325 övrig vård och omsorg	3	17	47	30	0	0	97
85.311+.323 servicehus, ålderdomshem, hemstänst, dagcentraler	0	5	5	14	11	2	37
Utbildning	43	106	49	53	19	0	270
80 utbildningsväsendet	43	101	48	50	19	0	261
85.321+.322 barnomsorg	0	5	1	3	0	0	9
Forskning o Utveckling	6	1	0	1	2	0	10
73 forsknings- o utvecklings- (FoU) institutioner	6	1	0	1	2	0	10
Personliga tjänster	182	39	9	3	0	0	233
93-95 annan serviceverksamhet	182	39	9	3	0	0	233
Offentlig förvaltning och ideella föreningar	39	68	11	20	7	0	145
91 intresseorganisationer och religiösa samfund	39	60	10	9	1	0	119
75exkl.22 offentlig förvaltning	0	7	1	11	6	0	25
75.22 totalförsvaret	0	1	0	0	0	0	1
99 internat organisationer, utländska ambassader o d	0	0	0	0	0	0	0
Byggverksamhet	194	167	53	53	5	1	473
45 byggindustri	194	167	53	53	5	1	473
Okänd näringsgren	199	0	0	0	0	0	199
0 okänd	199	0	0	0	0	0	199
SAMTLIGA BRANSCHER	6 907	1 512	505	486	95	5	9 510